

652/
1978/3

202
941936340
20240101033

მეცნიერება

6
1978

მშენებელი ქუთაისო,
საგარდო და სამაისო!

ა ბ ბ ბ

„ქორონის“ ეს ნომერი ეძღვნება
ქუთაისის ლიტერატურულ დღეებს აჭარაში

ბაგრატიონ ტაძარი

ქრონოსი

ლიტერატურულ-მხატვრული და
საზოგადოებრივ-პოლიტიკური
შურობის
საქართველოს საზოგადოება
მწერლების კავშირისა და
აჭარის განყოფილების
ორგანო

გ ა მ ო დ ი ს 1958 წ ლ ი დ ა ნ

შ ი ნ ა ა რ ს ი

- ნ. რუხაძე — აღმავლობის გზით,
მომავალზე ფიქრით 3
- დ. კეცელიძე — ჩვენი საღამო მზიურ
აჭარას! 10

კოეზიკა, კროზა

- ზ. კუხიანიძე — სამი მგზავრი
მოთხრობა 14
- შ. ნიჟარაძე — ილენის სამშობლო
ლექსი 17
- ბ. სამხარაძე — ბათუმში ლექსი 18
- რ. ბერიძე — ლექსები 19
- დ. ასოლაძე — ტელეფონების წახ.
ლილი ნომრები ლექსი 20
- თ. ლანჩავაძე — სიყვარული მოთხრობა 21
- ა. შურაშვილი — ლექსები 25
- ბ. ჩარმხელიანი — ჯოჯოხის ლექსი 26
- დ. ვუგუშვიძე — ლექსები 27
- დ. ხუროშაძე — ლექსები 28
- ზ. ხახაბია — გახსოვს? ლექსი 29
- შ. ცხენაძე — ახალი ავტომობილის
საჭეტთან მოთხრობა 30
- ზ. ებანოიძე — *** ქვეყნის გაჩე-
ნიდან მარჩენალ.. ლექსი 33

1958

6

1978

ნომრები
დეკემბერი

ლ. წუცუბიძე — ლექსები	34
ც. შალაშვილი — *** ფრთების აღ- გილი ამეჭავა ლექსი	35
პ. კლდიაშვილი — ლექსები	36
ლ. მემსხი — წინათგონობა მოთხრობა	37
პ. ჩიტიძე — სანამ? ლექსი	49
თ. აგუთლაძე — ლექსები	50

ნარკვევი, რეპორტაჟი

პ. მეფისაშვილი — სხვადა გზაძაღვდეს, ნეტაო!	51
---	----

წერილები

პ. ვაპრიძე — როტაციონის მანქანა ბრუნავს	56
ჯ. შაჩუაშვილი — თანამედროვე ცხოვრების მხარდამხარ	65
მ. ალაშვიძე — ერთი წარწერის შესახებ	69

წიგნების მიმოხილვა

ს. ბრეშელაძე — ნაბიჯი წინ	76
ბ. ნამიძეშვილი — ჭიჭვის რქებით ატანილი მთვარე	80
დ. ბრეშელაძე — საინტერესო ნოვე- ლების წიგნი	83
ს. პეიშვილი — გამომძახილი	87

სატირა და იუმორი

ს. მაღლაშვიტი — მეცხრე სარ- თულზე იუმორესკა	91
ჟურნალ „ქოროხის“ 1978 წლის ნომრების შინაარსი	94

რედაქტორი აკაკი შონია

სარედაქციო კოლეგია: ხარიტონ ასვლედიანი, მამია ვარშანიძე
(პ. მე. მდივანი), ფრიდონ ხალვაში.

ნ უ გ ზ ა რ ა უ ხ ე ძ ე

მოაგრდება 1978 წელი, ხარისხისა და ეფექტიანობის ხუთწლედის მესამე წელი. როგორი მაჩვენებლებით ამთავრებს მას ქუთაისი — საქართველოს მეორე ინდუსტრიული და კულტურული ცენტრი?

ქუთაისი საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია და ბუნებრივია, რომ მკითხველებს მის დღევანდელ დღესთან ერთად აინტერესებთ წარსულიცა და მომავალიც.

ამასთან დაკავშირებით „ჟირობის“ სპეციალური კორესპონდენტი ესტუმრა საქართველოს კპ ქუთაისის საქალაქო კომიტეტის პირველ მდივანს ნ. დ. რუხაძეს და გამართა ინტერვიუ, რომელსაც ვთავაზობთ მკითხველებს.

— პატივცემულო ნუგზარ, პირველ რიგში მოგმართავთ როგორც ინჟინერ-გეოლოგს და გთხოვთ მკითხველებს მოუთხროთ ამ მხრივ თქვენი ქალაქის წარსულზე.

— მეცნიერები დიდხანს ფიქრობდნენ, რომ თავისი ასაკით კავკასიის მთები შედარებით ახალგაზრდაა. ამ მხარის გეოლოგიური წარსულის ბევრმა მკვლევარმა ვერ შესძლო კავკასიაში აღმოეჩინა ცარცოვანი პერიოდის ნიშანწყალი. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ მეცნიერებას ფასდაუდებელი სამსახური გაუწია ჩვენი ისტორიული წარსულის საფუძვლიანად მცოდნემ, მისმა მოჭირნახულემ პეტრე ჭაბუკიანმა. მან 1933 წელს სათაფლიის გვირაბის კალთებზე აღმოაჩინა ნაკვალევი დინოზავრებისა, რომლებიც ცარცოვანი პერიოდის დასაწყისში ცხოვრობდნენ — 120 მილიონი წლის წინათ.

სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმმა აღიარა დინოზავრთა ამ ნაკვალევის დიდი მეცნიერული მნიშვნელობა. აწ გადაშენებული გიგანტური ცხოველების ნაფეხურები მკვლევარებს საშუალებას აძლევს აღადგინონ ცარცოვან პერიოდში კავკასიის გეოლოგიური განვითარების ისტორია. სხვათა შორის სათაფლიის

დინოზავრები ეკუთვნის წინათ უცნობ შვიდ სახეობას.
ერთერთს ჭაბუკიანის სახელი ეწოდა.

ამათგან
ეროვნული
ზიგზაგითაა

პეტრე ჭაბუკიანი, რომელიც 90 წელს მიუახლოვდა, კვლავ გა-
ტაცებით დაეძებს ბუნებისა და წარსულის მატერიალური კულტუ-
რის ძვირფას ძეგლებს. ჯერ კიდევ ნახევარი საუკუნის წინათ,
ქუთაისიდან ექვსი კილომეტრის დაშორებით, სათაფლიაში აღმო-
აჩინა კარსტული გამოქვაბული. ძნელია ამ მიწისქვეშა სასახლე-
გვირაბის უბადლო სილამაზის აღწერა. სტალაქტიტების საოცარი
შეზრდანი ქნაიან რთულ სკულპტურულ კომპოზიციებს, ხან ჭაღზე
რომ ჰკიდია ქათქათა სანთლებივით, ხან მინიატურულ ტაძრებს.
ჰგვანან, ხან კიდევ ბროლის გამოქვაბულების ილუზიებს ქმნიან.
საჭირო იყო ასეულ ათასობით წელი, რომ მიწისქვეშა წყალს ასეთი
კოლოსალური სამუშაო შეესრულებინა.

— სანამ დღევანდელი რესპუბლიკის ცხოვრების სასიკეთო ფე-
რისცვალებაში ქუთაისის წვლილზე ვისაუბრებდეთ, მინდა გით-
ხოთ, რას წარმოადგენდა ქალაქი ჩვენი საუკუნის დასაწყისში?

— ქუთაისი დღესაც ამაყობს ისეთი შესანიშნავი მატერიალუ-
რი კულტურის ძეგლებით, როგორიცაა გეგუთი, ბაგრატის ტაძარი,
გელათი, „ოქროს ჩარდახი“... ბევრი სახელმძღვანელო საზოგადო
მოღვაწე და მეცნიერი აღიზარდა ქართულ და კლასიკურ გიმნაზი-
ებში, წმინდა ნინოს და სასულიერო სასწავლებლებში...

ქუთაისის სიამაყეა მესხიშვილის სახელობის თეატრი. ილია
ჭავჭავაძისა და აკაკი წერეთლის ესთეტიკურ პრინციპებზე აღზრდი-
ლმა ქუთაისის სცენის ოსტატთა პირველმა თაობამ ჩვენი თეატრი
იმ თავითვე გახადა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის
ტრიბუნად.

რუსეთის პირველი რევოლუციის წლებში ლადო მესხიშვილმა
ქუთაისის თეატრი აქცია მშრომელთა განთავისუფლების ერთ-ერთ
მედროშედ.

ნიშანდობლივია: ძველ წვრილბურჟუაზიულ ხელოსნურ ქალა-
ქში ახალი ელვარებით ამოგიზგიზდა ის ცეცხლი, რომელიც იქ და-
ანთო იმერეთ-სამეგრელოს ბოლშევიკურმა კომიტეტმა.

რევოლუციურმა ქუთაისმა თავისი გამარჯვება იზეიმა 1921
წლის 11 მარტს, როცა ქალაქში საბჭოთა ხელისუფლება დამყარდა.

— პირველმა ხუთწლიელებმა რა ნიშანდობლივი სიახლენი მისცა
ქუთაისს ახალი ცხოვრების გარიჟრაჟზე?

— ეს იყო 1922 წელს. დიდმა რუსმა ხალხმა ქართველ თანამო-
ძმეებს ლენინის ინიციატივით მოსკოვიდან გამოუგზავნა ძვირფასი
საჩუქარი — მაუდის ფაბრიკის მოწყობილობა, რომელიც პირველი

სოციალისტური საწარმო იყო ქუთაისში. გაზეთი „მუშა და გლეხი“ მოწინავე სტატიაში წერდა: „ეს დღე დაუვიწყარი იქნება ქუთაისის მაზრის მშრომელებისათვის, და არა მარტო მაზრისა, არამედ მთელი საქართველოსი“.

მაუდის ფაბრიკას შემდეგ მოჰყვა რიონის ჰიდროელექტროსადგური, ტყავფეხსაცმლის კომბინატი, სამკერვალო ფაბრიკა, ძაფსადები ფაბრიკა, საკონსერვო ქარხანა, ლითონის ქარხანა და მთელი რიგი სხვა საწარმოები.

საბჭოთა ხელისუფლების პირველ წლებში რესპუბლიკაში ერთ-ერთი პირველი შეიქმნა ქუთაისის სამწერლო ორგანიზაცია, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ცნობილი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე დია ჩიანელი. წლების მანძილზე ქუთაის-ბათუმის თეატრს ხელმძღვანელობდა სახელგანთქმული რეჟისორი კოტე მარჯანიშვილი.

1933 წელს ქუთაისში იხსნება სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი, რომელმაც თავისი არსებობის მანძილზე მრავალი სახელმძღვანელო მოქალაქე აღუზარდა ჩვენს სამშობლოს. მწყობრში ჩაღდა ახალი კინო-თეატრები, სკოლები, სასწავლებლები, კულტურის კერები, სპორტული ბაზები. ქალაქი თანდათანობით ხდებოდა საქართველოს მრეწველობის და კულტურის მეორე ცენტრი.

— **ომისშემდგომ წლებში როგორ გამოიკვეთა ქუთაისის სახალხო მეურნეობის განვითარების პერსპექტივები?**

— ქუთაისის ინდუსტრიულ განვითარებაში განსაკუთრებულ როლს ასრულებდა მძიმე მრეწველობის დარგები. მძლავრი საავტომობილო, ელექტრომექანიკური, სატრაქტორო ქარხნების აგება ამის მკაფიო დადასტურებაა.

მძიმე მრეწველობის ობიექტებს მიემატა მსუბუქი და კვების მრეწველობის ისეთი წამყვანი საწარმოები, როგორიცაა საკონდიტრო ფაბრიკა, სამკერვალო გაერთიანება „გელათი“, ბამბეულის საქსოვი გაერთიანება, ავეჯის ფაბრიკა და მრავალი სხვა. მწყობრშია მძლავრი სახლმშენებელი კომბინატი, რომელიც ყოველწლიურად აგებს 75 ათას კვადრატულ მეტრ საცხოვრებელ ბინას. საინტერესო მუშაობას ეწევა სპეციალური საკონსტრუქტორო ბიურო, სადაც ავტომატური მართვის ორიგინალურ მოწყობილობებს ქმნიან.

— **უკანასკნელ წლებში რა გავლენა ქალაქში ყველაზე ღირსშესანიშნავი და რას ფიქრობთ მომავლისთვის?**

— ეს კითხვა ბევრის მომცველია, მაგრამ შემიძლია ძირითადზე გიბასუხოთ.

ერთ-ერთი ყველაზე ღირსშესანიშნავი მოვლენა იყო ნ. მუსხე-

ლიშვილის სახელობის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი, რომელიც საინჟინრო კადრების შესანიშნავ კერად იქცა. აქ აღზრდილი მრავალი კვალიფიციური სპეციალისტები ჩვენი საწარმოების სასარგებლოდ შევსებას წარმოადგენენ.

ქუთაისში გადმოვიდა „საქქვანახშირის“ კომბინატი, შეიქმნა ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების დაგეგმვის ინსტიტუტის ფილიალი, გაიხსნა ტურისტული სასტუმრო „ხვამლი“, ხარისხისა და ტექნიკის სახლები, საორღანო-საკონცერტო დარბაზი, ავტოსადგური, უნივერსამი, პროფტექნიკური სასწავლებლები, სკოლები და სხვ.

ქუთაისის სახელოვანი მუშათა კლასი, რომელიც თავის რიგებში ათეულ ათასობით მშრომელს აერთიანებს, სასახლოდ ასრულებს დედაქალაქის პირველი მაისის რაიონის მშრომელებთან ერთად ნაკისრ ვალდებულებებს. მათ 7 ოქტომბრისათვის — სსრ კავშირის ახალი კონსტიტუციის პირველი წლისთავისათვის შეასრულეს ხუთწლედის სამი წლის სახელმწიფო გეგმა და ნაკისრი ვალდებულება.

ახორციელებს რა სკკპ 25-ე ყრილობის ისტორიულ გადაწყვეტილებებს, ქუთაისის მრეწველობამ ახალი გამარჯვება მოიპოვა — 10 ნოემბრისათვის შეასრულა პროდუქციის წარმოების მეათე ხუთწლედის დირექტივებით გათვალისწინებული სამი წლის დავალება. ამ პერიოდში წარმოების მოცულობის ზრდის ტემპმა შეადგინა 21,8 პროცენტი, ნაცვლად გათვალისწინებული 16,1 პროცენტისა. ხუთწლედის განვლილ პერიოდში — 2 წელიწადსა და 10 თვეში გეგმის გადამეტებით გამოშვებულია 52 მილიონი მანეთის სამრეწველო პროდუქცია.

წლეულს ჩვენთვის ერთ-ერთ ყველაზე ღირსშესანიშნავ მოვლენას წარმოადგენდა „ქუთაისის დღის“ ჩატარება მოსკოვში.

პარტიის საქალაქო კომიტეტის ინიციატივით ჯერ კიდევ 1974 წლის სექტემბერში ჩატარდა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს სსრ კავშირის სახელმწიფო სტანდარტების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის წამყვანმა სპეციალისტებმა. კონფერენციაზე მიღებული რეკომენდაციები საფუძვლად დაედო ხარისხის საქალაქო შტაბის, ქალაქის სამრეწველო საწარმოთა, პარტიული და სამეურნეო ორგანოების შემდგომ მუშაობას. სისტემატურად ტარდებოდა ადგილებზე ხარისხის საზოგადოებრივი დათვალიერება, შევისწავლეთ მომხმარებელთა შენიშვნები და სურვილები, პუნქტების მიხედვით დავაწესეთ კონტროლი 31-ე საქალაქო პარტიული კონფერენციის მიერ დამტკიცებული ხარისხის მართვის კომპლექსური გეგმის განხორციელებაზე. განსაკუთრე-

ბული ყურადღება მივაქციეთ აგრეთვე სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მიერ მოწონებული სარატოვის, იაროსლავლის, კრემენჩუგის და ლვოვის პროდუქციის ხარისხის მართვის სისტემების შემოღებით გამოყენებას. ეკონომიკური განათლების 576 სკოლასა და სემინარში მეცადინეობდა 12.500 მსმენელი.

გატარებული ღონისძიებების შედეგად მივაღწიეთ თვალსაჩინო წარმატებას: ქუთაისის მარკის 140 სახის პროდუქციას აქვს ხარისხის სახელმწიფო ნიშანი, მისი ხვედრითი წილი საერთო პროდუქციაში 20 პროცენტით მეტია, რაც საშუალოდ ალმატება 1976 წლის მაჩვენებელს.

ქუთაისი ღირსეულად აგრძელებს თავის მდიდარ ლიტერატურულ-კულტურულ ტრადიციებს. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა უკანასკნელ წლებში, როცა ინტელექტუალური ცხოვრების პოზიტიური ძვრები ქალაქისა და რესპუბლიკის ფარგლებს გაცდა.

ახალგაზრდა პოეტთა ფესტივალმა, გარსებისა და ფირფიტების, პათანატომთა, ფარმაკოლოგთა, ახალგაზრდა ფიზიკოსთა საკავშირო სიმპოზიუმებმა, რუსული მუსიკის ფესტივალმა, მხატვრის კვირეულმა, საბჭოთა ლიტერატურის, ფალიაშვილის, გალაკტიონის, მაიაკოვსკის დღეებმა თავისი მასშტაბურობით და ღონით ცხადჰყვეს, რომ ეფემერულ მყუდროებაში მყოფი ქალაქის მშრომელთა ზნეობრივ კრიტერიუმებს ახალი ელვარება და მძლავრი პულსაცია მიეცა.

საერთო სამსახურში ჩადგა ლიტერატურული ალმანახი „განთიადი“, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოს“ ფილიალი, სიმფონიური ორკესტრი, საესტრადო ანსამბლი „კოცონი“ და სხვა შემოქმედებითი კოლექტივები.

ქუთაისში გამოცოცხლდა თეატრალური ცხოვრებაც: მესხი-შვილის, ოპერისა და ბალეტის, თოჯინების თეატრები უკეთ იყენებენ თავიანთ შესაძლებლობებს, სპექტაკლებს ემჩნევა სწორი რეჟისორული გადაწყვეტა, სცენიური სახეების დახვეწა.

გააქტიურდნენ ჩვენი მხატვრები. შარშან მათ ინტენსიურად და მონდომებით, პროფესიული ინტერესით მიიღეს მონაწილეობა ქალაქის კულტურულ ცხოვრებაში. ეს ნათლად დაადასტურა სამე-მოდგომო გამოფენამ.

ქუთაისელი მწერლები თავიანთ სიტყვას ამბობენ ქართულ მწერლობაში. ისინი პრაქტიკულად ახორციელებენ ცხოვრებისეულ დევიზს — „მწერლობა ხუთწლედის მხარდამხარ“. მათ დიდი სამამულო ომის თემაზე გამოაქვეყნეს მრავალი მხატვრული ნარკვევი და დოკუმენტური მოთხრობა, ხოლო ახლახან — კრებული „ვარს-

კვლევებით მოფენილი მიწა“, რომელიც ჩვენი სოციალისტური მო-
ფლისადმია მიძღვნილი.

ჩვენს მწერლებს დამყარებული აქვთ კავშირი საბჭოთა კულტურის
ხელ მწერლებთან. მათთან შეხვედრები დიდად უწყობს ხელს ინ-
ტერნაციონალური მეგობრობის განმტკიცებას, პროფესიული ოსტა-
ტობის ამაღლებას. სწორედ ამ პოზიციებიდან შეგვიძლია შევავა-
სოთ ქუთაისში ახლახან ჩატარებული საბჭოთა ლიტერატურის დღე-
ები, რომელშიც უცხოელმა მწერლებმაც მიიღეს მონაწილეობა.

გულთბილ, მეგობრულ ვითარებაში ჩატარდა აფხაზეთისა და
აჭარის ლიტერატურული დღეები.

შეიძლებოდა ჩამოგვეთვალა სხვა არა ერთი ღონისძიება, რომე-
ლმაც მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი ქალაქის კულტურული ცხო-
ვრების აღმავლობას, მაგრამ ვფიქრობთ ესეც კმარა.

— დასასრულ მინდა გკითხოთ, რას ფიქრობთ ქალაქის შემდ-
გომი კეთილმოწყობისათვის, მისი იერსახის გაუმჯობესებისათვის?

— ეს პრობლემა ყველაზე მტკივნეულად და ყოველდღიურ
საზრუნავად მიგვაჩნია. ქუთაისი, როგორც ზემოთ ვთქვით, წარმო-
ადგენდა წვრილბურჟუაზიულ ქალაქს, მისი განაშენიანება მიმდინა-
რეობდა არქიტექტურული დაგეგმვის გარეშე და ეს, ბუნებრივია,
სერიოზულ დაბრკოლებას ქმნის ამა თუ იმ მიკრორაიონის, უბნის,
კუთხის რეკონსტრუქცია-კეთილმოწყობის საქმეში.

მიუხედავად ამისა ყველა შესაძლებლობას ვიყენებთ როგორც
ცენტრის, ისე გარეუბნების გამშენიერებისათვის. დავამთავრეთ
ქალაქის ცენტრში პასაჟის, დასავლეთის მხრიდან ქალაქში შემოსა-
სვლელი არქიტექტურული კომპოზიციის, კიკვიძის მოედანზე შად-
რევნების კომპლექსის, ლენინის პროსპექტზე საცურაო აუზის მშე-
ნებლობა; კიროვის ქუჩაზე ერთ-ერთი სკვერი დაამშენა გამოჩენი-
ლი მოქანდაკის იაკობ ნიკოლაძის ძეგლმა, პირველი მაყურებელი
მიიღო ორდარბაზიანმა კინოთეატრმა „საქართველო“, საექსპლოა-
ტაციოდ გადაეცა ახალი ხიდი. ყველაფერი ეს გვახარებს ქუთათუ-
რებს, მაგრამ მომავალში უფრო მეტი გვაქვს გასაკეთებელი.

ქუთაისი თავისი არქიტექტურული ფაქტურით და რელიეფით
იმდენად თავისებური ქალაქია, რომ მასთან შეხება ძალზე სათუთ
მიდგომას მოითხოვს.

დღეს ქუთაისი ახალმშენებლობათა ხარაჩოებშია. შენდება
საავტომობილო, ელექტრომექანიკური, სატრაქტორო, და რეზინის
ტექნიკურ ნაკეთობათა ქარხნების ახალი კორპუსები, ბავშვთა საა-
ვადმყოფო, დიდების მემორიალი, სამართლის სახლი, პიონერთა და

მოსწავლეთა სასახლე, საყოფაცხოვრებო მომსახურების სახლი.
ახალი საცხოვრებელი მიკრორაიონები.

საქართველოს
მინისტრო
მეცნიერებათა

ჩვენ დიდ იმედებს ვამყარებთ ქალაქში ორი ახალი —
ნისა და ავტოქარხნის რაიონების შექმნაზე. ისინი სხვა სოციალურ-
ეკონომიკური პრობლემების განხორციელებასთან ერთად, დიდ
ზრუნვას გამოიჩენენ ქალაქის კეთილმოწყობისადმი, დარაზმავენ
მშრომელებს საქართველოს ძველთაძველი, მაგრამ მუდამ ახალგა-
ზრდა ქუთაისის შემდგომი გაღამაზება-გამშვენიერებისათვის.

ქუთაისის პარტიული ორგანიზაცია 15 ათასამდე კომუნისტს
ითვლის. იგი მტკიცედ დარაზმული ხვდება თავის მორიგ 32-ე კონ-
ფერენციას, რომელიც შეაჯამებს განვლილ მუშაობას და დასახავს
მომავლის კონკრეტულ პროგრამას.

ქუთაისი დიდი წარსულისა და დიდი მომავლის ქალაქია.

დღევანდელობის ნათელ ფონზე მოჩანს მისი დიდებული ხვა-
ლინდელი დღე.

დავით კვიფაჩიძე

ქუთაისს გამორჩეული ადგილი უჭირავს საქართველოს მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში.

საყოველთაოდ ცნობილია მსოფლიოს ამ ერთ-ერთი უძველესი ქალაქის კულტურულ-ლიტერატურული ტრადიციები.

ქუთაისი სავსებით სამართლიანადაა მიჩნეული და აღიარებული ქართული პოეზიის აკვნად.

ქუთაისში გელათის მადლთან ერთად ეზიარნენ ლექსის ჯადოს და მერე აქედან გაუსწორეს თვალი პოეზიის ყველაზე მაღალ მწვერვალებს ბესიკმა, აკაკიმ, გალაკტიონმა...

ძნელია დასახელო ქართული ლიტერატურის, ხელოვნების, კულტურის გამოჩენილი მოღვაწე, რომელიც სისხლხორცეულად არ იყოს დაკავშირებული საქართველოს მეორე ქალაქთან.

ზემოთ სამი დიდი პოეტი, ქართული პოეზიის სამი მშვენიერება გახსენე.

ახლა დავით კლდიაშვილი!

ახლა ნიკო ლორთქიფანიძე!

კონსტანტინე გამსახურდია, სერგო კლდიაშვილი, ბესარიონ ჟღენტე, ალექსანდრე ქუთათელი, სიმონ ჩიქოვანი, კონსტანტინე ლორთქიფანიძე...

ახლა ტერენტი გრანელი!

ახლა ლადო ასათიანი!

ზაქარია ფალიაშვილი, ლადო მესხიშვილი, დავით კაკაბაძე, იაკობ ნიკოლაძე...

ამ საუკუნის ოციანი წლებიდან არსებობდა ქუთაისში ქართველ სიმბოლისტთა — ცისფერყანწელთა ლიტერატურული მიმდინარეობა, რომელშიც შედიოდნენ: პაოლო იაშვილი, ტიცოან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, ნიკოლო მიწიშვილი და სხვ.

მერე და მერე ქართული საბჭოთა ლიტერატურის განვითარების ყოველ ეტაპზე უზრდიდა ქუთაისი მშობლიურ კულტურას ისეთ პოეტებსა და მწერლებს, რომლებიც ერთბაშად იქცევდნენ საზოგადოებრიობის ყურადღებას.

საერთოდ ქართველებს და მით უმეტეს ჩვენ — ქუთათურებს გვჩვენია წარსულით, დიდი ტრადიციებით თავის მოწონება, წელის გამაგრება.

რატომაც არა!

დიახაც უნდა მოვიშველიოთ და ვიამაყოთ წარსულით, მაგრამ მუდამ უნდა გვახსოვდეს დღე-დღევანდელი, ჩვენი გამრჯე ხალხის საგმირო საქმენი, ჩვენი ლიტერატურის უსაშველოდ ფართო ასპარეზი.

ამ მეტად მოკლე ექსკურსით, რომ იტყვიან, თვალის ერთი გადაკვრითაც იგრძნობს მკითხველი თუ რა მძლავრი ლიტერატურული ცხოვრება ბობოქრობდა ქუთაისში, იგრძნობს, თუ რაოდენ რთულია და საძნელო საუკუნეებში ნაძერწი უიშვიათესი ტრადიციების შენარჩუნება, იგრძნობს, თუ რა მძიმე ტვირთი და პასუხისმგებლობა აკისრია თანამედროვე ქუთათურ მწერლობას, რადგან ასეთ ტრადიციას მაშინ აქვს ფასი, როცა იგი მტკიცდება და ვითარდება. ჩვენ, მწერალთა მომდევნო თაობები ყოველნაირად ვცდილობთ გავაღრმავოთ და წინ წავსწიოთ შორეულ თუ ახლო წინაპართა ჯათათა და რუდუნებით შექმნილი, ნაწრთობ-ნაქანდაკევი სასახელო და საამაყო ტრადიციები.

ქუთაისში 1923 წლიდან მუშაობს რესპუბლიკაში ერთ-ერთი უძველესი სამწერლო ორგანიზაცია.

მკითხველი საზოგადოებრიობა კარგად იცნობს გიორგი სამხარაძის, სერგო ფხაკაძის, სულ ახლახან გარდაცვლილი მწერლების ანდრია სინაურის, არჩილ გურჯიძის, კოსტა მეძველიას შემოქმედებას.

კარგად იცნობს ოტია იოსელიანის, ლევან სანიკიძის, რუთა ბერაძის, ლილი ნუცუბიძის, სიმონ არველაძის, ზურაბ კუხიანიძის, დომენტი ახოზაძის, შოთა ნიყარაძის, დავით ხუროძის, სერგო ჭეიშვილის, შალვა ცანავას და სხვათა პოეტურ თუ პროზაულ ქმნილებებს.

არაერთხელ აღნიშნულა და მადლიერებით მოხსენიებულა საქართველოს მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილება იმითაც, რომ აქ ბოლო წლებში აღიზარდა მაღალნიჭიერი ახალგაზრდობა, რომლის ერთი ნაწილი დღეს აჭარის სტუმარია.

უკვე მთელ რესპუბლიკაში იცნობენ ჩვენს ახალგაზრდა პოე-

ტებს დოდო ჭუმბურიძეს, ცირა შალაშვილს, ავთანდილ ყურაშვილს, ზაალ ებანოძეს; პროზაიკოსებს ლეილა მესხს, თეიმურაზ ლანჩავას, რევაზ ნაჭყებიას: კრიტიკოს ავთანდილ ნიკოლეშვილს, მწერლებს სხვებს.

საინტერესოდ წარმართავს მუშაობას ჩვენი განყოფილება, რომელიც სადღეისოდ ყოველმხრივ შეიარაღებული შემოქმედებითი ორგანიზაციაა.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გადაწყვეტილებით უკვე მეხუთე წელია გამოდის და მკითხველთა სიყვარულით სარგებლობს საქართველოს მწერალთა კავშირისა და ქუთაისის განყოფილების მხატვრული ორგანო, ორთვიური ჟურნალი „განთიადი“, რომელსაც რამდენიმე წელი თავკაცობდა ცნობილი მწერალი გურამ ფანჯიქიძე, ამჟამად „განთიადის“ მთავარი რედაქტორია გამოჩენილი ბელეტრისტი კონსტანტინე ლორთქიფანიძე.

საქართველოს კომპარტიის ქუთაისის საქალაქო კომიტეტის, სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომის დიდი მონდომებითა და მეცადინეობით, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოს“ სრული მხარდაჭერით მუშაობას შეუდგა გამომცემლობის ფილიალი, რომელიც თავისი საინტერესო საქმიანობით უკვე იქცევა ყურადღებას, რაც იმის საწინდარია, რომ უახლოეს დროში კიდევ უფრო გაიშლება და გაფართოვდება მისი ცხოვრება და ასპარეზი.

მთელ ქართულ მწერლობასთან ერთად ჩვენი მწერლებიც ერთსულოვნად უჭერენ მხარს რესპუბლიკაში მორალურ-ფსიქოლოგიურ კლიმატის გაჯანსაღებისათვის საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მიერ გაჩაღებულ უშეღავათო ბრძოლას, ცდილობენ უშუალო მონაწილეობა მიიღონ ამ ბრძოლაში, იყვნენ სულ წინა ხაზზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მხატვრული ნარკვევი ლიტერატურის ის მოქნილი ქანარია, რომელიც სადღეისოდ უნდა მოიმარჯვოს მწერალმა.

ქალაქის ხელმძღვანელობის დახმარებით მწერლები სისტემატურად იგზავნებიან შემოქმედებითს მივლინებებში, რის შედეგად იქმნება საკმაოდ საინტერესო ნაწარმოებები იმ ადამიანებზე, რომლებიც თავიანთი გვირგვინი შრომით უზრუნველყოფენ მეათე ხუთწლეულის დავალებათა დროულ განაღდებას.

მაისი გაზაფხულის გვირგვინია, ყველაზე ლამაზი თვეა და ალბათ ამიტომაც უწოდა დიდმა აკაკიმ ქუთაისს სავარდო და სამაისო.

ჩვენც მაისი შევარჩიეთ აჭარის მწერლების, ჩვენი კოლეგების, ქართული მხატვრული სიტყვის აღიარებული ოსტატების საწევვად.

სამი დღის მანძილზე ჩვეული სიტბოთი და სიყვარულით მასპინძლობდა ქუთაისი ძვირფას სტუმრებს. ისინი ახლო გაეცნენ ქართველ ავტომშენებელთა შრომას, იცნენ ქალაქის მსხვილ საწარმოებში, სკოლებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში. „ოქროს ჩარდანში“ გავმართეთ გულახდილი საუბარი იმ პრობლემებზე, რომლებიც სადღეისოდ დგას შემოქმედებითი ორგანიზაციების წინაშე.

ყველგან დიდი სიყვარულით ეგებებოდნენ სასურველ სტუმრებს, თავის მხრივ აჭარაში მომუშავე მწერლები გატაცებით უკითხავდნენ ქუთათურებს თავიანთ ახალ ნაწარმოებებს.

ლექსის ქალაქს მოსწონდა ლექსის კაცები, რომლებმაც მსმენელნი არა მარტო პოეტური სტრიქონებით, მაღალი კულტურითაც მოხიბლეს.

დღეს ქუთათურ მწერალთა ერთი ჯგუფი საბჭოთა აჭარის სტუმარია.

საიმერეთოს გულიდან ჩამოგიტანეთ მშრომელთა კეთილი სალამი და უზომო სიყვარული.

ვდგავართ უმშვენიერესი ცის ქვეშ, უძველეს ქართულ მიწაზე და ქუდმოხდილნი გესალმებით, ძვირფასო მეგობრებო! გესალმებით და გილოცავთ დედასაქართველოსთან დაბრუნების ასი წლისთავს.

გესალმებით ყველა ჩვენს თანამოსაგრეს, მწერალს, მხატვარს, მსახიობს, მუსიკოსს, ხელოვან მეცნიერებს.

გესალმებით აჭარის გმირ მშრომელებს და ვამბობთ: — თქვენთან ერთად გვიხარია და გვეამაყება უთვალავი წარმატებანი ასე თვალხილულად რომ ამჩნევია თქვენი მჩქეფარე ცხოვრების ყოველ სფეროს.

ვდგავართ ქუდმოხდილნი. გესალმებით მზიურ აჭარას!

გუგაბ კუხიანიძე

ს ა მ ო მ ბ ზ ა მ რ ო

(წიგნიდან „მარსკვლავებში მონადირენი“)

გზაზე სამი კაცი მიდიოდა.

სოფელში სტუმრად ყოფილიყვნენ და გვიან ბრუნდებოდნენ; დილა-ადრიან პატარა რკინიგზის სადგურიდან ქალაქისკენ მიმავალ მატარებლისთვის უნდა მიესწროთ.

უმთვარო და უვარსკვლავო ღამე იყო. რომ იტყვიან, თვალთან თითს ვერ მიიტანდით. ტყედ მიმავალნი ძლივს მიიკვლევდნენ გზას. სიბნელე მძიმედ და ავად დამხობოდა ხის ტოტებსა და ტყეში გაკაფულ ვიწრო ბილიკს. ჯიბის ფარანი არ გააჩნდათ და არც ჩირაღდები მოეძეებოდათ. ალლოთი ფრთხილად მინდობოდნენ ხეებს შორის გაწოლილ სიცარიელეს — გზას. ხანდახან ქვასაც წამოკრავდნენ ფეხს და შუა გზაზე დაგდებულ ხმელ ტოტებსაც წაეყრებოდნენ; როდესაც მათზე გადაივლიდნენ, ტოტების მტვრევის ჭახანი თოფების გასროლასავით ისმოდა ღამის სიბნელეში.

ირგვლივ სამარისებური სიჩუმე ჩამოწოლილიყო. უმთვარო ღამეში ღამურებს რა უნდა, ხოლო ღამის ფრინველების ჩამიჩუმიც არ ისმოდა. პატარა მდინარეც გაყუჩებულიყო, თითქოს სიბნელის შეეშინდაო, ხევში ჩაკარგულიყო და გამქრალიყო.

გზაზე სამი კაცი მიდიოდა.

ერთი ბრმა იყო.

მეორე — ყრუ-მუნჯი.

მესამე — უხელო.

ბრმა ხელებს აცეცებდა, თითქოს ღამის კაბის კალთებს თითებს უფა-თურებდა. ყრუ-მუნჯს ხელები მკერდზე დაეკრია და ფართოდ გაღებუ-

ლი თვალებით ღამის გაბურღვას ცდილობდა. უხელო წინ მიუძღოდა მხოლოდ გზადაგზა ომახიანი შეძახილებით ამხნევებდა.

გზაზე სამი კაცი მიდიოდა.

მოსწყინდათ უბრად სიარული და სიჩუმე უხელომ დაარღვევა.

— ეს რა კუნაპეტი ღამე წამოგვეწოა, ერთი ვარსკვლავი მაინც ჭიატებდეს ცაზე, მოვარეს ვინღა დაეძებს. ციციანთელები მაინც სად გადაჰყარგნენ...

— თუ მოვინდომე, გავცრი შავად გაწოლილ ღრუბლებს, და ცად ვარსკვლავებს მიმოვაბნევ, ვით ოქროს ქვიშას. — ეს ბრამა თქვა.

— რაღას აყოვნებ, — შეუძახა უხელომ, — ერთი ვარსკვლავის გამოჩენაც კი ბედნიერება იქნება ჩვენთვის.

— ჰოი, ვარსკვლავნო, მარადისობის მიუწვდომელო ცივო ციმციმო, ერთმაც კი წყნარად რომ იჭიატოს, მისი სინათლე შორეული და ფერმიმკრთალი ღამეულ მგზავრებს ჩირაღდნად მოგვეჩვენება.

ცაზე ერთ ადგილას ღრუბელი გაიცრია და ცისკრის ვარსკვლავმა გამოანათა. მერე სხვა ვარსკვლავიც გამოჩნდა მორცხვად და მალე ცამთლიანად მოიჭედა ვარსკვლავებით.

— თუ მოვინდომე, — განაგრძო ბრამამ, — გზის პირებზე მკვდარ ჩიტებივით დაყრილ ხმელ ფოთლებს სულს შეევუბერავ და მათ ფრთების ქვეშ ჩაძინებულ ციციანთელებს თბილ ლაღარივით გამოვადვიებ. მერე კი, მერე ავხვეტავ პეშვით და ნაპერწკლებით დავკენკავ ღობეს.

თითქოს ბრმის სიტყვებს ელოდაო, ნიაგმა დაუბერა, ფოთლები ააფრიალა, მათ ქვეშ განაბული ციციანთელები გუნდ-გუნდად წამოიშალნენ და მგზავრებს წინ გაუძღვნენ.

— დიდება შენდა სიტყვის ძალავ, დიდება შენდა! — შესძახა უხელომ. გზაზე სამი კაცი მიდიოდა.

ღამე თანდათან გაიცრია. განთიადმაც მოატანა.

— უკვე თენდება და ვარსკვლავებს ფერი უკრთებათ; უძირო ცაში, ვით ლურჯ ტბაში, წვრილ კენჭებივით იძირებიან. ციციანთელებს აკლდებათ ძალა და უღიმღამოდ ედებიან ბუჩქებს და ფოთლებს... ყველაფერს ამას კარგად ვხედავ, ვხედავ ზოგიერთ თვალხილულზე უკეთ და ნათლად... აგერ მზის სხივმაც გაიელვა ოქროს ფუნჯივით...

— თუ მოვინდომე... — თქვა უხელომ და ამომავალ მზეს შეჰღაღადა, — მათხოვე, მზეო, შენი ოქროს ფუნჯი, სულ ცოტა ხნით მათხოვე და სასწაულს მოვახდენ.

მზის პირველი სხივი ცას მოსწყდა და უხელოს სახელოში შეუძვრა.

უხელომ სახელო აიქნია და მზის სხივი ფუნჯივით მოიმარჯვა... ჯერ გზისპირებს გადაავლო. იმწამსვე, ზურმუხტისფრად აბიბინდა ბალახი. მერე ბუჩქებს შეახო და მათ ტოტებზე სხვადასხვა ფერის ყვავილები

დასდნენ. ხეებსაც გადასწვდა უხელო. მათი ფოთლები ზოგი მუქანელ ზოგი მოყვითალოდ, ზოგიც წითლად შეიღება და ბოლოს ცისკენ ამართა მზის სხივის ფუნჯი. ცა ღია ლურჯად შეფერმკრთალდა, კრწანთის მთები — გარდისფრად და ამასობაში მზეც ამოიწვერა. უხელომ ოქროს ფუნჯი მზეს დაუბრუნა და თქვა:

— მაღლობელი ვარ მნათობო, შენის წყალობით ყველას თავის ფერს დაუბრუნე!

— დიდება შენდა! დიდება შენდა! დიდება შენდა ჯადოსნურო ფერ-
ნო ბუნებისა! — შესძახა ბრმამ.

შრიალბდა ტყე, ბიბინებდა ბალახი, ათასფრად ანათებდნენ ბუჩქები. გზაზე სამი კაცი მიდიოდა.

— ამ სილამაზის შემხედვარეს, ასეთი მზის და ზეცის პატრონს, რა დაგვრჩენია სიმღერის გარდა! — თქვა ბრმამ და მუნჯს მხარი გაჰკრა.

მუნჯი მკერდზე ხელებდაკრფილი შეჰყურებდა ბუნების საოცრე-
ბას. ბრმის ნათქვამს მიხვდა და ხელებით ანიშნა, მაგ საქმე მე მომანდევო.

თითების ფათურით გზის პირას აყელყელავებული გვირილა მოწყ-
ვიტა, ხელები ღირიყორივით გაიშვირა და გვირილამომარჯვებული მარ-
ჯვენა ხელი ცისკენ აიჭნია.

ბუჩქებიდან ტოროლები ამოცვივდნენ, წკრიალით მაღლა აიჭრნენ და ცაზე პატარა ევენებივით დაეკიდნენ.

მერე მარცხენა ხელი აიჭნია მუნჯმა და შაშვების ჭახჭახით გაივსო
ტყე.

ისევ წინ გაიშვირა ორივე ხელი და თითები ფრინველის ფრთებივით ააფათქუნა.

რაც კი ტყეში ფრინველი იყო, ყველა ერთად აჰიკჰიკდა. მათ შორი-
დან მდინარეშემცემ მისცა ბანი და სახეგაბადრული, თვალეგაბრწყინებული
მუნჯის ხელების მოძრაობაზე ერთი სიმღერა შემოსძახეს, სიმღერა ბუნე-
ბის სილამაზის უკვდავებისა.

— დიდება შენდა! დიდება შენდა ბუნების ხმებო, ყრუს რომ აფხი-
ზლებ, მუნჯს რომ ტკბილად ალაპარაკებ! — შესძახა ბრმამ.

გზაზე სამი კაცი მიდიოდა: ბრმა, ყრუ-მუნჯი და უხელო.

ბრმა პოეტი იყო.

ყრუ-მუნჯი — მუსიკოსი.

უხელო — მხატვარი.

ილხენს სამშობლო

კუძლენი ვარძიის ჰესის მშენებლებს

აჯამეთიდახ მოგუხმობ მუხებს, —
შემოესივნონ გეგუთის ციხეს;
სული ჩაჰბერონ ჩამკვდარ დარბაზებს...
სახლთუხუცესი უნდა აწვავდეს —
გაშაღეთ სუფრა,
დავითი ილხენს!
შეატყობინეთ სადადიანოს,
ქართველისკენ მაცნემ სწრაფად იაროს,
მომხდური უმაღლესი გავატიაღეთ,
შემოეჯარეთ გეგუთის ციხეს,
ომების შემდეგ დავითი ილხენს.
აფრინეთ კაცი სვანეთის მთებში, —
შემოგვაწიონ ლილეოს ეშხი,
გუშინ ხმალი რომ ეჭირათ ხელში,
დღეს ზეიმი გეგუთის ციხეს, —
მეფეთა მეფე დავითი ილხენს.
ამცნეთ პატრონის მძებნელ დესპანებს,
მეფე სიუხვეს მხოლოდ დღეს ავლენს,
ვის ავნებს ან ვის უნათესავენს,
დაადასტურებს გეგუთის ციხე,
დღეს გამარჯვების ეშხით რომ ილხენს.
ამცნეთ ყოველთა, მაშრიყს და მაღრიბს,
რიონს ესტუმრონ ზღვიდან თუ მაღლით,
შემოეჯარონ გეგუთის ციხეს, —
აყვავებული სამშობლო ილხენს.

ბ ა თ უ მ უ ი

მუდამ ისმის ტალღის შფოთვა,
ისმის ზვირთის დგაფუნი,
მას ყურს უგდებს, მასთან ერთად
არ იძინებს ბათუმი.

არ იძინებს, ქვეყნის სუნთქვას,
მაჯისცემას აყურებს...
ცას ჰკიდია მილეული
მთვარე, როგორც საყურე.

აიშალნენ ფრთათეთრები,
ფიქრი გაიყოლიეს,
კენჭებს ვესვრი ნება-ნება
მონავარდე თოლიებს.

გეგონება წყალი იწვის,
კიდურს ბოლი რომ ასდის,
ნაპირისკენ უხმაუროდ
მოტორტმანობს ხომალდი.

მე ვეხვევი პალმის ტოტებს,
სანაპიროს დავიარ...
უპ, რამდენი გლისერია,
უპ. რამდენი ნავია.

თვალს იტაცებს ეს კენჭები,
წყალში ნათამაშები,
ლურჯ ტალღებში შეერივნენ
მზით დამწვარი ბავშვები.

მიყვარს ზღვასთან საუბარი,
სულ უსიტყვო და ჩუმი...
ჩემთან ერთად არ იძინებს
ჩვენი მწვანე ბათუმი.

აღუმართავს ქარხნებს მილი,
კვამლი უბოლებიათ,
იზრდებიან, იშლებიან,
ლაყვარდებში ღნებიან.

ციტრუსებით დაუხატავს
ხალხს წალკოტი, ედემი
აივნებზე ლულუნებენ,
ლულუნებენ მტრედები.

მუდამ ისმის საოცნებო
ზღვის ფშვინვა და დგაფუნი,
როგორც ვარდი, იფურჩქნება
ჩვენი ბაღი-ბათუმი.

* * *

ვილაცა ცდილობს ჩამძახოს ყურში
დახული სიტყვა სასოწარკვეთის:
„წყლული, რომელიც გტკიოდა გუშინ.
სიღრმეში დარჩა ამოსაკვეთი.
ამ ქვეყანაზე პატიოსნებამ
ფარვანის მოკლე სიცოცხლე იცის
და ვისაც სწამდა, მათი ოცნება
ახლაც უჩინარ კოცონზე იწვის“.
ვილაც უპირებს გაცამტვერებას
სიკეთის ხეზე ამოყრილ გირჩებს,
იმედის კერპთან გადამტერებას,
ურცხვი ღიმილით ვილაცა მირჩევს.
ფარისევლობის მორგებულ ნილბით
დადის ამ ქვეყნად ამაყად ვილაც...
ნუთუ ბოლომდე ჩემს გვერდით ივლის
და ვერ შეამჩნიეს ვერავინ ნილაბს?

* * *

რა ვქნათ, გვენანვის —
გვიან და გვიან
ჭაბუკურ ხილვებს რომ ვეთხოვებით...
ინგრევა რაღაც ძველი
და ნიაფს
სულში შემოჰყავს ხმა ბეთჰოვენის.

ქოქეზის ახორციელება

არჩილ გურგენის ხსენება

ხშირად დავხედავ უბის წიგნაკში
ქოქეზის ახორციელების ჩანაწერს.
და როცა მტკივნა, მე ვრეკავ მაშინ,
ან ვრეკავ, როცა ვიგრძნობ გაზაფხულს;
ფართოდ გავაღებ მიხურულ სარკმელს
და გულის ჟანგიც უმაღლეს ქრება,
ოცნება სხივებს მტრედით კენკავს,
ლექსის სტრიქონსაც ააფრენს ვნება.
მაგრამ დღეს ჩემი სული არ მღერის,
სტრიქონსაც სიტბო ველარ გადავსდე:
ო. ქოქეზის ახორციელება ბევრი
გადაშლილია და ეს მადარდებს.
როდის წავიდნენ?

საით წავიდნენ?

რად არ იღებენ ბიჭები ყურმილს?
შესახლებიან უსაზღვრო მინდორს —
მარადისობის აუხსნელ ღუმელს.
ეს გაფიქრება წუხილით მავსებს,
ვატყობ, თვალებშიც ნისლი გამშლია:
დრო მოვა, სხვებიც წაშლიან ასე,
იმ ჩემს ახორციელებს ასე წაშლიან?..

თაიმუკაზ დანკაჰა

სიყვარული

- იმშობიარა, — თქვა და სველი ხელები ქურთუკს შეაწმინდა.
- ვინ? — გაკვირვებით იკითხა დამხდურმა.
- მიწამ იმშობიარა.
- ახირებული კაცი ხარ, თომა!
- ერთი შარცვალიც არ დაკარგულა, დროზე მოგვისწრო დალოცვი-
ლმა. შარშან იყო და გვალვამ იმძლავრა. დამარცხებული გლადიატორი
გლეხი, თუ უამინდობამ დაჯაბნა.
- სადილი მოგიტანა ევამ.
- ბიჭი თუ ახლდა თან?
- არ სცილდება მდინარეს, თურმე.
- მზეს აგროვებს ალბათ, მდინარე უყვარდა ნენეს.
- დედობას ვუწევო, — ევამ.
- დედის ნაცვლობა შეუძლებელია.
- ხომ შეიძლება მასავით უყვარდეს?
- მშობიარობას გადაჰყვა ნენე.
- ჰო, მართლა, რიყეში ცხენებია გამოსადენი, თეთრი ფაშატის იმე-
დი აქვს ივდიოს. მარულა იწყება ხვალ.
- გავა გაუსუქდა ფაშატს.
- მზე ჩადის, მიმწუხრისას მოგვესწრო მაინც.
- ჩვეულებრივად ამოვა ხვალ.
- მაშინ არ ამოვიდა მხოლოდ, უმზეო დღეს დაიბადა ბიჭი.
- გაზნები თუ მოიტანა ევამ?
- თოფი თანა აქვსო ვაჟს, — გვითხრა.
- თხმელაინებში იხვები მომრავლდნენ, ნადირობს

— მზეს ესვრისო ყოველ დღით. მზე არ იყო მაშინ... უმჯობესად მოკვდაო დედაჩემი.

— ჯოლამ დაგვიტოვა თევზი, ბლომად ამოჰყოლია ბადეს და კარდალა ჩამოდგა დამხვდურმა.

— ურწმუნოს უკბენია ჯუსტანისთვის.

— ურწმუნო ჯუსტანია თვითონ, ხატი ჩამოუხსნია სამლოცველოში.

— არ სწამდა ხატი, შვილი შევავედრე და არ მისმინაო.

— გლეხი კაცის ხატი მიწაა, ძმაო, ლოცვა-ვედრებით ვის მოუყვანია პუტრ, ვის აუვსბა კოდი, სანთლების მაგივრად გული იწვება კაცის.

— ეჰ, ურწმუნოს ურწმუნო ვერას დააკლებს, — შუბლი მოიჩრდილა დამხვდურმა. ქორი დასტრიალებდა კარავს. გაშეშდებოდა, მერე კამარას შეპკრავდა და ქვასავით წამოვიდოდა ქვევით.

ფრინველს ახედა თომამ, წვერი მოიქექა, — სივრცეები უყვარდა საწყალს, კეთილი სულები ეტანებინაო სივრცეს, — ერთხელ კიდევ გაიხსენა ცოლი.

— მიწამ დაიტოვა, მე ვარო ღმერთი, — ამოიხენეშა დამხვდურმა.

— გლეხის ღმერთი მიწაა, მართლაც, უღმერთოდ კი ვჭიჭვით, — თქვა და რიყისკენ მიანიშნა მოსაუბრეს.

ცხენები ტორავდნენ ქვიშას, ფაფარი აშლოდა ფაშატს, უმაღ გამოარჩია თეთრი ბედაური.

* * *

ფეხს ქვეშ აშრილდა მიწა. სანაპიროზე აწრიალდა რაღაც, ორი დასიცხული პირამიდა შეტოკდა და აღიმართა.

— ცა დაგიჩრდილე, — იხუმრა ვაჟმა.

— შუბლი მოიჩრდილა ქალმა.

ცად ეჩვენა ქალის თვალები ვაჟს.

— ცა გაგიყვია, თითი დააჭირა ცხვირზე.

— ცაც იყოფა ორად, — გაიღიმა ქალმა.

— შეუძლებელია.

— ერთ ცაში ფრინველები დაქრიან, ხოლო იქ, მეორე ცაში ოცნებით თუ იფრენს კაცი.

ცხელი სილა მოაგროვა ვაჟმა. ტანზე დაიყარა. შუბლზე ხელს გადაუსვა ქალმა.

სანაპიროზე წერო დაფრინდა.

— ყოველდღე აქაა, — მიანიშნა ვაჟმა.

— ერთად დავფრინავთ, — მკლავებზე წამოიწია ქალი. სილაზე გრძელი ფეხები, ლამაზი, მაღალი ყელი და თხელი სწორი ცხვირი დარჩა.

წერომ ფრთები შემართა, კისერი გასჭიმა და იქაურობა მოათვალი-
ერა.

— ერთად ავფრინდებით, — თქვა ქალმა.

— როგორ? — გაიკვირვა ვაჟმა.

— მე ხშირად მიფრენია წეროებთან, მომივლია ცა და ხმელეთი.

მერე და არწივები... არწივები ემტერებიან. — წარბი შეიკუმხნა
ვაჟმა.

წერომ ფრთები შემართა.

თოფის სამიზნე დააჯდა თავზე ფრინველს.

— ველარ გაფრინდებით, — ჩახმახი დასხლიტა ბიჭმა.

სისხლმა შეღება წყალი. ცრემლები მოადგა ქალს.

— „ორი ცა“, — გაახსენდა ვაჟს. მალლა აიხედა, მზე ილეოდა, ქალს
დააკვირდა, მეორე ციდან წვიმას იწყებდა.

წყლის აღიდებამდე...

რალაც გაიფიქრა.

* * *

აქლოშინებული გარბოდა ვაჟი. ხორბლისფერ ტანზე ბოლი ასდიოდა.
ტიტველ სხეულზე კუნთები უხტოდნენ დაღლილს.

უცებ მიტყუბდა ორი ფეხი.

— ჩამო! — თოფი მიუღირა ცხენზე მჯდომს.

— მარულაა ხვალ, — გაეღიმა ივდიტს.

ჩახმახი შემართა ვაჟმა. სიკვდილმა გამოიხედა ორმაგი ჭუჭყრუტანი-
დან. მძიმედ ჩამოეშვა მხედარი.

— დაეხსენ, ჯონი, — თვალები მოჭუტა თომამ.

ნერვიულად დაფეშნა ბელტი მარჯვენა ფეხმა.

— სად მიდიხარ მაინც?

— იქით, — ხელი გაიშვირა ვაჟმა.

— შენი წინაპარი მიწას ებრძოდა, მიწაზე იდგა და ცას შეჰყურებდა,
— დაკოწრილი ხელები გაიშვირა თომამ. — მიწას უნდა მოვლა, მშობე-
რობას გადაჰყვა ნენე.

— უდედოდ დავრჩი მერე.

— ლუკმა არ მომიკლია შენთვის.

— სიყვარული ვერ მასწავლე მაინც.

— სიყვარულს არ სწავლობდენ, ჯონი!

მეველემ ჩაიქროლა ცხენით, გაბმულად აჭიხინდა ფაშატი. ქარივით
მოახტა ვაჟი.

მიტოვებულ ეკლესიას ჰგავს სენთუ, — ჩურჩულებდა ქაღალდის ფურცელი.

— მე უნდა ავანთო სანთელი, — ფიქრობდა ვაჟი.

— ჩავაქრობ, — სისინებდა ქარი. ეკლესია უსანთლებოდაც ეკლესიაა,
— ჯიუტობდა ვაჟი.

— შეცდენილი ქალი ხატჩამოხსნილი ეკლესიაა, — ქირქილებდა ქარი.

— მე ვილოცებ მაინც, მე ვილოცებ მაინც...

გრძელდებოდა კაცისა და ცხენის ჩრდილი, გრძელდებოდა და თავის
ჩრდილს გაუბრუნდა ცხენი, მერე დაიჭიხვინა და მდინარის პირას დაასო
ტორი.

მკვდარი წერო თხმელის ბუჩქებში გაეჩხირა წყალს, სილაზე დარჩე-
ნილი ქალის მკერდის გამოსახულებას ჩვილივით ლოკავდა ტალღა.

სველ სილაზე აქა-იქ ეყარა პატარა ნაფეხურები, ისინი ვეება მორე-
ვთან თავდებოდნენ.

— აქ ჩავიდა მზეც, — თქვა და მოტრიალდა.

უკან თომა იდგა, ვეება დაკოჟრილი ხელებით.

— მიწას უნდა მოვლა, მიწას უნდა მოვლა, — სისინებდა ქარი.

წიგნების

ვუმზერ მშობლიურ ტინებს,
 ცრემლმა მონამა თვალი...
 ვიხსენებ კონსტანტინეს
 და მეფეთ-მეფე დავითს.
 მოწყენილობა სუფევს,
 უქმია ყველა ღონე...
 რა გამოუღწევს უფალს
 მოჩაჩილს, მოშიშს და მონას.
 მოვდივართ ასე ცრემლით,
 ასეც მივდივართ, ჩემო!
 და მეთორმეტის ხემი
 არხვეს მეოცის ჩელოს.

ხმა ნაღვლიანი მოდის,
 სევდის ამიშლის ბაღებს;
 აგერ გელათის ლოდიც,
 ავსებს შენს მშვენარ სახეს.
 შორს, ლაქვარდებზე მოჭრილს
 ჰგავს, მარმარილოს ფერი,
 ელიას მკაცრი კოშკი
 და სულის საყუდელი...
 მარადი ნათლით ნათობ,
 მშვიდად მეუფევე, მშვიდად.
 შენფერი ფრთები, ვნატრობ,
 ფრთები შენფერი გვინდა.

ბაბრადი, მეოცის მიწურული

ვინაც ჩაგაცვა ეს ქვის კაბა და აგამღერა,
 იგი წავიდა ვარსკვლავეთში ცათა სამზერად...
 სევდით მოსილი, საბრალისად დახრილი მხრებით,
 დგახარ დღის გულზე და აგვისტოს მზეს ეფიცხები;
 ხანდიხან ასეც მეჩვენება, ღამეულ ფონზე
 ფრთებს გაშლი, ქალაქს შემოუსევ შენს ანგელოსებს;
 ამ ერთი ღამით ღმერთი არის ჩვენი მფლობელი
 და მოჩუხჩუხებს შენი ლოცვა-საგალობელი...
 ჟამი-რამ მნათიც დაქანდება ცალფრჯის ყელით
 და გითრთის ბაგე ბროწეულის ყვავილისუფერი.

ჭ ო რ ო ხ ი

ჭოროხი, ჭოროხი, ღრუბელთა ფარჩებით,
სერები მწვანე და დაბლობი ტყიანი,
ჭოროხი მდიდარი ჭიხვებით, არჩევებით,
ზამთარი ადრე და ზაფხული გვიანი.

ჭოროხი, საოცარ ბუნების ქმნილება,
სვანეთის მშვენიერება, ადგილი ზღაპრული,
ქარს მიაქვს წარსულის „ბაილი-ბილება“,
გაისმის შუბრთხების წკრიალა მაყრული.

ჭოროხის ზეგანზე კოშკია დაშლილი,
ნანგრევში იძინებს ელამი ღამურა.
ახოვან ბექაის კვალია წაშლილი,
საფლავის ლოდი კი ჟამთა სვლამ გამურა.

ნანგრევის დილეგი, ბნელი და მდუმარი,
ელოდა ბექაის რჩეული ამალით...
მათ ნაცვლად ეწვია ურიცხვი სტუმარი,
ახალი ეპოქის აყივლდა მამალი.

წასულა ძველი დრო, ვიწით და საკაცით,
ნანგრევო, გაერთე წარსულის ზმანებით.
ბექაის სამეფოს დღეს მართავს „სხვა კაცი“,
ჭოროხზე „ლილეოს“ მღერიან სვანები.

1) ჭოროხი — დანგრეული ციხე-სიმაგრეა სვანეთში, სოფელ ზესხოსთან.

* * *

უნდა მეზიდა ქალობა ტვირთად —
ასეთი იყო მბრძანებლის ნება,
და მომეტანა შენს სახლში მზითვად
წუხილი, კრძალვა, ფიქრი და ვნება.

და რადგან გაეჩნდი ამ ქვეყნად ქალად,
დაბადებიდან დამქონდა თრთოლვა,
და მომეკუთვნა ნიჭად და ვალად
მამულის, როგორც ოჯახის მოვლა.

* * *

რას არ ვფიქრობ, რას,
იქნებ მოვკვდე დღეს,
იქნებ ვძულვარ მას, —
ვინც თბილ ბინდში მხვევს...
არ წასულა ჯერ
სიყვარულის დრო,
ჩემი სულის მზეც
ლამაზ სიზმრებს გლოვს.

თეთრი ნისლის შრეს
შემოგრიოს სულ, —
გიგონებდეს შენ
და ტკიოდე სულს...
რას არ ვფიქრობ, რას,
იქნებ მოვკვდე დღეს,
იქნებ ვძულვარ მას.
ვინც თბილ ბინდში მხვევს.

ფ რ ე ს კ მ ბ ი

ღადო გუდიაშვილს

თქვენი თვალების ღამაში სევდა
რაზედ მარბევდა გაჩენიდან, ან რატომ მდევდა,
ვკითხულობ მე თქვენს მოქანცულ თვალებს,
ნუთუ წმინდანებს მიწიერი ცოდვა გაწვალებთ?
მაშ რად იღვრება ჩემში მზერა ნალველნარევი,
ფრესკის სიცოცხლეს ეს საწუთრო თუ ანაცვალეთ,
რად არ გამშვიდებთ ეგ სიმშვიდე გადასარევი,
რამ შეაშფოთა მაინც ასე თქვენი თვალები,
ვინ გადათელა სული მძიმე ნატერფალებით...
ვით ჯვარცმულები კედლებიდან ფარულად ხვნეშით,
ვის ეყურება გაფრენილი სულის კივილი
და მეორდება საუკუნიდან საუკუნეში,
თქვენი თვალებით გამხელილი
დიდი ტკივილი!..

ქ ბ რ ი

ვინ მისცა უფლება
აშარს და გარეწარს,
ხეებთან რა შფოთი,
რა ჩხუბი ატეხა,
გაძარცვა უწყალოდ,
ტოტები დაღეწა,
მიწამდე მოხარა
და წელში გატეხა.

ფოთლისგან გაცალა,
ფესვები დათხარა,
არც სუნთქვა აცალა,
არც სახეს არ უჩენს,
ვინ დაამშვიდებს
ამ შეინდებს, მითხარით,
ვინ დაამშვიდებს
ამ ქალწულ ალუჩებს?!

ბ ა ხ ს ო მ ს ?

გახსოვს? სალამოს ზღვა ვარდისფრად მიძინებული?
 გახსოვს სპეტაკი სანაპირო, ძვირფასო ჩემო?
 ვიდექით ორნი. ახალგაზრდობას
 ჰქონდა მარილის თუ ცრემლის გემო.
 დღეს სულ სხვა არის, მზის ნათებაშიც
 სხვა დაღლილობა შემოპარულა.
 ცისკენ კანკალით მიიწევს კვამლი
 და წარმავლობის საიდუმლო მიაქვს ფარულად.
 დღეს სულ სხვა არის, უგზო-უკვლოდ დავეხეტები
 და ფოთოლცვენის იმედით ვცხოვრობ;
 ძვირფასი სევდით მოოქროვილი
 მე შემოდგომა გამიგებს მხოლოდ.
 ო, რა ხანია მოუსავლეთს გაჰყვირა გემმა
 და მოგონებებს მივუბრუნდით, ძვირფასო ჩემო.
 წამით გამკრთალმა ბედნიერებამ
 დატოვა სუსხი და ცრემლის გემო.

შალვა ტანაშა

ახალი ავოგადოის საჭესთან

დღეს ჩამაბარეს მანქანა.

— აბა, ყოჩაღად! — დამკრა ბეჭზე ხელი უფროსმა **ოსტატმა** და მანიშნა, წაიყვანეო.

გულისფანცალით მიეუახლოვდი მუქმწვანედ შეღებილ **ახალ-**
ახალ თვითმცლელს. დილის მზის სხივებში სარკესავით **ბზინავდა** სუფ-
თად გალაქული კაბინის კარები, ძარას თავსაბურავი.

რალა დავმალო და განუსაზღვრელი სიამოვნება **ვიგრძენი**, როცა
ავდიოდი საფეხურზე, როცა შევეხე დერმანტინგადაკრულ **საჯდომის**
რბილ ძგიდეს. მანქანა როგორ არ მინახავს, მეორე კლასის **მძღოლი** ვარ,
სანამ აქ, ქარხანაში გადმომიყვანდნენ **მშენებლობაზე** **ვმუშაობდი**, მაგ-
რამ მთლად ცინცხალ, ხელუხლებელ მანქანაში და ისიც **გამომცდე-**
ლად არასოდეს ვმჯდარვარ.

ფრთხილად ჩავრთე გამშვები. ტკბილი ხმით, აი, **ნამდვილი** **მტრე-**
დივით აღულუნდა ძრავა. ნელა გადავდიოდი მიწაყრილებზე, თავისუ-
ფლად ვუვლიდი გვერდს თხრილს, ჯართის გორებს. ჩემმა **მანქანამ** **შეუ-**
ფერხებლად გაიარა მთელი წრე. საათის სიზუსტით **მუშაობდა** **მისი** **ყო-**
ველი **მექანიზმი**. მეხუთე სიჩქარეშიც ვცადე, როგორც **ისარი** **ისე** გაფ-
რინდა.

— აქვს რამე? — მკითხა **ოსტატმა**, როდესაც **გადმოვედი** **კაბინი-**
დან.

— არაფერი.

— კარგად მიდის?

— მერცხალია, მწვანე მერცხალი. — აღმომხდა **აღტაცებულს**.

— ახლა ეს წაიყვანე.

კვლავ მივუჯექი საჭეს.

მეორე მანქანაც მსუბუქად მიდიოდა, უცებ ჩემი ყურადღება
ზარომეტრმა მიიპყრო. იგი თანდათან იწევდა ქვევით.
„რა მიზეზია? აჰა, ჰაერი ეპარება. უთუოდ სამუხრუჭეში“
ფიქრე. არ გავჩერებულვარ. სხვა ნაკლსაც ვეძებდი, მაგრამ ვერაფერი
აღმოვაჩინე.

...მართალი ვიყავი, ჰაერსადენი მილი იყო გაბზარული. გამოვცვა-
ლე. დღის ბოლომდე სამი მანქანა შეევამოწმე, შემიძლია მეტი გავსინჯო,
შევეჩვევი.

* * *

დღეს შეევხვდი ჩემს ნაცნობ კარისკაცს. არ ყოფილა ცუდი ადამი-
ანი. დილით მომესალმა, გამიღიმა, ხოლო საღამოს, აქეთ გამოსვლისას
კიდევაც დამელაპარაკა.

— შეეგუე? — მკითხა.

მე მაშინვე მივხვდი სამუშაოზე მელაპარაკებოდა.

— შევეგუე, — ვუპასუხე.

— სახალისო საქმეა. ჩემი ძმა მუშაობდა მანდ. ბავშვივით უხარო-
და ახალ მანქანაზე დაჯდომა. სულ ვერ გებულობდა დაღლას.

— ახლა სად არის შენი ძმა?

— გორკშია, კვალიფიკაციაზე.

— საიდან ხარ?

— ტყიბულიდან. შენ?

— აგერ ვცხოვრობ, გამოღმა, ფინურ სახლებთან.

— მეზობლები ვყოფილვართ. მეც მაქვთ მაქვს ბინა აღებული.

შენი საკუთარი სახლია?

— საკუთარი.

— ბევრი ხართ?

— მე და დედ-მამა.

— დედისერთა? არაუშავს... მოდი ჩვენთან, საერთო ბინაში, ჭად-
რავს ხომ თამაშობ? ჰოდა, მოდი, ტურნირი გვაქვს. რა გქვია?

— ბადრი, შენ?

— შოთა.

ასე დავმეგობრდით ჩვენ.

ახლა შაბათი მძიმე დღე გათენდა ჩემთვის. გამოვიყვანე თუ არა
მანქანა, ვხედავ, რალაც ვერ არის რიგზე — ძრავაში კაკუნი ისმის. ვე-
ჭიე, ძლივს მივაგენი. სარქველსა და ბიძგარას შორის დარღვეული იყო
ჭანჭილი. მოვუშვი მარეგულირებელი ჭანჭიკი. წავედი. მაინც გაისმა კა-
კუნი. კიდევ მოვუშვი. არ უშველა. გაბრაზებულმა ავიღე ჭანჭი და მო-

გუჭირე. მაგრამ ამაოდ. ბოლოს, როგორც იქნა, გავასწორე მანძილი შე-
ვაწყვეტინე კაკუნი. ამასობაში საათზე მეტი გავიდა. თურმე მრიცხველი
არ გაჩერდები? დროის დაკარგვას აწი უყურე. ერთი მანქანა მოვიდა. გავის-
ტუმრე კიდეც, მერე კი... დაიწყო, დაიწყო და მერე როგორ (ეს სულ
საამწყობო საამქროს ბრალია, თვის ბოლოა, ჩქარობენ), ბევრი ვიტრია-
ლე, ვერაფრით ვერ მივაგენი საიდან მოჟონავდა წყალი.

სამუშაო დრო მთავრდებოდა. მე კი ისევ ოფლში ვიწურებოდი, მი-
ნდოდა როგორმე მენახა ნაპრაღი.

„რამდენი ხანია აქ ვდგავარ, რომ ვერ მოვნახო, რას იტყვიან ბიჭე-
ბი? ესეც შენი მეორე კლასი“. — ფიქრობდი გამწარებულად.

— რა დაემართა? — მომესმა ზურგს უკან. მოვიხედე და დაბალი
პირფართე ჭაბუკი რადიატორთან იდგა. მან სწრაფად მოაძრო საცობი,
ჩაჰყო ხელი შიგ.

— ტყუილად წვალობ, გამოსაცვლელია...

— რატომ?

— მილაცია გახეთქილი. — უცნობი გულმოდგინედ იმშრალებდა
თითებს ჩვრით, კეთილად მიღიმოდა, — ნუ გაგიკვირდება, რომ ვერ
მიაგენი. ეს მხოლოდ აქ მუშაობის პერიოდში ვისწავლე მეც. წყალია,
ხან სად იპოვის გზას და ხან სად.

თვალი გავაყოლე მიმავალს. ეს ბიჭი ამასწინათ კლუბში ვნახე.
გოგონებს ესაუბრებოდა კინოს დაწყების წინ. იცინოდა, თავისუფლად
ხუმრობდა, ცოტა არ იყოს, შემშურდა კიდეც.

— კოსტია! გადმოუხვიე აქეთ! — გავსძახე საამქროდან გამოსულ
წუნმდებელს.

კოსტია მომიახლოვდა.

— გამარჯობა.

— გაგიმარჯოს. ვინ არის ეს, ახლა რომ შეგხვდა კარებთან?

— არ იცნობ? ჩვენი ბორიაა, ყველაზე მოწინავე მძლავრ-გამომც-
დელი, საქალაქო საბჭოს დეპუტატი, მეორე ცვლაშია და ამიტომ არ
შეგხვდებოდა შენ. მაგას ქვეყანა იცნობს.

თვალწინ დამიდგა უცნობი ჭაბუკის გაბრწყინებული სახე.

ნეტავ როდის ვიქნები მეც ასევე სახელოვანი?...

. . .

ქვეყნის გაჩენიდან მარჩენალ
 მიწას შენ გვიხნავ და გვითესავ, —
 დადაფვნა ეკადრება მარჯვენას
 შენსას, დამაშვრალო ქიტესავ.
 ახლაც შენ ჰკიდიხარ გუთანს,
 ხნულში მუხლებამდე ჩამდგარო;
 ნიავე გილიტინებს გულთან
 და კვალზე ოხშივარი ფართქველობს.
 მზე ვიდრე ფერსათით მოაბიჯებს
 და სოფელს გადაუსვამს მჩატე ხელს,
 ცოტა ხნით ღობეზე მოაბი ჯერ
 ხარები და ხემსი გატეხე.
 გალანდვით გახედე ნაჯათარ
 თითებში მოქცეულ ზედაშეს, —
 ქე არის საჭირო ხანდახან,
 რომ მკერდზე პერანგი შეგაშრეს.
 შენი „ურმულით“ და „ჰამოხით“
 გზები რომ არა ერთხელ მორწყავი,
 სოფლის სატკივარი გამოვთქვით
 და თავი მოვიტანე ცოცხალი.
 ქვეყნის გაჩენიდან მარჩენალ
 მიწას შენ გვიხნავ და გვითესავ, —
 დადაფვნა ეკადრება მარჯვენას
 შენსას, დამაშვრალო ქიტესავ.

მ თ მ ბ ი

აქეთ მთები,
იქეთ მთები,
მთების იქით
მთები კიდეც,
ამ მთებისთვის
ვიფერფლებით,
ამ მთებისთვის
ვკვდებით კიდეც.
მზეზე გამოაბრწყინებენ
კალთებს შორის
გაშლილ მდელს,
მთები კი არ ამძიმებენ,
ამშვენებენ საქართველოს!

სალამო ზღვასთან

ზღვა და ზღვისფერი სალამო,
ზღვა და ზღვისფერი ფიქრი,
მზის ოქროსფერი დაღალი
ყელზე მეხვევა თითქმის.
ზღვა და სალამო ზღვისფერი,
მე, შენ და დიდი ფიქრი,
ცა თითქოს სულში გვიცქერის, ზღვა და ზღვისფერი ფიქრი.

ცა ცისფერია თითქმის.
ახლა რომ წვიმამ მოგვისწროს,
ფიქრის მარილი გადნეს,
ამ ზღვამ იკითხოს, თორემ ჩვენ
შევეფარებით სადმე.
ზღვა და ზღვისფერი სალამო,
ზღვა და ზღვისფერი ფიქრი.

* * *

ფრთების ადგილი ამეჭავა
წუხელ და ჩემში
ამოტივტივდა
ვინც ვიყავ ადრე,
ანდა ვინც უნდა ვყოფილიყავი
ღუმელის მერე.
ზემოდან ისე სასაცილონი
ჩანდნენ სახლები,
მომენატრა უცებ თამაში
და ჩამოვფრინდი
ადამიანის სიმაღლემდე,
მაგრამ ვერ შევძელ —
ადამიანებს
სავსე ჰქონდათ
უბე ნიღბებით
და ისე ძლიერ შემეცოდა
მე ჩემი თავი —
გამომეღვიძა.

გ ა ზ ა ზ ხ უ ლ ი

ოცნება ისევ ანათებს კელაბტარს
და მზე კალთაში უზით ჩინარებს.
გაგუებამდე რომ მომენატრა,
მისთვის მოვარდა ფერთა მდინარე.

ახლა ამ წუთის ნამდვილი ტყვე ვარ,
მზედ ირეკლება წვეთის ციმციმი,
დიდხანს ვდარაჯობ ანთებულ ტყემალს,
რომ სულში დამრჩეს თეთრი სიცილი.

* * *

თენდება, მოდის სინათლის ტალღა,
ამაღლებული ცის საჩუქარი,
მამულის მზის ქვეშ დავდივარ ლაღად...
შენთან შეხვედრას, დღეო, ვიჩქარი.
შენი წარსული რამ გამინელოს,
გახსოვს ცრემლებით როგორ
გალბობდნენ?

გადარჩენილო თეთრო ფრინველო,
მოფრინდი ჩემთან და მიგალობე.

დაიდა მესხი

წინათგრძნობა

ამბროსიმ ხომ ახველა და ახველა, წაიღო ყურები. მანქანის შორეული გუგუნიც ესმოდა ქალს, ესმოდა და არც ესმოდა. ოდნავ რომ მიწეღებოდა გუგუნი და სადღაც, ხევში დაიკარგებოდა ხმები, დამშვიდდებოდა, დაუწყნარდებოდა ყურთასმენა. ცოტაც და... ხელახლა აქოთქოთდებოდა ძრავა: სტვენით გასხლტებოდა ქვეები. გაწვალდა ქალი.

საოცარი წინათგრძნობა ჰქონდა, ერთს რომ მიანიშნებდა გული, არ შეიძლებოდა არ ამხდარიყო; სანაშენო უშობელმა ჭიშკართან მობლავლება რომ დაავიანა, გული მიგრძნობს საძებნელი გამიხდებო, დაიჩემა და, ასრულდა კიდეც. ისე გაწვა სიბნელე ორლობეში, ისე მიჩუმდა სოფელი, სადღაც ბუჩქებში მიმაღულ პირუტყვს ერთხელაც არ წამოუწევია თავი, არ შეხმინებია პატრონს.

მერე, კარგად რომ დაღამდა და ბინდი ჩამოწვა ხევში, იკადრა ჭრაქის ანთება, დაუყვა ჭალას. თბილი, დათენთილი ხმით გასძახოდა სერს: „დი-ილო, გიშერა! დი-ი-ლო!“ თავისკენ უხმობდა. შენც არ მომიკვდე, არ დაადგა მის პოვნას საშველი. ბოლოს, მოძალებულმა ქარმა ჭრაქი რომ ჩაუქრო, მოცვისა და კუნელის ბუჩქნარიც საშიშად ააშრილა, ძალაგა-მოცლილმა იკადრა შინ მობრუნება.

დადლილსა და გასავათებულს ერთი წაძინება ყველაფერს ერჩია, მაგრამ გული არ აძლევდა საშველს, დროდადრო მწარედ უკენესდა, მოახლოებულ უბედურებას ატყობინებდა. ამიტომ იყო, შალით წელგაკრულმა, ერთხანს სამზადში იფუსფუსა, იწრიალა... მერე, ამბროსიმ რომ წამოიწყო ხველება და გაუთავებელი ხლუჯუნით გულ-მუცელი ჩაინგრია, ოდის მაშურა, კამისა და ძირტკბილასფესვებით დამზადებული წამალა ასვა ქმარს. ბუხრის ახლო თბილ ქვეშაგებში დააწვინა, თხის ქონით დაუზილა ბანჯგელიანი გულ-მკერდი. ცოტა შეება რომ იგრძნო ავადმყოფმა და გუ-

ლისცემაც დაუამდა, თვითონაც იქვე, ქმრის ფეხებთან გაუხდელად მიწვა.
რცხილის შუშა ტკაცუნობდა ბუხარში, ხალისობდა, ნაპერწკლებს/ის-
როდა...

სითბომ და სიმყუდროვემ მოთენთა ქალი, ძალა გამოაცხადდა...
დახუჭული თვალებილულად ხედავდა აღმართზე ამობობლებულ მანქანას...
შარაზე, უბელო ცხენივით გაჭრილ კაშკაშა შუქს...

გერასიმე ჩინჩალაძის ეზოსთან გუგუნებს, გზისპირას ნალია უდგათ,
ამ დილას, მაღაზიიდან რომ ბრუნდებოდა, შეამჩნია, მუხუდოს ბულუღი
ქუჩაში გადმოეტანა ქარს. ღობე-ყორეს მოსდებოდა ჩენჩი. ნამეტანად
წელშიმე ქალია ქსენია, სამი ბიჭი დაურბის ეზოში, დაესაქმებიან ბავშვე-
ბი, ისინი ჩაზიდავდნენ თავად. კაცის დაბრუნებას უცდის ალბათ... ვაი,
ჩემი ბრალი! ამბროსისათვის რომ მეცადა, კარგი დახლი დამიდგებოდა.
ომიდან დაბრუნებული სამი წელი რძენაწყენ ბალღივით დადიოდა, ისე
იყო ძალაგამოცლილი. ჩემს თავზე გადაიარა ყველა საქმემ, საქალო იყო
თუ საკაცო...

ქარმა დაისისინა საკვამურში, კვამლი და ნაცარი შეაფრქვია სახეში.
...იქცევა ქვეყანა, მეოთხე დღეა უბერავს. არ იქნა და არ ჩაითქვა
სული.

მიაყურა.

ჩამოუხვიეს. ნეტავი ვისთან მიდიან?! შუქის თავში დიმიტრი ჩიხლა-
ძე ცხოვრობს, მერე ოქროპირა მელაძე და ბოლოს ჩვენ...

სახლის ასაშენებელი მასალა რომ მოაგროვებს, ძველ ფუძეზე დარჩენა
არ ისურვა ამბროსიმ. შეიძულა იქაურობა. ოთხი ძმიდან მარტო დაბრუნ-
და, ინვალიდი.

შვილების მოთქმაში ამოძვრა დედამთილს სული. ბოსტნის კვალში
ჩამუხლული ჩასტიროდა მიწას. უხმოდ მიატოვეს იქაურობა. არავის გაუ-
წბილებია. წყალგაღმა ცხოვრობდნენ მაშინ, — სამზეურას ფერდზე, ხე-
ხილით გავსებული ეზო და რვაასი ძირი ცოლიკაური დატოვეს. კოლმეუ-
რნეობამ ბალი გააშენა შიგ. ღელისპირი უფრო მოსახმარიო, დაიჩემა ამ-
ბროსიმ, ღელისპირი რა შუაში იყო, ძველი, მამა-პაპური წყარო მოჩუხ-
ჩუხებდა ეზოში. ახლაც ესმის მისი ჩხრიალი...

ნათლია-მირონობის გარდა ოქროპირა მელაძესთან ძველი ძმაკაცობა-
და ნაომარი წლები აკავშირებდა ამბროსის. ამიტომ მიაშურა ამ კუთხეს.
სამოსახლო ადგილიც ოქროპირამ შეურჩია. თვითონვე ჩააყრევინა ვაზი,
გაუშენა ხეხილი. გულაღალი ქალი იყო ცხოვებული ანეტა, „შენ შემო-
გვევლეო“ — გეტყოდა, „შენი ჭირიმეო“. რაც უნდა ანთებული ყოფილი-
ყავი, დაცხრებოდი უმაღლეს. კუკურასთვის იკლავდა თავს. ეგონა, თუ დასა-
ლაკარებული არ დაეტოვე, ყისმათს ვერ ეწევა და ცხოვრებაში ფონს ვერ
გავაო. შეცდა. როგორც ქუხდა, ისე როდი წვიმდა თურმე. ხეხერა ბატ-

კანივით ბიჭი იყო კუკურა, მოუქნელი და დონდლო. საშუალო სკოლა რომ დამთავრა, სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს მიაკითხა. იმ წელს რაც ჩაი მოკრიფა ანეტამ, კუკურას მიათვალა, აქაოდა, პლანტაციებში მუშაობით თავს იკლავსო. ჩაირიცხა. არ გასულა დიდი დრო და... ხილის მიმღებ პუნქტში დაიწყო მუშაობა, რაც ტყემალი და ვაშლი მოისხა ჩვენს მხარეში, ყველა კუკურამ ჩაიბარა. თავის დროზე უხდიდა ხალხს ფულს. პირიანი კაციო, ამბობდნენ.

ერთ დღეს არც აცივა, არც აცხელა ბიჭმა და ცოლი უნდა შევირთოო, განაცხადა რიხით. ვინ ეტყოდა უარს, შვილიშვილის ნატვრაში სული ხდებოდა ანეტას. სიკვდილის გარდა ნაადრევი ყველაფერი კარგაო, დაეთანხმა ოქროპირა. საცოლეს სანახავად თავადერილ სასიძოს, ვასასიც გაჰყვა თან. ჩაიცვა და დაიხურა კუკურამ, მოირთო და მოიკაზმა ვასასი. მსუბუქი მანქანა იჭირავეს და ისე მიადგნენ სამოყვროს.

მელას უთქვამს; ჩემს დამჭერ ძაღლს ერთი შეხედვით ვიცნობო; ქალის შეცნობა როგორ გამიჭირდებაო, ფიქრობდა ვასასი. გამოეგებათ სადედოფლო. მთვარესავით გოგო იყო, ფერი არ აკლდა და ხორცი. სიტყვა კარგი ჰქონდა და პასუხი. ვერც მშობლებს დაუწუნებდი. სხვა რა ექნა? ხარი არ იყო, უღელში შეება და მუხლის ძალა მოესინჯა.

მაგრამ ანეტას ჩონგურივით აწყობილი ოჯახი თანდათან რომ აირია, რაღა დასაძალი იყო.

ქმრის ოჯახზე შემწყვრალმა რძალმა ქალაქისაკენ იბრუნა პირი. ამას ისიც დაემატა, რომ მოულოდნელად რევიზია დაესხა კუკურას, დალუქეს საწყობი, მოიძიეს ქვითრები... საწონის ნაცვლად ჯადოსნური ხელსაწყო ედგა თურმე. ას კილოს ნაცვლად ორმოცდაათს აჩვენებდა. არა, კი უკვირდათ მეზობლებს, ქუთაისში რა ხე ედგათ ასეთი, რომ ორი ტონა ტყემალი მარტო სიმამრმა ჩააბარა, ხოლო ცოლისძმებსა და ცოლისდებს ვინ მოთვლის. შეიქმნა გამოძიება, დაკითხვა (პიტნის წვეთებით აბრუნებდნენ ანეტას). რომ ელოდნენ. არიქა, დაიჭირეს კუკურა, გააციმბირესო, დატრიალდა ცოლისძმა, მიაფუხეჩა საქმე, მიმალა, მიჩქმალა, მერე ქალაქში გადაიყვანა საცხოვრებლად, მოარიდა მეზობლების ცნობისმოყვარე თვალებს. მოკლეთ, ასე იყო თუ ისე, სოფელში კუკურას „ტყემალა“ შეარქვეს.

ანეტას დასაფლავებას კუკურას ცოლისძმაც ესწრებოდა, გიდელივით ეკიდა მუცელი. ცხვრის ქურქიანი ცოლი ახლდა თან, არღნის ჩიტს მიუგავდა სახე. ცალკე გაუწყვეს მაგიდა. ცხვირაბზუებული იჯდა ის ქალი: მუჟავს პილბილი ეძალებო, სულგუნს მარილი აკლიაო, ველარ აუდიოდნენ საყვედურებს.

ხუთასკაციანი „სეფა“ გაშალა კუკურამ. სასახელოდ უნდა გავასვენო დედაჩემო, დაიჩემა. ვინ ეტყოდა უარს. თუ სადმე სამოყვროდ ფეხი და-

ედგა კუკურას, ყველა მოიბატიჟა. ქალები ველარ აუდიოდნენ თეფშების რეცხვას, ლობიოსა და ბრინჯის გატან-გამოტანას. ზუთხი და ჩინჩილას ბაქოდან ჩამოზიდეს.

ბათუმსა და ოჩამჩირეში ნამუშევარი კაცი იყო ოქროპირა, ხიზილა-ლას მონატრება იცისო, ანეტამ იცოდა თქმა. მამის პირის გემო არასდროს უძებნია კუკურას. სამეზობლო ღობე ანგრეის იმ დღეს. სიგრძივ გაჭიმეს „სეფა“. ღვინით გაბრუებულმა კაცებმა ბოსტნის კვალი წაუბილწეს ვასასის. გათენებას არ უცადა. ძირ-ძირა ათხარა პრასი და წიწმატი, ქინძი და ოხრახუში. ახლად ამოწვერილი ხახვიც მიაყოლა ზედ. ბელტა-ბელტა ისროდა მიწას. ნაბოსტნარს დაამგვანა იქაურობა.

ზუილით აწვებოდა ქარი, აჭრიალებდა ანჯამებს.

ჭირისუფლად იჯდა მეზობლის ოჯახში, ხმამაღლა დასტიროდა ანეტას. ვის უტოვებ შენს ნასიმწარვე ოჯახსო — ჩასძახოდა მალი-მალ.

კუკურას ცოლი არ იღებდა ხმას. დედო ბატივით დაედო პირი და უშნოდ ფლუკუნებდა. გაფუებულ თეძოებს ძლივს ატევდა სკამზე.

ანეტას დასაფლავების შემდეგ, ღამით, თავკაცებმა ხუთი ათასი მანეთი ნაღდი ფული ჩაუთვალეს კუკურას — გადასახურავი შემოვიდაო. ფულს სიაც მიაყოლეს — საერთო რვეული გავესოთ ჩამოწიწიკებული გვარებითა და სახელებით. უხმოდ აიღო კუკურამ ფული, ერთხანს ხელში ატრიალა, მერე სხვების დასანახავად თუ თავმოსაწონად უთხრა ოქროპირას — „ეს ფული შენთან იყოს მამაჩემო“. მოუწონეს მეზობლებმა. კუთხიდან კუთხეში გახმაურდა მისი ნათქვამი. სდუმდა ოქროპირა. რა უნდა ეთქვა?! ნათქვამია, დათვი საძალღე რომ გახდაო, მისი საქმე წახდაო. ასე დაემართა მასაც.

შვილი გაისტუმრა თუ არა, უწმინდური და უსიამო რამ საგანი, ფული ხელიდან გაიშორა, ამბროსის ჩააბარა. ოცდახუთი წელი კოლმეურნეობაში ბუღალტრად მუშაობდა ამბროსი, ვინ მოთვლის, რამდენ ფულს გაუვლია მის ხელში, მაგრამ მოზარებულის შენახვა მაინც არ ეამა...

ქმარს მიაყურა ვასასიმ, მშვიდად სუნთქავდა. წამოდგა. ბუხარში მიწველებული ცეცხლი შეაღვიძა. ჩინჩილები გაყარა რცხილამ. ატეხა ტკა-ცა-ტკუცი.

რა დრო დადგა? წვეთ-წვეთი წყალი ქვას გახვრეტავსო, ნათქვამია. ერთს მეორემ მიბაძა, მეორეს — მესამემ და ასე... გუშინწინ ვარდენა სეფისკვერამის დედინაცვალი დაასაფლავეს. „ვოლგის“ ფული შემოუვიდაო, იცინოდნენ მეზობლები. მთავრობა კრძალავს, მაინც არ იშლიან. რა მოუვიდა ამ ხალხს?

რაც უფრო დიდხანს დასცქეროდა აგიზგიზებულ ნაკვერჩხალს, ამჩნევდა, წითელ-ყვითელი ლაქები ყებდნენ ლიცლის. გაფართოვდებოდა

წითელი ლაქა, დაფარავდა თეთრს, ახლა თეთრი იმძლავრებდა, და
განუწყვეტლივ... სისუსტე იგრძნო.

ქარი სისინებდა ლაფაროში... შვილი გაახსენდა...
თვალეები მომექცა ჭიშკრისაკენ. ისე დავსაფლავეთ უბედური
ტა, სამძიმრის დეპეშის მეტს ვერაფერს ველირეთ მისგან. მაგის ღირსი
იყო? თავის კუკურაში არ არჩევდა, ციმბირში რკინიგზა გაგვეყვასო, იწე-
რება, ხიდებს ვაშენებთო. კი, ბატონო, აშენოს, ვინ უშლის, მაგრამ... ისე
მიგვაბარებენ მიწას, შვილის კურცხალი არ ჩაგვეყვებო, — დაუჩემებია
ამბროსის, და რა ვუთხრა?

არც რძალს სცალია ჩვენთვის. დღედაღამ საავადმყოფოშია. ერ-
თი თვის წინ კოწია „ტყლიბიანი“ ჩამოვარდა ზიდან, კისერში ითქვამდა
სულს. მოვარდა ნაზიკო — კოწიას ცოლი, მიშველე, რძალთან წერილი
მიმიწერეო, მომეხმაროსო. როგორ დავამადლებდი, მივწერე, ეს კაცი
ჩვენებურია, აბა შენ იცი-თქო. თან გადაყვა, თექვსმეტი წლის ბიჭივით
ამჩატებული დააბრუნა კოწია. ნაზიკოს ენას რა მოღლის. დღედაღამ
მისი სახელი აკერია პირზე, ლოცავს.

ნათქვამია, თხის პატრონს აღარც თხის კუდიო, ასეა ჩვენი საქმეც.
ამბროსი ახველებს და ახველებს, მის მორჩენას არ დაადგა საშველი.
ყოველ შეგებულებას რძალი ჩვენთან ატარებს. უყვარს აქაურობა. რათ
გინდა მერე. ამ დალოცვილ მეზობლებს, მაშინ გაახსენდებოთ სად აქვთ
ღვიძლი და ტყლიბი, ფიჟვი და გულბოყვი, დალაღეს ქალი. ესაა
ცხოვრება?

ახალი ცოლ-ქმარი იყვნენ, დიპლომიც ახალი აღებული ჰქონდათ...
ერთ საღამოს, შემოაღო ჩემმა ბიჭმა ჭიშკარი. არა. რაცხა სხვანაირად
რომ უცინოდა სახე, კი ვიაზრეთ, მაგრამ ვერაფერს მივხვდით. რძალი
მოგიყვანეთო, შეგვაგება კარგი სამახარებლოსავით. მაღალი გოგო
იყო, გრძელკანკება. ნამეტანი გამხდარი მეჩვენა. მივიღე, მოვეფერე. მო-
რცხვი გამოდგა. უჭმელი... უთქმელიც. ძუძუს მონაწყვეტ თიკანივით
დამდეგდა უკან, ძროხის მოწველა ვასწავლე, ყველის ამოყვანაც. მერე
მიზეზობა დაეწყო და ჩამწარდა აქ ყოფნა. პრასის მწნილის მეტი არა-
ფერი ჩაუდეგს პირში. ცხონებულმა ანეტამ ძირა-ძირა ათხარა ბოსტანში
პრასი, წითელ ბოლოკთან ერთად დაამკავა. დალოცვილი ხელი ჰქონდა,
გემრიელი, მადის მომცემი. მერე შვილიშვილი გაიჩინდა... თვალებათულა
ბიჭი, ენაცვალოს ბებია. ჰოდა, რომ ვიფიქრეთ მე და ჩემმა კაცმა, ქა-
ლაქისკენ პირს არ იზამსო, შენც არ მომიკვდი!

კიდევ მინდა ვისწავლოო, წითელ დიპლომზე ჰქონდა ინსტიტუტი
დამთავრებული, რაფერ მეთქვა უნაი. შვილიშვილი ჩვენ დავიტოვეთ.
მერე დაიცვა ჩემმა რძალმა იგი... თისერტაცია... კუკურაც ესწრებოდა,
ამბროსიც, ოქროპირაც. მე და ანეტამ გავუმზადეთ კეცის ხაჭაპურები,

რძიანი სულგუნები. ამბროსი და ოქროპირა ერთ წელიწადს იჯარებდნენ იქაურ ამბებს. ერთმა ჭადარა პროფესორმა მხარზე ხელი გადახვია თურმე ჩემს კაცს, უთხრა: საამაყო ქალიშვილი გყავთ ბატონო... საამაყო; ის პროფესორი გვერდით ეჯდა ამბროსის და სულგუნებსა-ყლუნწით სვამდა ჩვენს ცოლიკაურს...

ფიქრი გაუწყდა. ქმარს მოხედა. ხვრინავდა.

რა უდარდელი ხალხია ეს კაცები. ერთი თუ მიდეს ბალიშზე თავი, მორჩა, არაფერს დაეძებენ, აღარც პირუტყვის დარდი აქვთ და აღარც...

მერე გუშინდელი თუ გუშინწინდელი ღამე გაახსენდა. ბოლო დროს უძილობა დასჩემდა. თავისდაუნებურად ანეტას სახე დაუდგება თვალწინ. ცოცხალი და მოძრავი კი არა, ცივი, ბაგეშეკრული, დაღლილილი მძინარი. მერე თანდათან ქრება მოლანდება და ეჩვენება, ანეტა კი არ მომკვდარა, არამედ თვითონ, ეს მისი სხეულია, ასე უმოძრაო და უსიცოცხლო... აჰა, უკანასკნელად შემოატარეს ეზოს, ჭიშკარს გაცდნენ, შეიღმა ვერ ჩამოუსწრო. ცოდვაა, შვილის თვალშეუვლებელი დედის დასაფლავება... გესმით? ცოდვა... შეაჩერეთ!

აგერ პროცესიას ამბროსიც მიყვება. მიაჩლახუნებს მტკივნა ფეხს. შეიბრალებთ ბერიკაცი... დააბრუნეთ უკან... კერიასთან დასვით, ერთი ჭიქა ღვინო შეასვით, ცოლის შესანდობარი ათქმევინეთ. მოიცა, ამბროსის გვერდით, მაღალი ბიჭი მოჩანს... იცნო, მისი ხვითო ბიჭი იყო, მისი შვილიშვილი. სტუდენტია უკვე... ბიჭს — შეგვაბიანი ქალო უდგას გვერდით, ესეც რძალი, ცრემლებისაგან აფოროყებული სახე... ახლაც ტირის. ნამეტანი გულთბილი ქალია. რაფერ დასტროდა ანეტას... მოიცა... ბორძიკ-ბორძიკით, ქანავ-ქანავით რომ მოლოღავს, სულ ბოლოში, ვინაა? ანეტა? არა, იმას არ ეხერხებოდა ხმამაღალი მოთქმა და ვიში... მაშ? ვასასი. თავად დასტირის საკუთარ თავს? არ იცის. არაფერი არ იცის, ვერც ვერაფერს ამჩნევს, მხოლოდ გრძნობს, სამარეში ჩაშვებულ კუბოს გულიც თან ჩაატანა. მოგონებებიც გააყოლა, ტკბილ-მწარე მოგონებები. ახლა მიწის გორბები თუ აცვივა კუბოს და მისი ბრახაბრუხი გონებას ურევს, ეს მოჩვენებაა მხოლოდ... საჭიროა გაინძრეს, წამოდგეს, თუნდაც კარი გამოაღოს და გაქრება ყოველივე. ჰო, ასე სჯობს. აივანზე გავა, მოაჯირსაც გადაეყრდნობა, ეზოს გახედავს, ცოცხალს ჩაისუნთქავს, შვებას იგრძნობს, ერთხელაც არ გაიხედავს ანეტას ეზოსკენ. ეშინია, სადმე ჩრდილებში არ გაებლანდოს მისი კოპლიანი კაბა: ცალფა ჭიშკართან, დაფნის ბუჩქებს შორის, ეგებ ჭრელი თავშალი გაკრთეს და... გული ვერ გაუძლებს ამდენს... მოკვდება იმ წუთს. ამიტომაც არ გაიხედავს იქეთ, არ დააყურა-

დებს მეზობლის სახლ-კარს, არც იმას შეამოწმებს, ძინავს ოქროპირას, თუ ფიქრისაგან გაბურბუსალებული, ისევ ისე ჩორკნის საფრენ ღერძს, სამზადის წინ...

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

* * *

წამოდგომა დააპირა.

უცებ ფხუკუნი ჩაესმა. ბუხრის პირას კატა ჩაცუცქულიყო, კუდს არხევდა, მოვარდისფერო თათებს წამდაუწუმ ილოკავდა, დაჟინებით შესცქეროდა პატრონს. ადამიანივით ეჭვი და გაგულისება ედგა ფართოდ დაჰყეტილ თვალებში. კუდიანს ჰგავსო, გაუელვა ვასასის, ცხელ საკეცეს წაავლო ხელი. „ფხუ“ დაიძახა კატამ და მოინაცვლა ადგილი. ახლა მეორე მხრიდან დაუსკუბდა ურცხვად. შეშის ნაპობს დასწვდა ქალი. ესროლა.

ამ დროს იყო ზედ ჭიშკართან აგუგუნდა მანქანა. გულმა სიხარულით გაკვესა. მანქანის უდროო გუგუნი შვილის ჩამოსვლად ეზმანა. მიაყურა. მსუბუქი მანქანის წყნარი გუგუნი ტკბილ მელოდიასავით ჩაესმა.

დაიგვიანა ძახილმა. აღარც ნაბიჯების ხმა ჩაწვდენია. კუკურა მოვიდა, ალბათო, გაიფიქრა.

დედამისის სიცოცხლეში, ძმაკაცებით დატვირთული მოადგებოდა ჭიშკარს. შეიქმნებოდა ქათმების კრიახი, ცომის ზელვა. დაუძახებლად გადაკითხავდა მეზობელს, საქმეში წაუტრავდა ხელს. ახლა გამოცარიელებულია მისი სახლ-კარი, ოქროპირა დაღოდავს ძლივ-ძლივობით და ხანდახან ცხელ კერძს თუ გადაუტანს, იმაზედაც ბუზღუნებს. ნუ წუხდები, არ მინდაო...

ქათამმა წყალი დალია და ცას შეხედაო, გაციებული კერა დახვდება ბიჭს, ცოდოა.

წამოდგომა გაუჭირდა. მანქანის გუგუნი თანდათან ჩასცილდა სამეზობლო მიჯნას და შორს, ჭალებისაკენ აიღო გეზი. ერთი ფიქრით გაიკვირვა ვასასიმ, იქეთ სად მიდისო, მერე ბუხრის მილში მოსისინე ქარს, თანდათან ძროხის ბლავილი რომ შეერია, შეკრთა, აწრიალდა.

წამით, უშობლის ქუთქუთა კისერთან გაელვებულმა პირბასრმა დანამ გაანათა იქაურობა.

— ვაი, ჩემს თავს! — შეიცბადა ქალმა.

წამოვარდა, თავსაფრით შეიფუთნა თავ-პირი. შალით გაიკრა წელი, ამბროსის საბიჯგი ჯოხი მოიმარჯვა.

კარი გამოაღო, გაიხედა. როცა უკუნმა ღამემ თვალის იერი წაართვა, რატომღაც შედგა, შეჩქევიდა.

მეტი მონდომებით გახედა სივრცეს. შორს, მთის კალთებზე ნათურები ციმციმებდნენ. შუა ღამის ძილს მისცემოდა სოფელი. სადღაც ძალიან ყეფდა.

ცას ახედა. თანდათან შეაჩვია მზერა. ღრუბლის სქელი ნაფლეთები დასავლეთისაკენ მიქონდა ქარს. აქა-იქ ნათელი მოძალებოდა ცას.

მეტი რაღა უნდოდა. ორმოცი წელია ყოველდღე დაბობლავს ამ გზაზე. ქალა და ვენახი, საკაფი და სათიბი, ყველა ხე იცის, ყველა ბუჩქი. ბრმასავით უსინათლო და უხილველი იპოვნის ძროხის ადგილსამყოფელს, ოღონდ ერთხელ კიდევ ჩაწვდეს ბლავილი. „დიიდო გიშერა“ ეტყვის და მორჩა, დამყოლ ბაღლივით თვინიერი გახდება პირუტყვი.

რიკულებიანი აივანი ფეხაკრეფით გაიარა. კიბეს ჩაჰყვა, კრაქის წამოღება არც უფიქრია, ქარი დამიქრობსო.

* * *

ნაბიჯს აუჩქარა, ჯერ ღელის პირს გაჰყვა, მერე ეკალ-ბარდებში გაძვრა, ცოტაც და... ოფლისა და შარდის უსიამო სუნმა შეუღლიტინა ნესტოებში.

ნაღვლიანი და გასაცოდავებული ეჩვენა პირუტყვი.

— დიიდო, გიშერა.

არ იძვროდა.

— რა მოგივიდა, შე საცოდავო, ფეხი იღრძვე?

ნეშოში ჩაერგო თავი. ზურგი აჩვენა პატრონს. ხელი მოუფოთილა ვასასიმ ჯერ ფერღზე, მერე ზურგზე და ბოლოს კისერზე. სველი, ოფლიანი სხეული უძიგძიგებდა. ყოველი ნაკვთი უკრთოდა. შუბლსა და რქებზე ჩააყოლა თითები...

შეკრთა ქალი. გამხმარ ფოთლებში ხბო სხმარტალებდა. უძალო ფეხებს ებჯინებოდა, დგებოდა, წვალობდა, იქცეოდა.

— მოუგია! — ლოყაზე ხელი იტკიცა ქალმა, — ასე უპატრონოდ, მარტოდ-მარტო...

პირუტყვის ოხშივარადენილ სხეულს მიეკრა ქალი.

— მუუ... — მოხედა ძროხამ.

უნდა წავიყვანო, სითბო ჭირდება. სად არ ვეძებე... ქალის პირი, გაღმა სერი, შემოვატყავე ყველაფერი, ღელისპირი არც მიფიქრია. სახლისკენ წამოსულა. ვეღარ მოაღწია ალბათ. გაგიჭირდა? ხბოს გადაეფარა ვასასი, ქარს მოაჩრია, შალი მოიძრო წელზე და შემოახვია. სველი და სლიპიანი იყო ახალშობილის სხეული, ხელი და უსხლტებოდა, ფეხზე წამოდგომა გაუჭირდა.

— რა ექნა? ვინაა ჩემი მშველელი. ხელახლა ეცა ხბოს, რა გორც იქნა წამოსწია, ფეხზეც გაიმართა, მაგრამ ნაბიჯის გადადგმა გაუჭირდა.

ხელიდან უსხლტებოდა, უსრიალებდა ცხოველის სხეული.

გოდორს მოვიტან, გადაწყვიტა ბოლოს. შალში გაფუთნა ხბო, ნე-შო და მშრალი ფიჩხი გადაქექა.

— ახლავე მოვალ! — დაუბარა.

— მუუ... — უპასუხა პირუტყვმა.

ერთხანს ღელე-ღელე იარა, მერე მოკლედ მოვჭრიო და ჭალის-კენ გადაინაცვლა. ჭალას საურმე გზა გასდევდა. რაც ძალა და ღონე ჰქონდა გარბოდა. ცივი ქარი უბეში უძვრებოდა, კაბის კალთას უფრიალებდა.

აღმართში ნავალ ცხენივით გაქაფული მიიწევდა. სოფელს რომ მიიღწია და თავი სამშვიდობოს დაიგულა... წამით შედგა. თვალს არ დაუჭერა, მხარი ხომ არ მეცვალო, გაიფიქრა. თხემელის ბუჩქებთან მსუბუქი მანქანა იდგა. გაოცდა. მანქანაში სინათლე ხან აინთებოდა, ხანაც ჩაქრებოდა. „ვინ არიან?“. მიახლოებას, ძეძვნარში გადასვლა ამჯობინა, ტოტები გადასწია და გაჰვრიტა.

მანქანაში სამი ბიჭი იჯდა. შუქი წამდაუწუმ ქრებოდა. აინთებოდა, ოღნავად გამოაჩენდა მათ სახეებს, ჩაცმულობას. მაშინვე ჩაქრებოდა.

ერთიანად აკანკალებულ, აძიგძიგებულ ჭალს ვერ გადაეწყვიტა, გადაედგა ნაბიჯი, სააშკარაოზეც გამოეყვანა საკუთარი თავი, თუ გა-ნეგრძო თვალთვალი.

ასანთს გაჰვრეს. სუსტმა აღმა ვაჟის სახე გაანათა. ხეირიანად ვერც მოასწრო მისი დანახვა, რომ რატომღაც ეცნო უცნობის თავდა-ხრილი ჯდომა, არც გრძელბეწვიანი ქუდის დანახვა გახარებია დიდათ. კეხიანი ცხვირი და გადაბმული წარბებიც ნაცნობი ეჩვენა.

შებარბაცდა. ფიჩხი ჩამესხვრა ფეხქვეშ. უცებ მანქანის კარი გაიღო და გადმოვიდნენ. ხმები მოქონდა ქარს.

— გამომართვი.

— რომელია?

— თექვსმეტკალიბრიანი.

ხრინწიანი, უხეში ხმა ჰქონდათ.

— ძალაყინი არ დაგავიწყდეთ.

მიიმალნენ.

გაოგნებული ჭალი ვერ გარკვეულიყო, ვინ იყვნენ, ან სად მიდი-ოდნენ. ბნელ ღამეში, უცხო ადამიანებს თუ აჩრდილებს შორის ახე-

ტებულ ქალს უნებლიე შიში თავბრუს ახვევდა, ძალას აკლავდა. გრძნობდა, ამბროსი რომ ამბროსი იყო, ცხრა თოქში გამოედიოდა. ცი, იმასაც კი აუთრთოლდებოდა გული, თორემ ვასასის? ზმუკა ზმუკა... რა, უძალო ქალს?.. ეგებ სადმე სიბნელეში არიან ჩასაფრებული და უდროოდ დროს ახეტებულ ბერიქალს ძალაყინი ხეთქონ თავში... გვერდზე გახედვა გაუძნელდა.

მწარეა სიცოცხლე. სამი დღის სიცოცხლისათვის მეფემ ლეკვის ზოცი ჭამაო, ნათქვამია.

რა გემართება ვასასი? სად მეფე და სად?..

იჩქარე! როგორმე ჭიშკრამდე მიაღწიე და მერე ქმარს მიაწვდენ ზმას!.. მაგრამ, მე შენ გეტყვი აწონ-დაწონის, ფხიზელი თვალთ გასჭვრეტს ყოველივეს... შენც არ მომიკვდე, დენთივით იფეთქებს. დაწოლის წინ თხის ქონით დაუზილა გულ-მკერდი... რას გაუძლებს ამ სუსხს... იმ წუთში მოკვდება. მერე რა სიცოცხეა ამ დასაწვავში, ათი წლის გაცილებულ ცოლ-ქმარს შეარიგებს ასეთი ღამე.

არსად ჩამიჩუმი არ ისმოდა.

წუთით ინანა, უტკივარი სატკივრად რად გავიხადეო; მივსწოლოდი ქმარს საფერხელში და როგორმე გამეჩოჩებინა ეს გრძელი ღამე, ძროხა თუ ვერ მოაგნებდა ჭიშკარს, ჭირსაც წაუღია, ჩემი გადასაცოლია ყველაფერი...

ცხელის შეშინებული, ცივსაც უბერავდაო, გაიფიქრა ბოლოს, აგერ ჭიშკარი, მოვსულვარ და ეგაო. ეზოში ჩასვლა ვერ გაბედა. ღობეს აეკრა და გაჭვრიტა. ჯერ თავის სახლ-კარი შეათვალიერა, მერე ოქროპირას ოდისკენ გააპარა მზერა. სუნთქვა შეეკრა.

ელექტროფარნის გრძელი შუქი აღმა-დაღმა დაჰყვებოდა კედელს. ზან გაერთხმებოდა, ზან... ქურდები!

ოქროპირას პალატაში ძინავს, მაინც არ არის დალაგებული ჭკუაზე, გადარევენ ბერიკაცს, რა ექნა?.

ჩრდილ-ჩრდილ გასდია ღობეს. მთვარეულივით გაუჩინარდა კარში. მშვიდი ძილით ძინავდა ამბროსის.

„სხვისი ფული.“ გაუელვა წამით.

კარადის ქვედა უჯრა გამოაღო. კანაფგასკვნილი დასტა უბეში იტაცა. „სად დავმალო?“ მიიხედ-მოიხედა, ჯერ საწოლის ქვეშ შეიხედა, მერე კედელზე, დედამთილის სურათს დაატანა მზერა. „რა ექნა დედა ბატონო?“ — შეთხოვა უფროსს. მოხუცის ცივი, ფიქრიანი თვალები რაღაცას საყვედურობდნენ.

უხმოდ გამოვარდა გარეთ. ტვინარეულსა და გრძნობააშლილს არაფრის გარჩევის თავი არ ჰქონდა.

სამზადს მიაშურა.

ჩამჭრალი ცეცხლის მოტყბო სუნი იდგა. ერთი სული ჰქონდა, ანამ დამძიმებულ უბეს გაინთავისუფლებდა. საპირის კუთხეში ჩარიღელების გროვა ეყარა. საიმედო ეჩვენა, დაიკუნა, კრუხივით გადაქექა, წუნწუხით ატლიზნილ მიწაზე დაეშინა. დის შეევრა დადო. ზედ ფუჩეჩი და ჩარიღელები მიაყარა. როცა წამოიწია და წელში გაიმართა, რატომღაც თავი გაიმართლა: მობარებუ-ლი მგელმა შეინახაო.

იქვე ჩამოჯდა. ერთხანს უბრად იყო, არც არაფერზე ფიქრობდა და არც არავინ ახსოვდა. ოდნავ რომ ჩაითქვა სული, მომეჩვენაო, გაი-ფიქრა. ქარმა გამაბრუა უბინარი და რა არ წარმოვიდგინეო.

ცეცხლი შეაღვიძა, გალიგვებული თითები შეითბო.

„ხუთი ათასი შემოვიდა“. ვინ თქვა ეს? ჰო... იოსება მასწავლებე-ლმა. აგერ იმ კუთხეში იჯდა. სიას თვითონ წერდა. დიმიტრია ჩიხლა-ძე ფულს იბარებდა. ჩემოდანში ინახავდნენ. ათ მანეთზე ნაკლები არავის გადაუხურავსო, ასე თქვა იოსებამ. მერე ის ფული დათვლილი და ქაღალდში გახვეული კუკურას ჩააბარეს. კუკურამ მამამისს...

ვინ იყო ამ დროს იქ? რა ახსოვს. მოიცა რძალი იჯდა კერიის ახლო, გვერდით ბიჭი ატუზოდა, მისი ბიჭი. ბეწვის ქუდი ეხურა. ვაი შეილო! ეგებ დამლუბა ვინმემ. წელს ჩაირიცხა ინსტიტუტში. ახალი ამხანაგები გაჩინა. ალაღმართალ ბიჭებს ეძებენ უნამუსოები... დედა-მისი დღე და ღამ საავადმყოფოშია, მამამისს არასოდეს ცალია... ვაი-მე შეილო!..

* * *

ერთხანს უაზროდ შესჩერებოდა მიხურულ კარს, მერე საპირის კუთხეში დახვავებულ ჩარიღელებს მოხედა და...

— ოქროპირა ძმაო! შენ მოგიკვდა ჩემი თავი!

სამეზობლო ცალფა ჭიშკარს მიასკდა. ღობეს ლანდივით აეკრა, უკანა მხრიდან მოუარა. მოხურულში ანეტას ჭრელი უშობელი იცოხ-ნიდა. ირგვლივ სიმშვიდე იყო.

ფანჯარაში მკრთალი სინათლე გამოდიოდა.

ოდნავ გვერდზე გახრილიყო ფარდა. გაჭვრიტა. ქარისაგან გაფიც-ხებულ თვალის უბეებში ცრემლის გუბე ედგა. სახელოთი ამოიწმინ-და... მამაკაცის საცვლები იატაკზე ეყარა. სარკე, წვერის გასაპარსად რომ ხმარობდა ოქროპირა, მაგიდის ფეხებთან დამსხვრეული ეგდო.

ოთახში სინათლე ხან აინთებოდა, ხანაც ჩაქრებოდა. კედელთან საწოლზე, ოქროპირა იწვა.

ოთახში უცნობები მიმოდრიოდნენ. ერთი გრძელი, აწოწილი ბიჭი

ოქროპირას ადგა თავზე, ფარანს ანათებდა, მეორე, უფრო დაბალი, თავჯირკა, კარდაში იქექებოდა, მესამე არ ჩანდა.

„გარეთ დარაჯობს“ — გაუელვა ვასასის.

მხრებში ოდნავ მოხრილმა გრძელმა და აწოწილმა ბიჭმა საცვლების გროვას ფეხი წაკრა, დაიხარა, ოქროპირას მკლავზე მოქაჩა და ჩაგუდული ხმით ჰკითხა:

— სად შეინახე? — ნაცრისფერი კეპა თვალებში ჩამოფხატოდ უცნობს, სახე ვერ დაუნახა.

ოქროპირა სდუმდა.

— ჩაარტყი, მაგის... — შეიგინა მეორემ.

უცებ კარი გაიღო. ბეწვის ქუდიანმა თავი შემოყო.

— იჩქარეთ! — წაისისინა.

თვალებად იქცა ვასასი. არა! მის შვილიშვილთან არაფერი ჰქონდა საერთო, უცხო და გარეშე იყო... მაგრამ კედლიდან გამოჭრილმა უხეშმა ხმებმა, თითქოს მიაჩუმა, გადაფარა ყველა სიხარული.

— თქვი! — რევოლვერის ტარი კისერში ჩაარტყეს ოქროპირას.

— წადი თქვენი!..

— იგინება, მე ამის... — გაცოფდნენ.

„მოკლავენ“ — დაიზაფრა ქალი.

როგორც ტყის ხანძარი გადადის ტოტიდან ტოტზე, ხიდან ხეზე, სულ უფრო მწვავედ, მძვინვარედ ედება ყველაფერს, ასე თანდათან ერთმანეთის მიყოლებით ქალის სხეულს მოედო მოუთმენლობისა და თავშეუკავებლობის ტალღა. ერთიკი ამოიხრიალა და... მოქნეული მუჭი ფანჯარას თხლიშა. მინა გატყდა. მკლავი გაეჭრა.

იღროვა ქარმა, ეცა ფანჯარას, აირია ყველაფერი, იატაკზე გაწვა შუქი.

ნელ-ნელა დაიხია უკან. ერთბაშად გადაეწო ღობეს. როცა სამ-შვიდობოს დაიგულა თავი, მთელი ხმით იყვირა:

— მიშველეთ! — მოუმატა ხმას — მი-შვე-ლეთ!

გარბოდა.

ქალის შემზარავი ხმა ერთბაშად მოედო სოფელს, გახმაურდა...

აყეფდა ძაღლები, აჭრიალდა კარები, გახშირდა სტვენა, ხმაური.

— მოვდივარ!.. მოვდივარ!.. — იცნო დიმიტრია ჩიხლაძის ხმა.

* * *

— მუუ... — შეზბულვა ძროხამ.

— „გიშერა“... — ჩაიჩურჩულა, ჩაიყეცა და ახალშობილის თბილი უსუსური სხეული მკერდში ჩაიკრა.

გოჩა ჩიტიძემ წლეულს უმაღლეს კუთარის
ალ. წულუკიძის სახელობის სახელმწიფო პედა-
გოგიური ინსტიტუტის კარები, იგი თეძვსებით
წლისაა.

ლეკსაგს გავზვმოგიდანვე წერს.

გნატვრულ-ლიტერატურულ ორბანოში იბეჭ-
დება პირველად.

გოჩა ჩიტიძე

ს ა ნ ა მ ?

სანამ? — ვეკითხები ჩემს თავს,

სანამ? — გაჰკვირვან ხმები;

სანამ? — აყივლდება სისხლი,

ყალყზე დაღვებიან თმები.

სანამ? — ვეკითხები ჩემს თავს,

ჩუმაღ! — შემომიტევს იგიც,

ხშირად მეზადება ღამით

ჩემთვის უჩვეულო ფიქრი:

— გზაა ეკლიანი, ვიწრო,

თავი მომაბეზრე ისევ,

ჯერ რა გაგივლია ბიჭო,
გზა წინ გასათელი გიღვეს.

კიდე? რაღას იტყვი კიდე?
კვლავაც გამამხნევე ფიქრო,
ვიცი, მოკვდავი ვარ, მაგრამ
მითხარ უკვდავი ვარ ვითომ.

სანამ? — არ შორდება ფიქრებს,
თვალს არ ეკარება რული...

სანამ?

მანამ იძვგერს მკერდქვეშ
ობხარდასარჩენი გული.

„ჭოროხი“ კვას უღოცავს

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თეგურ ამჟოლამე ვლელს წარჩინებით და-
ამთავრა ჟუთაისის ალ. წულუკიძის სახელობის
სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი.

წირს ლექსებს, მოთხრობებს,

მისი ლექსი პირველად გამოდის საფიქსი.

თეგურ ამჟოლამე

* * *

დღეს ქარქაშიდან გამოიხსნეს
ძველი ხანჯალი
მუზეუმში გადასატანად,
ჩაჰყვითლებოდა კბილებივით უხმარი პირი
და მეჩვენება, როგორც ლომი გისოსებს იქით,
ხანჯალი თავის სიკაბუკეს
ქანგისფრად ტირის...

* * *

როცა წევხარ და
სიგარეტის ფთილის ფერია ირგვლივ ყოველი
საგულდაგულოდ გამოგმანულ შუქნაკლ ოთახში,
როცა არა გახს, —
„სოინარის“ დუდუკებს უსმენ მაგნიტოფონით,
რატომ გგონია,
რომ შენს ოთახს აღარ აქვს ზღუდე,
რომ კედლები სადღაც დაინთქენ,
რომ შენ მიფრინავ სადღაც უკან,
ოღონდ არა ძირს, —
სულ მაღლა, მაღლა?!

გივი მეუისაშვილი

სხგანც გზამკვლე, ნეტო!

ვაჟა ფშაველამ ასე მიმართა ქუთაისსა
და იმერეთს:

ფარ-ხმალო საქართველოსავე,
სხვადა გზადავდეს, ნეტო!

გადახედე საუკუნეებს და გასაგები გახდება გენიალური პოეტის სიტყვები, გადაშალე ისტორიის გაცრეცილი ფურცლები, მოინახულე კედლებდაკბილული და ხავსით დატოტვილი ბაგრატის ტაძარი, მიუხედავად ჟამთაველისა, კვლავ ძალუმად რომ სუნთქავს დიდების გარდასულ დღეთა ფილტვებით; ყური მიუგდე ფასის მთის ფირალს — მდინარე რიონს, სიბი ლოდების ვიწროებში რომ მოყელყელობს და ტალღების ფოცხით ცინცხლავს თავის ნაპირებს, — და შენს წინაშე მთელი სიცხადით წარმოსდგება იმერეთის ლეჩაქშეურცხვენელი, ლამაზი, მამულისათვის თავდადებულ ქართველ გმირთა მკერდიდან მოხეთქილ სისხლში განზანილი ქუთაისი.

ქუთაისი თავის ნახმლევ გულმკერდზე წარსულის მრავლისმომცველ მოვლენებს იტევს: მის ქვითკირით შედუღებულ გალავნებში, ციხეთა-შორის ბილიკებზე დინჯად დადიოდა მეფე ბაგრატ მესამე, — შვილი ქართველთა მეფე გურგენის, შვილობილი ტაო-კლარჯეთის მფლობელის დავით კურაპალატისა, ქვეყნის ბედის გამო მუდამ ხმალამოწვდილი, ალბათ, თავისი ტაძარ-ციხის კედლებიდან გადასცქეროდა აქაფებული რიონის ტალღებს. გიჟი მდინარე მარადიული ძალისა და ენერგიის სიმბოლოდ ექნებოდა დასახული საქვეყნო საქმეებით გულანთებულ მამულიშვილს.

აჲ, ბაგრატიონთა ნაშიერნი, მეფეები — გიორგი პირველი, ბაგრატ მეოთხე, გიორგი მეორე ბრძნული გონებით უძღვებოდნენ სახელმწიფო

დარბაზს — საქართველოს სამეფოს უმაღლეს სათათბიროს და მთელ ქართველ ხალხთან ერთად მედგარი შრომითა და ორღესული მახვილით. ჰედდნენ ქვეყნის მომავალს. აქ, ქართველი ერის სიამაყე, სიძლიერე და ღირსება მეფე დავით მეოთხე, აღმაშენებლად წოდებული, აწყობდა გეგმებს საქართველოს დიდი ბურჯის — თბილისის განსათავისუფლებლად, თბილისის არაბთა საამიროს დასაცემად, თურქ-სელჯუკების ბატონობისაგან ქართველი ხალხის დასახსნელად, სახავდა სახელმწიფოს ერთიანობისა და სამეფო ხელისუფლების განმტკიცებისათვის ბრძოლის სტრატეგიას.

და მეფე თამარი...

ქართველი ხალხის სიბრძნისა და სათნოების განსახიერება. განა გულგრილად აუვლიდა ვინმე გვერდს ქართველ მეფეთა ტრადიციულ სამკვიდრებელს, ბაგრატიონთა საცხოვრისს? ქუთაისი აღრე ხომ სამეფოს საჭურჭლეც იყო, ხელოსნური ქალაქი, გარეშე ქვეყნებთან სავაჭრო თუ ეკონომიკური ურთიერთობის ციტადელი — ხელოსნებით, ამჭრებით, აზარასხმულ სპათა მიერ ახმაურებული ქუჩებით, დიდგვაროვანთა ქარვასლებით, სრასასახლებით, გლეხკაცთა ჩუქურთმიანი ოდებით.

და განა გვერდს აუვლიდა ქუთაისის სამეფო კარის მეჭურჭლეთუხუცესი, გამგებელი სამეფო ხაზინისა, შოთა რუსთაველი?

ვინ იცის, რამდენჯერ გაუხარნია აქ ქართული გენიის აღამდარს, სიტყვის მაღლი და ძალა ზენიტზე რომ აიყვანა! დიდი შოთა მოინახულებდა, ალბათ, ქუთაისის შემოგარენს — სათაფლიას, თამარ მეფის საშემოდგომო რეზიდენციას — გეგუთის ციხეს, მიაშურებდა ცოდნის დიდებულ ნავსაყუდარს — გელათის აკადემიას...

ერთმანეთის მიჯრით გაფრინდნენ წლები. საუკუნოვანი სისხლის წვიმებით დაღარულ ჩვენს მიწა-წყალზე მოიშალა მონღოლ-ხვარაზმელთა, თურქ-სპარსთა თუ სხვა ჯურის დამპყრობთა ლაშქრების ნატერფალები. სამშობლოს თავისუფლებისათვის ბრძოლას მტლედ დაედო ქართველი ვაჟკაცების სიცოცხლე. დავით აღმაშენებლის, დემეტრე პირველისა და გიორგი მესამის გვერდით გელათის მიწამ მიიბარა ლაშა-გიორგის, ვახტანგ მეოთხისა და სხვა მეფეთა ძვლები.

იქნებ თამარიც...

ქართველი ხალხი, რომელმაც ააგო მცხეთის ჯვარი და სვეტიცხოველი, ბაგრატის ტაძარი და ვარძია, გამოკვეთა სამთავისის და ნიკორწმინდის ჩუქურთმები, გამოჭედა ანჩისხატი, შექმნა ყინწვისის ანგელოზი, და... „ვეფხისტყაოსანი“, ახალ-ახალ წარმატებებს აღწევს თავისი ისტორიული განვითარების გზაზე.

გულსავსე, კალთაბარაქიანი, ხელგაშლილი და სიყვარულით გამთბარი ხედებოდა ეს უძველესი ქალაქი სტუმარს. განიერდებოდნენ ქუჩე-

ბი. შრიალეზდნენ ჭადრები და ცაცხვები, ტანს ისწორებდნენ ამაყი ნაძვე-
ბი და ალვის ხეები, ფართო გზაზე გამოდიოდნენ სტუმრის შესახვედრად
ქუჩები, მისი შესახვევები, ჩიხები, თავს შეიყრიდნენ მოედნებზე და ვუ-
ლისფანცქალით ელოდნენ, რომელ მათგანს გაუღიმებდა ბებო ^{ბიბლესეცეცე} ~~ბიბლესეცეცე~~
დაიდებდნენ ბინას ილია და აკაკი, ლესია უკრაინკა და მაქსიმ გორკი, ვლა-
დიმერ მაიაკოვსკი და ანა ანტონოვსკაია...

ქუჩები, ეს დაუღალავი მასპინძლები, თუ დღემდე სათუთად ინახვენ
ჩვენი ეროვნული კულტურის მოამაგეთა სახელებს, ასევე პატივითა და
სიყვარულით მოიხსენიებენ სამოყვროდ მოსულ ყველა სტუმარს. ვისაც
ქუთაისში ფეხი შემოუდგამს, ერთი ქუთაისური ღამე გაუტეხია, რიონის
ღუღუნის სმენია, მერცხლებივით აჭიკჭიკებულ ალიონს შეგებებია, — გან-
შორების შემდეგ ტბილ მოგონებად თან გაჰყოლია სავარდო და სამაისო
ქუთაისის თვალწარმტაცი ბუნება, ეროვნული კოლორიტი.

როგორ შეიძლება დაგავიწყდეს სათაფლიის მშვენიერება, ჟამთა სი-
ავის უტყვე მოწამე ბაგრატის ტაძარი, უქიმერბონი, ოქროს ნაჩარდახალი,
რიონის სანაპირო და ქალაქის ცენტრალური ბაღი, ოდესღაც „ბულვარ-
დად“ წოდებული, ხან იმერული ენამახვილობით „გულვარდად“ მონათ-
ლული, რომელიც დასვენების და გართობის ადგილი კი არ იყო, არამედ
მე-19 საუკუნის 40-იანი წლებიდან, ბაღის გაშენების დღიდან პროგრესულ
შეხედულებათა, რევოლუციურ იდეათა გავრცელების ერთ-ერთი მთავა-
რი ასპარეზი ხდებოდა.

ქუთაისის მარადმწვანე წალკოტის პანორამა წარუშლელ შთაბეჭდი-
ლებას ტოვებდა რუს და უცხოელ მოგზაურებზე.

გაზაფხულზე იასამნებითა და ვარდებით გადაფიჭულ ბულვარში
შენიშნებოდა ხალხმრავლობა. იყო ახალგაზრდობა, მათ შორის არდა-
დეგებზე ჩამოსული სტუდენტობა, რომელთაც ხალხში ცარიზმის საწი-
ნააღმდეგო მღელვარე საპროტესტო მოწოდებები შემოჰქონდათ.

რუსეთის პირველი რევოლუციის წინ, 1903 წლის 1 მაისს, ამიერკავ-
კასიის პროლეტარიატის საყოველთაო გაფიცვისადმი სოლიდარობის ნიშ-
ნად ქუთაისის ბულვარში გაიმართა პოლიტიკური დემონსტრაცია, რომელ-
მაც შიშის ზარი დასცა მთელი გუბერნიის გაბატონებული კლასების წა-
რმომადგენლებს, ცარიზმის დამქაშებს.

ქუთაისის ქუჩებს კარგად ახსოვს მთავრობის საწინააღმდეგო დემონ-
სტრაცია 1905 წლის 14 თებერვალს, პოლიციის თავდასხმა და უღანაშა-
ულო ადამიანთა სისხლისღვრა; ახსოვს 19-20 ოქტომბერს ბულვარში მოწ-
ყობილი გრანდიოზული მიტინგი, რომელზეც ქუთათურებმა ამხილეს სა-
ძულველი მეფის 17 ოქტომბრის მანიფესტის ნამდვილი არსი და ხალხს
მოუწოდეს შეიარაღებული აჯანყებისაკენ.

ქუთაისის ქუჩებს ასსოვთ ბარიკადებზე მდგომი სახელოვანი ჯარისკაცები და ჯაბუკი მაიაკოვსკის ნიჭის აფეთქება, ასსოვთ ბევრნი ოდნავ მოხრილი, ტანმალალი კაცის, თავისუფლების მოტრფევენი, გორკის სტუმრობა, უკრაინელი ხალხის საამაყო შვილი ლესია უკრაინკა; ქუთაისის ქუჩებს ასსოვთ აკაკის დინჯი ნაბიჯების ხმა, გალაკტიონის ლექსის ჟღერა, ფალიაშვილის პირველი მელოდიები... სიხარულით უშლიდნენ კალთას დიდებულ მამულიშვილებს ქუთაისის ქუჩები, მაშინ ვიწრო და ტალახიანი, მაგრამ კეთილი, ვითარცა მასპინძლები.

მას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა. მოვიდა ახალი ადამიანი, მოჰყვა თავისუფალი ცხოვრება, მოუღლეღმა მარჯვენამ იწყო შენება, სახე იცვალა ქუთაისმა. გაფართოვდნენ და მხრები გაშალეს ქუჩებმა, ჩიხებმა და შესახვევებმა, სადაც ცხოვრობდნენ აკაკი, ნიკო ნიკოლაძე, მაიაკოვსკი, ლესია უკრაინკა, გორკი, გალაკტიონი, ფალიაშვილი... სიმწვანესა და სილამაზეში ერთმანეთს ეკიბრებოდნენ რუსთაველისა და ფალიაშვილის, კიროვისა და თბილისის, მახარაძისა და წულუკიძის ქუჩები.

დღითიდღე ლამაზდება და მშვენიერდება ქუთაისი.

დროის აჩქარებულ ფერხულშია ჩაბმული ჩვენი მშობლიური ქალაქი. გახედე ახალმშენებლობათა ხარაჩოების ტყეს. ცადაწვდენილ ქარხნის მიწებს, საცხოვრებელ კვარტალებს, ირმის რქებივით დატოტვილ, მოკორწყლულ ქუჩებს, მოედნებს, გაზონებსა და სკვერებს, თვალი შეაღწე ქუთათური მარკის პროდუქციას — ავტომანქანებს, წყალსატუმბებს, მცირეგაბარიტიან ტრაქტორებს, კონსერვებს, აბრეშუმის, ბამბისა და შალეულის ნაწარმს, ლითოფონს, ბროლს... და თქვენს წინაშე წარმოისახება ახალი ცხოვრებით გაბრწყინებული, განახლებული ქუთაისი, ქალაქი, რომლის საავტომობილო გიგანტის მარტო ერთი საამქრო ორჯერ მეტ პროდუქციას იძლევა, ვიდრე მთელი ქუთაისის მრეწველობა იძლეოდა 1913 წელს: 140 სახის პროდუქციას მიკუთვნებული აქვს ხარისხის სახელმწიფო ნიშანი.

ვის არ ხიბლავს საგარდო და სამაისო ქალაქი! განა ოდესმე დაავიწყდება მრვალ უცხოელ სტუმარს, თუნდაც ინგლისელ მწერალ ჯეიმს ოლდრიჯს, აესტრიელ პოეტ ჰუგო ჰუბერტს, მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორს ქართველოლოგ იულოს ოსფალგს, იენის უნივერსიტეტის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორს პროფესორ ჰერტრუდა პეჩს, პოლონელ მხატვარ ტერეზა იაკუბოვს, უნგრელ ჟურნალისტ დიერდ ჩაპოს და სხვებს ყოველივე ის, რაც განახლებული ქუთაისის ხილვით განიცადეს?

ყველგან, ქალაქის ყველა კუთხეში იგრძნობა ჟამთასვლის სასიკეთო
 ფერისცვალება. დიდი ოქტომბრის შუქით გაღებულ ქუთაისის თბილის-
 მედროვე ცხოვრების ყველა სფეროში ახალ-ახალი წარმატებები იმეორება
 და მომავალ, 1979 წელს. ახალი კინოთეატრი „საქართველო“, ახალი
 საავადმყოფო, 1.300-მეტრიანი ხიდი, პროფტექნიკური სასწავლებელი,
 საცურაო აუზი, სკოლები და ბევრი რამ სხვა ახალი ფურცლებით ამკო-
 ბენ განახლებული ქუთაისის მატინეს, შარავანდედით იმოსება მისი ხვა-
 ლინდელი დღე.

პეგია პეჩიძე

როტაციონის მანქანა ბრუნავს

ქუთაისში წიგნის ბეჭდვის ისტორიიდან

ქუთაისში წიგნის ბეჭდვას ხანგრძლივი და საინტერესო ისტორია აქვს. იგი სათავეს იღებს XIX საუკუნის დასაწყისიდან, როდესაც იმერეთის უკანასკნელი მეფის სოლომონ მეორის მზრუნველობით აქ სტამბა დაარსდა (1800). ქუთაისში პირველი სტამბა გამართა და პირველი წიგნი დაბეჭდა (1801, „დავითნი“) გიორგი პაიჭაძემ, შემდეგ კი ამ საქმეს სათავეში ჩაუდგა ცნობილი მესტამბე რომანოზ რაზმაძე-ზუბაშვილი.

ქუთაისის პირველმა სტამბამ სულ ათი წელი იარსება (1800-1810). ამ ხნის განმავლობაში ის ერთადერთი სტამბა იყო საქართველოში.

თავდაპირველად წიგნის ბეჭდვას სამეფო კარი მფარველობდა და იგი სახელმწიფოებრივი მნიშ-

ვნელობის საქმეს წარმოადგენდა. იმერეთის სამეფოს გაუქმებისა და რუსული მმართველობის დამყარების შემდეგ, ნახევარი საუკუნის მანძილზე, ქუთაისში არაფერი დაბეჭდილა. XIX საუკუნის 60-იან წლებში ქუთაისში წიგნის ბეჭდვა განახლდა, მაგრამ მას უკვე კერძო ან საქველმოქმედო ხასიათი ჰქონდა. რუსეთის ცარიზმი და ადგილობრივი ხელისუფლება ნაკლებ დაინტერესებას იჩენდნენ წიგნის, განსაკუთრებით ქართული წიგნის, ბეჭდვისა და გავრცელებისადმი. პირიქით, ისინი ყოველმხრივ აფერხებდნენ სასტამბო საქმის განვითარებას და წიგნის ბეჭდვის გაფართოებას. პროგრესული, დემოკრატიული შინაარსის წიგნს მშრომელთა ფართო მასებამდე გზას ეძებდა სასტიკი ცენზურა.

მიუხედავად ამისა მოწინავე ქართველი ინტელიგენცია მაინც ახერხებდა წიგნის ბეჭდვა მოეგვარებია და იგი ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის სამსახურში ჩაეყენებია. XIX საუკუნის 60-80-იან წლებში ქუთაისში რამდენიმე საყურადღებო წიგნი დაიბეჭდა, რომელთა შორის პირველი რიგში უნდა დავასახელოთ თეიმურაზ მეორის „სარკე თქმულთა ანუ დღისა და ღამის გაბაასება“ (1870). ეს იყო „აღორძინების ხანის“ ქართული ლიტერატურის ამ მნიშვნელოვანი ძეგლის პირველი, თუმცა არასრული, პუბლიკაცია. ამავე პერიოდში დაიბეჭდა „ვეფხისტყაოსანი“ (1883), არჩილ მეორის „გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთაველისა“ (1888) და სხვ.

1892 წელს კირილე ბეჟანის ძე ლორთქიფანიძის ინიციატივით ქუთაისში ჩამოყალიბდა „ქართული წიგნის გამომცემელთა ამხანაგობა“, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქართული კულტურის ისტორიაში (არსებობდა 1914 წლამდე). „ამხანაგობამ“ 1893-1903 წლებში გამოსცა გიორგი წერეთლის თხზულებათა სამტომეული, რომლითაც XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ეს თვალსაჩინო წარმომადგენელი პირველად წარსდგა მკითხველის წინაშე ასეთი. შედარებით სრული სახით.

„ამხანაგობამ“ გამოსცა აგრეთვე პოპულარული ქართველი პოეტის მამია გურიელის თხზულებათა ერთტომეული (1897), უდრო-

ოდ გარდაცვლილი, ახალგაზრდა ნიჭიერი პოეტის გრიგოლ აბაშიძის ლექსების პირველი წიგნი, ბარათაშვილის საყურადღებო შრომა „საქართველოს ისტორია“ (სამ წიგნად, რუსულიდან თარგმანა სილოვან ხუნდაძემ), ბესარიონ ნიჟარაძის (თავისუფალი სვანი) მიერ შეკრებილი „სვანური ზღაპრები“, მ. ლერმონტოვის „მწირი“ (გრ. აბაშიძის თარგმანი) და სხვ.

ნორჩი ქართველი მკითხველისათვის „ამხანაგობამ“ დაბეჭდა ედმონდ ლე-ამიჩის „დედაშვილის თავგადასავალი“, ცახელის (პარმენ თვალჭრელიძე) „გურგენ რაინდი“, დ. ყიფიანის „ზვიმა“ (ქინაქინის ამბავი), მ. დმიტრიევის „პაწია და ბუნგლია“, ნ. ნაკაშიძის „ზარაბიბილოს ხელმწიფის ქალი“ და სხვ.

1895-1897 წლებში „ამხანაგობის“ გამგეობის მდივანი იყო გამოჩენილი ქართველი რევოლუციონერი მიხა ცხაკაია, რომელიც ქუთაისში ცხოვრების პერიოდში დიდ პრაქტიკულ და თეორიულ მუშაობას ეწეოდა. მან თარგმნა და 1897 წელს ქუთაისში ცალკე წიგნად გამოსცა პოლ ლაფარგის შრომა „მანქანის მნიშვნელობა“.

XIX საუკუნის 90-იან წლებში „ამხანაგობის“ პარალელურად ქუთაისში წიგნებს ბეჭდავდნენ ჟურნალების „მწყემსის“, „მეურნის“ და „კრებულის“ რედაქციები, ი. ხეთერელის და გ. ბეჟანეიშვილის წიგნის მაღაზიები, საკვირაო სკოლა, ჭიათურის მარგანე-

ცის მრეწველთა საბჭო და ცალკეული პირები.

„მწყემსის“ რედაქციამ გამოსცა ალ. ხახანაშვილის ორი წიგნი „გულჯრები“ და „Есть-ли грузины католики?“ „მეურნის“ რედაქციამ — პროფესორ ვასილ პეტრიაშვილის „ვაზი, მისი მოშენება და მოვლა“ (ორ წიგნად), ი. ხეთერელის წიგნის მალაზიამ — „ქნარი, ანუ რჩეულ ლექსთა კრება“, დ. თომაშვილის „საყმაწვილო ლექსები“, „აკაკის თვითური კრებულის“ რედაქციამ — ს. ქვარიანის მოთხრობა „ანეელინა“ და სხვ., ძმებმა ვარლამ და ივანე ჭილაძეებმა — ცნობილი ქართველი პედაგოგის სილოვან ხუნდაძის ვრცელი ნაშრომი „ქართული ზმნები“, დიმიტრი ერისთავის თხზულება „მომავცდავნი“, გრ. დადიანის (კოლხიდელის) ლექსების კრებული და სხვ., მრეწველთა და მეცენატთა მიტროფანე ლაღიძემ — აკაკის პოემა „ნათელა“, „პატარა კრებული საუკეთესო ლექსებისა“, პროფ. ფეტერის გახმაურებული წიგნი „კოპერნიკიდან დარვინამდე“ (გადმოკეთებული პ. სურგულაძის მიერ) და სხვ.

900-იანი წლებიდან წიგნის გამოცემამ ქუთაისში შედარებით ფართო ხასიათი მიიღო. რუსეთის პირველმა რევოლუციამ „ახალი მკითხველი“ წარმოშვა — მშრომელთა ფართო მასები. ამან ახალი ამოცანები დააყენა წიგნის გამომცემელთა წინაშე. დასაბეჭდი ლიტერატურის თემატიკაში მნიშვნელოვანი ადგილი დაიჭირა

პოლიტიკურ და სოციალურ თემებზე დაწერილმა წიგნებმა.

1903 წელს ქუთაისში გამოჩენილი ქართველი რევოლუციონერისა და მოაზროვნის ალექსანდრე წულუკიძის შრომა „ოცნება და სინამდვილე“ (კრიტიკული შენიშვნები ბ. არჩილ ჯორჯაძის „პროგრამის“ გამო). ეს იყო მნიშვნელოვანი მოვლენა ქუთაისში მარქსისტული ლიტერატურის ბეჭდვისა და გავრცელების ისტორიაში.

1905 წელს დაიბეჭდა კირილე ლორთქიფანიძის მიერ ნათარგმნი ლექსების კრებული „სანთურის“ სახელწოდებით. მასში შეტანილია ნ. ნეკრასოვის, ა. პლუშჩევის, ნ. დობროლიუბოვის, ი. ნიკიტინის, პ. კოვალსკის, რობერტ ბერნსის, რობერტ ნიკოლის, მორც პარტმანის, პენრიხ ჰაინეს, ვიქტორ ჰიუგოს და იუვანალის ლექსები. „სანთურში“ მოთავსებული ლექსები მოწოდებად გაისმოდა 1905-1906 წლების რევოლუციის დღეებში. ისინი ხელს უწყობდნენ რევოლუციურ-დემოკრატიული იდეების დამკვიდრებას საქართველოში.

დიდი ინტერესით მიიღო ქართველმა მკითხველმა 1906 წელს ქუთაისში გამოცემული წიგნები: „ბასტილიის აღება“, მ. კონკოლის „კომუნა, 1871 წ. პარიზელ მუშათა აჯანყების მოკლე ისტორია“, ა. ბებელის „ქრისტიანობა და სოციალიზმი“ და სხვ.

ათიან წლებში მნიშვნელოვან საგამომცემლო საქმიანობას ეწე-

ოდა „თ. მთავრიშვილისა და ამხ. წიგნის მაღაზია“. „ამხანაგობის“ დამაარსებელი და მისი დედაბოძი იყო ქართული გიმნაზიის მასწავლებელი თომა აბრამის ძე მთავრიშვილი (1859-1928), რომელიც სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებამდე უანგაროდ ემსახურებოდა ახალგაზრდობის აღზრდისა და ქართული წიგნის გამოცემა-გავრცელების საშვილიშვილო საქმეს.

1910-1921 წლებში „თ. მთავრიშვილისა და ამხ. წიგნის მაღაზიამ“ გამოსცა ალ. ხახანაშვილის ცნობილი შრომა „ბატონყმობა საქართველოში რუსეთთან შეერთებამდის“ (ისტორიული გამოკვლევა, მეორე შეგვსებული და შესწორებული გამოცემა, 1910), გამოჩენილი ქართველი კრიტიკოსის კიტა აბაშიძის ფუნდამენტური გამოკვლევა „ეტიუდები XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის შესახებ“ (ორ ტომად, 1911), დიდი ქართველი მოაზროვნის ნიკო ნიკოლაძის „მამულის სიყვარული და მსახურება“ (1914), ვასილ წერეთლის „ქართული სამეცნიერო და საფილოსოფოსო ტერმინოლოგია იოვანე პეტრიწის თარგმანის მიხედვით“ (1916), ს. გორგაძის „ქართული მართლწერა“ (1916), იაკობ ხუცესის „წამება წმიდისი შუშანიკისი“ (დასაბეჭდად მოამზადა ს. გორგაძემ. ეს იყო „შუშანიკის წამების“ პირველი მეცნიერული გამოცემა, 1917), შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“, (1918), ივანე ჯავახიშვილის „ქართული სამართ-

ლის ისტორია“ (წიგნი პირველი, 1919) და სხვ.

„ამხანაგობამ“ 1917 წელს ქართველი ახალგაზრდობისათვის მნიშვნელოვანი სერია შემოიღო „ქართველ მოსწავლეთა ბიბლიოთეკის“ სახელწოდებით. ამ სერიით რამდენიმე საინტერესო წიგნი დაიბეჭდა.

განსაკუთრებით დიდია „თ. მთავრიშვილისა და ამხ. წიგნის მაღაზიის“ დამსახურება ქართულ ენაზე სახელმძღვანელოების გამოცემის საქმეში. აღსანიშნავია ის, რომ ქუთაისში დაიბეჭდა მსოფლიო ისტორიის პირველი ქართული სახელმძღვანელო, რომლის ავტორი იყო დიდი ქართველი მეცნიერი დიმიტრი უზნაძე.

ათიან წლებში ქუთაისში წიგნებს ბეჭდავდნენ აგრეთვე ყურნალ-გაზეთების გამავრცელებელი კანტორა „იმერეთი“, სახალხო უნივერსიტეტი, ქართული გიმნაზია, ძმების ოცხელების წიგნის მაღაზია, ყურნალ „კოოპერაციის“ რედაქცია, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ქუთაისის განყოფილება და სხვ. მათი საგამომცემლო საქმიანობის შედეგად ქართველმა მკითხველმა არაერთი საყურადღებო წიგნი მიიღო. მათ შორის უნდა დავასახელოთ: ალ. გარსევანიშვილის „უკრაინის მგოსანი ტარას შევჩენკო“ (1912), აკაკი წერეთლის თხზულებათა მეორე ტომი (1913), გიორგი ჭალაღიდელის ლექსების კრებული (ეს იყო გ. ჭალაღიდელის ნაწერების

პირველი გამოცემა), ფრანგი მე-
ცნიერის ემილ ფერიერის „დარ-
ვინიზმი“ (1912, ი. ფანცხავას
თარგმანი), პროფ. შარლ ჟიდის
„პოლიტეკონომიის საფუძვლები“
(1916, 1917, 1919), პროფ. ს. ავა-
ლიანის „მიწათმფლობელობა სა-
ქართველოში“ (1920), შიო მღვი-
მელის „რჩეული ლექსები“
(1916), ოდესის ქართველ სტუდე-
ნტთა შრომების კრებული და სხვ.

ქუთაისის ინტელიგენციას, კე-
რძოდ მის პედაგოგიურ საზოგა-
დოებრიობას, დიდი და სასარგებ-
ლო შრომა აქვს გაწეული ქარ-
თულ ენაზე სახელმძღვანელოების
შედგენა-გამოცემის საქმეში. ქუ-
თაისში სხვადასხვა დროს დაიბე-
ჭდა ქართული ენის, ქართული
ლიტერატურის, საქართველოს ის-
ტორიის, მათემატიკის, ფიზიკის,
ქიმიის, ბუნებისმეტყველების, გე-
ოგრაფიის, უცხო ენების და დაწე-
ყებითი კლასების ბევრი კარგი
სახელმძღვანელო, რომლებზედაც
ქართველი ახალგაზრდობის არა-
ერთი თაობა აღიზარდა.

1917-1921 წლებში ქუთაისში
არსებობდა გამომცემლობები:
„განათლება“, „შკოლა“, „მერა-
ნი“ და „მომავალი“, რომელთა
მოდერნიზაციის შედეგად ქუთაისი
გადაიქცა ქართული სახელმძღვა-
ნელოების შედგენა-გამოცემის
დიდ ცენტრად საქართველოში. ამ
გამომცემლობებმა ქართულ ენაზე
სახელმძღვანელოების ბეჭდვით
მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტა-
ნეს ქართული სკოლისათვის მა-
ტერიალური ბაზის შექმნაში.

ინტენსიურ საგამომცემლო საქ-
მიანობას ეწეოდა ქუთაისის ბოლ-
შევიკური ორგანიზაციის ^{გენერალური} ~~ორგანიზაციის~~ ^{მდიური} ~~მდიური~~
დედ რუსეთის პირველი რევოლუ-
ციის დროს რსდმპ კავკასიის კავ-
შირის იმერეთ-სამეგრელოს კო-
მიტეტს ქუთაისში მოწყობილი
ჰქონდა არალეგალური სტამბა
(1904-1907), სადაც იბეჭდებოდა
და შემდეგ მთელ საქართველოში
ვრცელდებოდა რევოლუციური
შინაარსის ლიტერატურა. სამ-
წუხაროდ ამ სტამბაში დაბეჭდი-
ლი წიგნები ჯერ-ჯერობით მიკვ-
ლეული არაა.

ქუთაისის ბოლშევიკური ორგა-
ნიზაციის საგამომცემლო მუშა-
ობამ ფართო ხასიათი მიიღო სა-
ქართველოში საბჭოთა ხელისუფ-
ლებისათვის ბრძოლის პერიოდში
(1917-1921).

1917 წლის ნოემბერში ქუთაი-
სის ახალგაზრდა სოციალისტ-ინ-
ტერნაციონალისტთა ორგანიზა-
ციამ — „სპარტაკმა“ გამოსცა
ი. ბ. სტალინის შრომა „დიალექ-
ტიკური მატერიალიზმი“.

1920 წლის ივნისში თბილისში
ჩამოყალიბდა ბოლშევიკური გა-
მომცემლობა „წითელი ვარსკვლავი“,
რომელიც მალე, მამია ორა-
ხელაშვილის ინიციატივით, ქუ-
თაისში გადაიტანეს. ფაქტიურად
„წითელი ვარსკვლავის“ საგამომ-
ცემლო საქმიანობა ქუთაისში გა-
იშალა. მოკლე ხნის მანძილზე
(1920) მან რამდენიმე მნიშვნელო-
ვანი წიგნი გამოსცა — ვ. ი. ლე-
ნინის „ეკონომიკა და პოლიტიკა
პროლეტარიატის დიქტატურის

ხანაში“, კ. მარქსის და ფრ. ენგელსის „კომუნისტების ცენტრალური კომიტეტის მიმართვა კავშირისადმი 1850 წ.“ პარტიის მერვე ყრილობის მიერ მიღებული პროგრამა, „ვინ არიან კომუნისტები“, მ. ორახელაშვილის (ნ. გექტორის) „რით აიხსნება რუსეთში სოციალისტური რევოლუციის ადგილი გამარჯვება“ და სხვ.

XIX საუკუნის ათიან წლებში „ქუთაისი ცენტრი იყო ქართული ლიტერატურული მოძრაობის, მრავალი შეჯახებებისა და ახალგზათა ძიების“ — წერს გალაკტიონი.

მართლაც ამ პერიოდში ქუთაისი ცხოვრობდა სისხლსავსე ლიტერატურული ცხოვრებით. აქ მოღვაწეობდნენ აკაკი წერეთელი, დავით კლდიაშვილი, ნიკო ლორთქიფანიძე, კიტა აბაშიძე, კირილე ლორთქიფანიძე, ნიკო ნიკოლაძე, გალაკტიონ ტაბიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, ნოე ჩხიკვაძე, ჯაჭუ ჯორჯიკია, ვარლამ ხუროძე, ია ეკალაძე, შალვა დადიანი, თეოფილე ხუსკივაძე, სილოვან ხუნდაძე, არისტო ჭუმბაძე, დუტუ მეგრელი, დია ჩიანელი, სიმონ ჩიქოვანი, იაკობ ფანცხავა, რომანოზ ფანცხავა, გერონტი ქიქოძე, ლილია მეგრელიძე, გრიგოლ ვეშაპელი, კონსტანტინე კაპანელი, ლადო მაჭავარიანი, ივანე გომარტელი, იონა მეუნარგია და სხვ.

ქუთაისში გამოდიოდა ჟურნალები და ალმანახები, რომლებიც ლიტერატურისა და ხელოვნების

საკითხებს აშუქებდნენ. ადგილობრივი გაზეთები („კოლხეთი“, „მნათობი“, „დილა“, „ცხოვრება“ და სხვ.) თავიანთ ფურცლებზე დიდ ადგილს უთმობდნენ პოეზიას, თეატრს, მუსიკას, მწერლობას და ხელოვნებას საერთოდ.

მჩქეფარე ლიტერატურული ცხოვრება ქუთაისში იზიდავდა პოეზიითა და ხელოვნებით დაინტერესებულ ნიჭიერ ახალგაზრდობას.

ამიტომ შემთხვევითი არაა ის, რომ სწორედ ქუთაისში დაიბეჭდა თანამედროვეობის ერთ-ერთი უდიდესი პოეტის გალაკტიონის ლექსების პირველი წიგნი (1914, გამომცემელი ტუტკუ გვარამია), რომელმაც მის ავტორს საყოველთაო აღიარება მოუპოვა.

ეს ფაქტი მუდამ დარჩება ერთ-ერთ ყველაზე ღირსშესანიშნავ მოვლენად მსოფლიოს ამ უძველესი ქართული ქალაქის მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში.

მაგრამ ქუთაისში არა მარტო დაიბეჭდა გალაკტიონის პირველი წიგნი, დაიწერა გალაკტიონის პირველი ლექსი. ქუთაისის ჟურნალ-გაზეთებში პირველად გამოქვეყნდა გალაკტიონის ბევრი უკვდავი ქმნილება. ქუთაისში დაიწყო გალაკტიონის დიდი გზა პოეზიაში.

1915 წელს გამომცემლობა „ნარგიზმა“ დაბეჭდა ცნობილი პედაგოგისა და საზოგადო მოღვაწის, მინიატურების დიდი ოსტატის ჯაჭუ ჯორჯიკიას თხზულებათა ერთტომეული.

1916 წელს ქუთაისში ჩამოყალიბდა ქართული სიმბოლისტური სკოლის „ცისფერი ყანწების“ ლიტერატურული ჯგუფი, რომელშიც გაერთიანდნენ: პაოლო იაშვილი, ტიციან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, ივანე ყიფიანი, სანდრო ცირეკიძე. ცოტა მოგვიანებით მათ შეუერთდნენ გიორგი ლეონიძე, სერგო კლდიაშვილი, რაუდენ გვეტაძე, შალვა აფხაიძე, შალვა კარმელი, ნიკოლო მიწიშვილი, ალი არსენიშვილი.

„ცისფერყანწელები“ ფრანგი სიმბოლისტების პოეზიით იყვნენ გატაცებული. „მაშინ ქუთაისს ახალი პოეზიის ქალაქს უწოდებდნენ. მის ქუჩებსა და კაფეებში გაისმოდა ბოდლერის, ვერლენის, რემბოსა და მალარმეს ლექსები“ (შ. აფხაიძე).

ქუთაისში გამოსცეს „ცისფერყანწელებმა“ თავიანთი ჟურნალები „ცისფერი ყანწები“ (1916, რედაქტორი პ. იაშვილი) და „მშვილდოსნები“ (1920, რედაქტორი სანდრო ცირეკიძე), დააარსეს გამომცემლობანი „მეოცნებე ნიამორები“ და „კირჩხიბი“. მათ მიზნად დაისახეს შეექმნათ ქართულ სიმბოლისტთა ნაწარმოებების ბიბლიოთეკა. ამ გამომცემლობათა სული და გული იყო სანდრო ცირეკიძე (1894-1923 წწ).

„მეოცნებე ნიამორებმა“ ორი წიგნი გამოსცა: სტეფან მალარმეს „ლექსები და პროზა“ (1919) და კოლაუ ნადირაძის ლექსების

პირველი კრებული „ბაღდადი“ (1920).

მნიშვნელოვან ლიტერატურულ მოვლენას წარმოადგენდა სანდრო ცირეკიძის მიერ „ახალი პოეზიის ანთოლოგიის“ გამოცემა (1920, გამომცემლობა „კირჩხიბი“). ანთოლოგიაში შეტანილი იყო როგორც პოეზიის, ასევე უახლესი ქართული პროზის საუკეთესო ნიმუშები.

„კირჩხიბმა“ გამოსცა აგრეთვე ვალერიან გაფრინდაშვილის ლექსების პირველი წიგნი „დაისები“ (1919).

სხვადასხვა დროს ქუთაისში გამოცა ნიკოლოზ ბარათაშვილის, აკაკი წერეთლის, ილია ჭავჭავაძის და სხვ. ნაწარმოებები, ცნობილი მეცნიერების ნ. მარის, ა. ცაგარლის, შ. ნუცუბიძის, ალ. ჯანელიძის, დიმ. უზნაძის და სხვ. შრომები, რუსული ლიტერატურის კლასიკოსების ალ. პუშკინის, მ. ლერმონტოვის, ლ. ტოლსტოის, მ. გორკის და სხვ. თხზულებათა ქართული თარგმანები.

თავისი სიტყვა თქვა ქუთაისის ინტელიგენციამ საბავშვო ლიტერატურის გამომცემის საქმეში.

ქუთაისში პერიოდულად რუსული წიგნებიც იბეჭდებოდა. თითო-ოროლა წიგნი უცხოურ ენებზეც (გერმანული, ფრანგული) დაიბეჭდა.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვების შემდეგ წიგნის გამოცემა და გავრცელება ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სახელმწიფო საქმედ გამოცხადდა.

ჩამოყალიბდა სახელმწიფო გამო-
მცემლობა — სახელგამი, რომე-
ლიც სათავეში ჩაუდგა წიგნის ბე-
ჭდას რესპუბლიკაში. მას ქუთაი-
სში ჰქონდა თავისი გან-
ყოფილება, რომელიც წიგნებს
სცემდა გრიფით „სახელგამი.
ტფილისი-ქუთაისი“. ამ გრიფით
დაიბეჭდა ქუთაისში ნ. ლორთქი-
ფანიძის თხზულებათა პირველი
ტომი (1924), ი. ბ. სტალინის „ლე-
ნინი და ლენინიზმი“ (1925),
პ. ბროუნის „კლასობრივი ბრძო-
ლა ინგლისში ომის შემდეგ“
(1927) და სხვ. რამდენიმე წიგნი
გამოსცა ადგილობრივი გაზეთის
რედაქციამ, ქუთაისის პედაგოგი-
ურმა ინსტიტუტმა.

დიდი სამამულო ომის შემდეგ
ქუთაისში წიგნების გამოცემა შე-
წყდა (თუმცა შეიქმნა მძლავრი
პოლიგრაფიული ბაზა გალაკტიონ
ტაბიძის სახელობის № 5 სტამბის
სახით). რამაც გარკვეული და-
დი დაასვა ქალაქის კულტუ-
რულ ცხოვრებას. მომწიფდა სა-
კითხი ქუთაისში წიგნების გამო-
ცემის აღდგენისა. 1977 წლის
ივნისიდან არსებობა დაიწ-
ყო გამომცემლობა „საბჭოთა სა-
ქართველოს“ ქუთაისის ფილიალ-
მა, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა
ცნობილი პოეტი, წიგნის გამოც-
ემის საქმის კარგი მცოდნე და ენ-
თუზიასტი ზურაბ კუჭიანიძე. გა-
ნხორციელდა ქუთაისის ინტელი-
გენციის დიდი ხნის ოცნება.

ქუთაისში გამომცემლობა „საბ-
ჭოთა საქართველოს“ ფილიალის
ჭახსნა განაპირობა ჩვენს რესპუ-

ბლიკაში მომხდარმა იმ დღემ
ძვრებმა, რომლებიც სკკპ ცენტრ-
რალური კომიტეტის 1972 წლის
თებერვლის ცნობილ დადგენილე-
ბას მოჰყვა, საქართველოს კპ ცე-
ნტრალური კომიტეტისა და მთავ-
რობის თანმიმდევრულმა ზრუნ-
ვამ ქუთაისის კულტურული დო-
ნის ასამაღლებლად. ვანმსაზღვრე-
ლი როლი შეასრულეს აგრეთვე
ქალაქის დიდმა კულტურულმა
და ლიტერატურულმა ტრადიცი-
ებმა და ბოლო წლებში ქუთაისში
ნიჭიერი ჩაღვაზრდა შემოქმედე-
ბითი ძალების მომძლავრებამ.

ამ საქმის დავვირგვინებისათ-
ვის დიდი შრომა გასწიეს საქარ-
თველოს გამსახკომის ხელმძღვა-
ნელობამ, პარტიის ქუთაისის სა-
ქალაქო კომიტეტმა და აღმასკომ-
მა, გამომცემლობა „საბჭოთა სა-
ქართველოს“ დირექციამ, საქარ-
თველოს საბჭოთა მწერლების კა-
ვშირის გამგეობამ და მწერალთა
კავშირის ქუთაისის განყოფილე-
ბამ.

„საბჭოთა საქართველოს“ ქუ-
თაისის ფილიალის მიერ გამოცე-
მული პირველი წიგნია „აღამი-
ანის“ ავტორის, მამია გურიელის
ლექსების კრებული. საგულისხ-
მოა ის ფაქტი, რომ მამია გურიე-
ლის თხზულებათა პირველი სრუ-
ლი კრებული ქუთაისში გამოიცა
და მას შემდეგ, აგერ ორმოცი წე-
ლია, არც ერთ გამომცემლობას
არ დაუსტამბავს მისი წიგნი. გა-
რდა ამისა მკითხველმა მიიღო ფი-
ლიალის მიერ მაღალპოლიგრაფი-
ულ დონეზე გამოცემული წიგნე-

ბი: ლილი ნუცუბიძის, დოდო ჭუმბურიძის, ავთანდილ ყურაშვილის და შოთა ნიჟარაძის ლექსები, თეიმურაზ ლანჩავას ნოველები და მოთხრობები, ქუთაისელ მწერალთა მხატვრული ნარკვევების წიგნი „ვარსკვლავებით მოფენილი მიწა“, ავთანდილ ნიკოლეიშვილის კრიტიკული წერილები (რომელსაც საქალაქო კომკავშირული პრემია მიეკუთვნა), ვ. ყავლაშვილის მონოგრაფია „ვარლამ რუხაძე“, ცნობილი კინოდრამატურგის რ. გაბრიაძის პირველი წიგნი „უცხო ჩიტი“.

მკითხველთა წინაშე პირველად წარდგენენ რევაზ ნაჭყებია მოთხრობების წიგნით „ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“ და ტარიელ ხარხელაური საინტერესო ლექსების კრებულით „წყალი საკალმახე“. რევაზ ნაჭყებია ქუთაისის მკვიდრია, ხოლო ტარიელ ხარხელაური თიანეთის რაიონის სოფელ სიმონიანთხევში მეცხვარის ოჯახში გაიზარდა; სკოლის დამთავრების შემდეგ თვითონაც მეცხვარეობას მიჰყო ხელი. მერე სამხედრო სამსახური გაიარა, მშობლიურ კუთხეს დაუბრუნდა და ისევ მეცხვარეობა განაგრძო. იგი ამჟამად თბილისის უნივერსიტეტის სტუდენტია.

უდაო ინტერესს გამოიწვევს გურამ ფანჯიკიძის ახალი რომანი „აქტიური მზის წელიწადი“, რომელიც ქართველ ფიზიკოსების ცხოვრებას ეხება.

უახლოეს მომავალში მკითხველი მიიღებს ირაკლი აბაშიძის

ახალი ლექსების კრებულს, რ. მეტრეველის წერილების წიგნს, ოტია იოსელიანის რომან „მეო-ვი და ცისფერი მდინარის“ მეორე წიგნს, დავით კვიცარიძის ახალ რომანს „მწვანე ქალაქი“, რევაზ მიშველაძის ახალ ნაწარმოებებს.

მკითხველი დიდი ინტერესით შეხვდება ტარიელ ჭანტურიასა და ემზარ კვიტაიშვილის მიერ შედგენილ კრებულს „ვით მარგალიტი ობოლი“, რომელშიც შევა ქართველ პოეტთა საუკეთესო თითო ლექსი. მსგავსი კრებული დღემდე არ გვქონია.

გარდა ამისა ფილიალი გამოსცემს: ნარკვევს ცნობილ ავტომწერებელ სოციალისტური შრომის გმირ ბ. ვაშაკიძეზე, ს. ფხაკაძის, გ. ძოწენიძის, ს. ჭეიშვილის მოთხრობებს, გ. სამხარაძის, დ. ახოზაძის, დ. ხუროძის, ე. ნიჟარაძის და სხვათა ლექსებს.

დროდადრო მკითხველი მიიღებს გარდაცვლილ მწერალთა — ს. ცირეკიძის, ს. ისიანის, ა. სინაურის, ა. გურჯიძის, შ. ტოგონიძის და სხვათა პოეტურ კრებულებს.

1979 წლის საგამომცემლო გეგმაშია ცნობილი ფრანგი პოეტის სტეფანე მალარმეს ლექსების წიგნი. სამოცი წლის შემდეგ მეორედ მალარმე ისევ ქუთაისში დაიბეჭდება. განზრახულია სერგეი ესენინის ლექსებისა და პომეების რჩეულის გამოცემა.

როტაციონის მანქანა ბრუნავს. ქუთაისში წიგნების გამოცემა გრძელდება.

ჯეიკან ზაქაშვილი

თანამედროვე ცხოვრების მხარდამხარ

„ქუთაისის მხოლოდ გაზაფხული
თუ შეედრება მშვენიერებით, რო-
მლის ქუჩებში ნაირფერი ყვა-
ვილებით აფეთქებულა სიხალისე,
სილალე, სიკეთე და სიამაყე.

ამ ქალაქში ბაგრატიისა და და-
ვითის დანატოვარს მოგონებით
სცემენ თავყანს, სწამთ, რომ ისი-
ნი ჟამთა სიავის მომსწრენი და
მოწამენი არიან, იგონებენ ღირ-
სეულ წინაპრებს, ნიშნად პატივი-
სცემისა მშვენიერ საგალობელს
უმღეროან, შემდეგ კი არგაგონილ
იუმორს გადმოაფრქვევენ. გაგახა-
ლისებენ, აღგაფრთოვანებენ, გა-
ინარებენ და გაგახარებენ, დღე-
ვანდელ ქუთაისს გაგაცნობენ თა-
ვისი სიხალისით, შენებით, რაც ეა-
მაყებათ, ხოტბას შეასხამენ ავ-
ტომანქანა „კოლხიდას“ თუ თეა-
ტრებს, სამხატვრო გალერეას თუ
პოლიტექნიკური ინსტიტუტის
კორპუსებს. ისინი არ მალავენ
განცდებს, უმღეროან სიყვარულს,

შრომას, ვაჟკაცობას, იციან ჭეშ-
მარიტი ცხოვრების აზრი.

ჩემი დიდი სურვილი: ამ მშვე-
ნიერ განახლების ქალაქს არ მოა-
კლდეს ჩვეული ხალისი.

მახარებს ის, რომ მეც მერგო
წილად ამ ქალაქისადმი ჩემი სიყ-
ვარული და განცდა გამომეხატა...
ვღგამ ძეგლს, რომელიც სამამუ-
ლო ომში დაღუპულ გმირებს
უკვდავყოფს, ვიმედოვნებ რომ ეს
ძეგლი ბაგრატიისა და გელათის
ახლადშობილი ძმა იქნება. გილო-
ცავთ გაზაფხულს, გილოცავთ
მხატვრის კვირეულს ყველა ქუ-
თაისელს, რადგან თქვენ ხომ ყვე-
ლანი სულით მხატვრები ხართ“...

ასეთი სურვილებით მოგვმარ-
თა მხატვარმა, სახელმწიფო და
რუსთაველის პრემიების ლაურეა-
ტმა მოქანდაკე მერაბ ბერძენიშ-
ვილმა მხატვრის კვირეულთან და-
კავშირებულ შეხვედრაზე, რომე-
ლიც ლ. მესხიშვილის სახელობის

სახელმწიფო თეატრში მოეწყო
შემდინარე წლის 18 აპრილს.

საქართველოს მხატვართა კავ-
შირის ქუთაისის ორგანიზაცია თა-
ვისი არსებობის 18 წელიწადს
ითვლის. ამჟამად აქ გაერთიანე-
ბულია საკავშირო მხატვართა კა-
ვშირის 28 წევრი. ამასთან გვყავს
საიმედო რეზერვი — 35-მდე ახა-
ლგაზრდა.

ქუთაისელი მხატვრებისათვის
არ არსებობს უფრო მთავარი და
განმსაზღვრელი ამოცანა, ვიდრე
შემოქმედებითი საქმიანობის, სა-
ზოგადოებრივი და პოლიტიკური
აქტივობის მკვეთრი ამაღლება,
არსებულ შესაძლებლობათა მაქ-
სიმალურად გამოყენება.

მხატვართა ნამუშევრების სა-
ზოგადოებრივ სამსჯავროზე გა-
მოტანის, აზრთა ცხოველი გაცე-
ლა-გამოცვლის, მხატვრისა და
სხვადასხვა პროფესიის ადამიანთა
ურთიერთდაახლოების კერად იქ-
ცა ქუთაისის ქართული სახვითი
ხელოვნების გალერეა, რომელიც
გაიხსნა 1975 წელს. არ შეიძლე-
ბა ჩვენმა მხატვრებმა, ამ დარგის
თითოეულმა მოყვარულმა არ და-
ფასოს ამ საქმეში ქალაქის პარ-
ტიული და საბჭოთა ორგანოების,
ცალკეულ საწარმოთა კოლექტი-
ვების წვლილი. ამის მეოხებით
გახდა შესაძლებელი მაღალ დო-
ნეზე ჩაგვეტარებია პირველი მხა-
ტვრის კვირეული. კვირეულის
დღეებში მოეწყო მთელი რიგი
საინტერესო ღონისძიებები: გა-
მოფენები ავტოქარხნელთა კულ-
ტურის სახლში, პედაგოგიურ და

პოლიტექნიკურ ინსტიტუტებში,
ნორჩ მხატვართა კონკურსი ასფა-
ლტზე ცარცით ხატვით, მოეწყო
აღინიშნოს ის გულითადად მხატ-
ვრება, რითაც დიდმა ხელოვან-
მა ლადო გუდიაშვილმა გაახარა
ნორჩი მხატვრები; კონკურსში
გამარჯვებულთ გადაეცათ ზიგე-
ლები, რომლის ესკიზი მან სპე-
ციალურად ამ ღონისძიებისათვის
შექმნა. ბევრმა ჩვენმა ხელოვანმა
თავის სახელოსნოში პირველად
მიიღო მნახველები, რომლებიც
ადგილზე გაეცნენ მხატვრის შე-
მოქმედებას.

სურათების გალერეის გახსნამ,
ტრადიციულმა მხატვრის კვირე-
ულებმა შესაძლებლობა მოგვცა,
ფართოდ გავვეშალა მუშაობა:
შარშანწინ ს. ორჯონიკიძის სახე-
ლობის საავტომობილო ქარხნის,
შარშან აბრეშუმის საწარმოო გა-
ერთიანების დირექციისა და მხა-
ტვართა კავშირის ურთიერთ ხელ-
შეკრულების საფუძველზე გამო-
ცხადდა გამოფენა-კონკურსები:
„ავტოქარხანა ახალ ხუთწლედ-
ში“, „აბრეშუმის საწარმოო გაე-
რთიანება მეათე ხუთწლედში“. საწარმოებში მისული მხატვრები
უფრო დაუახლოვდნენ მშრომე-
ლებს, გაეცნენ მათ საქმიანობას.
ამ ურთიერთობამ კარგი შედეგი
გამოიღო. კონკურსში აქტიურად
ჩაებნენ, როგორც ძველი თაობის,
ასევე ახალგაზრდების სექციაში
გაერთიანებული მხატვრები. პრე-
მირებული იქნა მხატვარ გ. გაგო-
შიძის „ინდუსტრიული პეიზაჟი“,
ვ. კაპანაძის „შენდება ახალი სა-

ამქრო“ (ეს ნამუშევრები შემდეგ მოხვდა რესპუბლიკურ გამოფენაზე, რომელიც მიეძღვნა დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მე-60 წლისთავს), გ. დოლენჯაშვილის გრაფიკული ნამუშევარი „საწნეხ საამქროში“, ა. აბესაძის „დილა მუშათა უბანში“, გ. სირბილაძის „ქართული აბრეშუმი“, ჯ. ჭეიშვილის „ფეიქარი გოგონა“, ბ. ნებეირიძის გრაფიკული პორტრეტების სერია.

ნათლად იგრძნობა შემოქმედებითი აღმავლობა, ეწყობა საშემოდგომო და საგაზაფხულო თემატური გამოფენები. აღსანიშნავია ბოლო პერიოდში გამოფენაზე ექსპონირებული ნამუშევრები: გ. ნიკოლაძის „ლ. ი. ბრეჟნევის პორტრეტი“, ა. კიკვაძის „კომკავშირის პრემიის ლაურეატის, ლ. მესხიშვილის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო დრამატული თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელისა და დირექტორის გ. ქავთარაძის პორტრეტი“, ვ. ჯაყელის „გაზაფხული“, ა. აბესაძის „შემოდგომა“, გ. დოლენჯაშვილის გრაფიკული სერია, ჯ. ჭეიშვილის „ქალიშვილის პორტრეტი“, თ. თაღუმაძის „პეიზაჟი“, ო. ქანდარიას გრაფიკული ნამუშევრები „1918 წელი“, „ნიკორწმინდა“, ვ. კახანაძის „გაზაფხული ქუთაისში“, გ. გაგოშიძის პეიზაჟი „რაჟა“ და სხვ.

სასარგებლო შედეგი გამოიღო მხატვრებისა და ქალაქის მოწინავე ადამიანთა შეხვედრებმა ხე-

ლოვნების დარგის მუშაკთა თიხა შესაყრელ „ოქროს ჩარდახში“. აქ გამართულმა ცხოველმანერგულმა ბაასმა ბევრ სასიკეთო საქმეს მისცა დასაბამი. განმტკიცდა კავშირი მხატვრებსა და მწერლებს შორის. გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოს“ ქუთაისის ფილიალის სარედაქციო საბჭოს გადაწყვეტილებით ახალი წიგნები გააფორმეს ჩვენმა გრაფიკოსებმა.

მ. გურიელის ლექსების წიგნი, ი. ნაჭყეაიას „ცეცხლის კაცუნების ღღესასწაული“ და ლექსთა კრებული „ვით მარგალიტი ობოლი“ გააფორმა ო. ქანდარიამ; დ. ჭუმბურიძის, ა. ყურაშვილის კრებულები და გ. ფანჯიკიძის ახალი რომანი „აქტიური მზის წელიწადი“ — გ. დოლენჯაშვილმა; თ. ლანჩავას მოთხრობებისა და ნოველების წიგნი — ა. აბესაძემ; შ. ნიჟარაძის ლექსთა კრებული — რ. გუმბერიძემ; ლ. მესხის „ლანდი გაორთქლილ მინასთან“ — ა. ჩოგოვაძემ; ვლ. ყავლაშვილის მონოგრაფია „ვარლამ რუხაძე“ — ს. ქობალიამ; ა. ნიკოლეიშვილის კრიტიკული წერილების კრებული „გამოდახილი“ და ლ. ნუცუბიძის „ჩემი აკაცია“ — ვაჟა ქუთათელაძემ; ტ. ხარხელაურის „წყალი-საკალმახე“ — ზ. მგელაშვილმა.

სასურველი იქნება გამოფენები (მათ შორის პერსონალური), შეხვედრები, აზრთა ურთიერთგზიარება მოვაწყოთ ჩვენი ქალაქის ფარგლებს გარეთაც, ისე როგორც აჭარის ლიტერატურის დღეები ქუთაისში და ქუთაისისა

— ბათუმში. ეს დასაბამს მისცემს შემოქმედებითი კონტაქტების განმტკიცებას.

ჩვენი შემოქმედებითი ორგანიზაციის საიმედო ცვლა არის ახალგაზრდა მხატვართა სექცია, რომელსაც ხელმძღვანელობს ო. ქანდარი. სექციაში გაერთიანებული მხატვრები აქტიურად მონაწილეობენ, როგორც საქალაქო, ასევე რესპუბლიკურ და საკავშირო გამოფენებში, ქალაქის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

სულ ახლახან ჩვენი მხატვრები სურათების გალერეაში შეეგებენ ლენინური კომკავშირის მე-60 წლისთავის იუბილეს. მოეწყო გამოფენა-კონკურსი. კომკავშირის ქუთაისის საქალაქო კომიტეტმა, სახალხო დემუტატთა საბჭოს აღმასკომის კულტურის განყოფილებამ და მხატვართა კავშირმა პრემიებით აღნიშნეს მ. გიორგაძის, გ. დოლენჯაშვილის, ა. აბესაძის, თ. ამბროლაძის, გ. ფრანგიშვილის, ჯ. დანელიას ნამუშევრები, რომლებშიც იგრძნობა თანამედროვე ცხოვრების სუნთქვა, ახალგაზრდული მაჯისცემა, ეროვნული კოლორიტი, თემისადმი პრინციპული მიდგომა, ფაქიზი

გემოვნება, თემის ორგანიზირება.

საკვ. ცენტრალურ ორგანიზაციის დადგენილებამ „შემოქმედებითი ახალგაზრდობასთან მუშაობის შესახებ“ შექმნა კარგი ნიადაგი. დიდი დახმარება გაგვიწია კომკავშირმა. შემოქმედებით მივლინებაში წავიდა ოთხი მხატვარი, კომკავშირის საქალაქო კომიტეტმა ნაბერეჟნიე ჩელნიში გაგზავნა გ. დოლენჯაშვილი, ხოლო სვანეთში — თ. ამბროლაძე.

თერჯოლის რაიონის პარტიულმა და კომკავშირულმა ორგანიზაციებმა მეგობრული დახმარება გაუწიეს მხატვართა ჯგუფს, რომელიც სოფლის ცხოვრების ასახვის მიზნით ჩავიდა იქ.

საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირმა დაგვაფასა — ამ წლის ბოლოს ქუთაისელი მხატვრები წარსდგებიან დედაქალაქის საზოგადოების წინაშე თავიანთი შემოქმედებით, უკანასკნელ ორ-სამ წელიწადში შექმნილი საუკეთესო ნამუშევრებით.

ჩვენი მიზანი ერთია — ვიყოთ თანამედროვე ცხოვრების შუაგულში, შემდგომ ავამაღლოთ მხატვრული ოსტატობა და გავიდეთ ფართო შემოქმედებით ასპარეზზე.

მიხეილ ალავერაძე

ერთი წარწერის შესახებ

ენათმეცნიერ თურქოლოგს — აკადემიკოს სერგი ჯიქიას 1975 წელს მე მივსწერე ასეთი შინაარსის ბარათი:

ბაგრატის ტაძრის ეზოს გაწმენდის დროს, 1939 წელს, აღმოჩნდა და ახლაც აქ ინახება წარწერიანი ლოდი. 1957 წელს იგი დაათვალიერა აკადემიკოსმა აკაკი შანიძემ. მან თქვა: არაბული დამწერლობით შესრულებული თურქული ტექსტია. მართო „ალახ“ ამოვიკითხო.

ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის დირექტორმა, დოცენტმა მიხეილ ნიკოლეიშვილმა მაცნობა: სერგი ჯიქია 1972 წელს გელათში გამართულ სამეცნიერო სესიაში მონაწილეობდა. შემდეგ უქიმერიონზე ავედი და წარწერიანი ქვაც ვაჩვენეო.

გთხოვთ მომაწოდოთ თქვენ მიერ გაშიფრული ტექსტის თარგმანი, თქვენი დასკვნა ამ წარწე-

რის შესახებ. დღემდე თუ გამოაქვეყნეთ — სად და როდის, როგორ გაჩნდა ეს ლოდი ბაგრატის ტაძარში.

სერგი ჯიქიამ წერილობით მიპასუხა: ბაგრატის ტაძრის ეზოში აღმოჩენილი წარწერა მე ამოვიკითხე. ქუთაისშიც ვიყავი, რათა ადგილზე მენახა ეს ქვა. წარწერა თურქულ ენაზეა. მისი ძირითადი შინაარსი ის არის, რომ ქუთაისის ციხეში თურქთა გარნიზონის ყოფნის დროს (XVIII საუკუნეში) ვინმე ჰასან კიკიანს ქუთაისის ციხის კარამდე წყალი გამოუყვანია, რისთვისაც შეჭეხული და დაღოცვილია იგი.

ჩემი სტატია ამ საკითხზე იბეჭდება ივანე ჯავახიშვილის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო კრებულში, რასაც სცემს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტი. სტატიაში არის მოკლე ცნობები წარწერის მოპოვებისა და სხვათა შესახებ.

აღნიშნული კრებული 1976 წელს უკვე გამოვიდა. 380-389 გვერდებზე მოთავსებულია სერგი ჯიქიას გამოკვლევა „მეთვრამეტე საუკუნის თურქული წარწერა ქუთაისიდან“. აქვეა წარწერიანი ლოდის ფოტოპირი, აღდგენილი ტექსტი და მისი ქართული თარგმანი.

ოსმალეთის დასავლეთ საქართველოსთან დამოკიდებულების, კერძოდ, იმერეთში მისი პოლიტიკური გეგმების გარკვევას ხელს შეუწყობს უცხოურ და ქართულ წყაროთა მონაცემების შესწავლა. ამგვარი მასალიდან სერგი ჯიქიამ გაგვაცნო პირველი თურქული ეპიგრაფიკული ძეგლი იმერეთიდან.

წარწერიანი ქვა კარგად არის შენახული. წარწერა ძლიერ მკაფიოა, ასოები — რელიეფური. შესრულებულია ნასხის ხელით.

ქვაზე ტექსტის სიგრძე 60,5 სმ და სიგანე 39,5 სმ. წარწერა ორ სვეტად იყოფა. პირველი სვეტის პირველი სტრიქონი გრძელდება მეორე სვეტის პირველ სტრიქონამდე და ასე შემდგომ. სულ ორივე სვეტზე რვა სტრიქონია.

თურქული ტექსტის ქართული თარგმანი ასეთია:

1. ვინც საქველმოქმედო საქმეთათვის გულმოდგინედ იღვწის, საბოლოოდ გაიხარებს.

2. რადგან სახელი ჰასან საუკეთესო თვისებებზე მიუთითებს

3. მან (ჰასანმა) არა ორგულობით, არამედ მოწყურებულთა სასიკეთოდ

4. წყალი გამოიყვანა (იხილეთ პირველი გვერდი). წყალი მაცოცხლებელი.

5. მე შევსთხოვე გამოქვეყნებას მიიღოს მისგან (ეს) ქველმოქმედება.

6. არაფერი მოკლებოდეს მას, თავისი კეთილი საქმეებით (მოთმინებით) მოეპოვოს სიმტკიცე (სიცოცხლისა).

7. ქველმოქმედი არის კიკიანი ჰასან ალა.

8.... (წარწერის) თარიღია — 1152 წელი (1739-1740).

სერგი ჯიქია მოგვითხრობს:

წარწერა დათარიღებულია 1739-1740 წლით. ერთადერთ და მთავარ მოქმედ პირად დასახელებულია ვინმე ჰასან-ალა კიკიანი, რომელსაც დიდი საქველმოქმედო საქმე გაუკეთებია და ქუთაისის ციხეში ოსმალთა გარნიზონისათვის წყალი გამოუყვანია.

კიკიანი ქართული გვარია. ეს ჰასან ალა, უნდა ვიფიქროთ, თურქებს გადაუბირებიათ და ისლამის რჯული მიუღია. დასავლეთ საქართველოს საბუთებში იგი საკმაოდ ხშირად ჩანს და ჩანს სწორედ როგორც საზოგადოებაში გავლენიანი და მაღალი თანამდებობის პირი (მატერიალურად შეძლებულიც). ქუთაისის მუზეუმის ერთი დოკუმენტის მიხედვით ცხადია, რომ კიკიანის ქრისტიანული სახელი იყო „სიმონი“. ჰასანი კი თურქებს შეურქმევიათ.

სერგი ჯიქია სიმონ კიკიანის შთამომავლობაზე არსებულ ცნობებსაც იხილავს: წერილობითი საბუთებით მტკიცდება, რომ ქუ-

თაისის ციხის ალების (1770) შემდეგ გენერალმა ტოტლებენმა რუსეთის მეფე ეკატერინე მეორეს გაუგზავნა ტყვედ აყვანილი შვილიშვილი პასან კიკიანისა. ეკატერინე მეორემ იგი აჩუქა თავის შვილს პავლეს, რომელსაც ეს ყმაწვილი ძალზე მოეწონა, აღზარდა და მონათლა კიდეც — სახელად „ივანე“ დაარქვა, მამის სახელად „პავლე“ შეურჩია.

ქუთათელ ტყვეს მისცეს გვარსახელი „კუტაისოვი“. ივანე პავლეს ძე კუტაისოვი გრაფი გახდა, მისი შვილი ალექსანდრე კი — რუსეთის არმიის გენერალი.

ამრიგად, სერგი ჯიქიამ დაადგინა, რომ გვარსახელი „კუტაისოვი“ ქუთათელ ქართველ „კიკიანს“ გულისხმობს.

ამის შემდეგ „დიდ საბჭოთა ენციკლოპედიაში“ (გამოცემა II, ტ. 24, მოსკოვი. 1953, გვ. 142) სათანადო აღვლილი ორივე „კუტაისოვზე“ (სადაც იკითხება — ეროვნებით თურქი) უნდა გასწორდეს და შეივსოს ასე: ეროვნებით (წარმოშობით) ქართველი, გვარად კიკიანი.

მეფე სოლომონ მეორის მიერ 1808 წელს გაცემული მოწმობის მიხედვით, დასტურდება, რომ იმერეთში კიკიანებს აზნაურის წოდება ჰქონიათ.

ქუთათური წარწერის შემსრულებელი უცნობია. უთუოდ ტექსტი შეთხზა და ქვაზე გამოკვეთა თურქმა მეციხოვნემ.

მოვიპოვე ახალი ცნობაც სვანური წარმოშობის გვარსახელ

„კიკიანზე“: კიკიანები ამჟამად ცსკლობენ დაბა ჩხოროწყულში. ქვედა ჩხოროწყულს ერთ ჯერჯიქულს საკიკიანო ეწოდება. გიგლავაძე

სამახსოვროა გვარსახელ კუტაისოვის არსებობაც. უდმურტეთის ასს რესპუბლიკის ცენტრში — ქალაქ იჟევსკში — ამ გვარს ატარებს რამდენიმე მოქალაქე. 1978 წლის 7 ნოემბერს გაგრაში პირადად გავიცანი პანსიონატ „სკალას“ რუსი დამსვენებელი — უფროსი საქონელმცოდნე — ვერა ანდრეის ასული კუტაისოვა (მისამართი: ქ. იჟევსკი. ნაგოვიცინის ქუჩა. სახლი 6. ბინა 45) მისი გადმოცემით, წინაპრები აქ გორკის ოლქიდან გადმოსულან. მამამისი ანდრეი პეტრეს ძე 1900 წელს დაიბადა და გარდაცვლილია. გვარსახელ კუტაისოვის წარმომავლობაზე სხვა რამ მან არ იცის. გენერალი კუტაისოვი კი გაუგონია და ენციკლოპედიის ცნობითაც დაინტერესდა.

სერგი ჯიქიას მეცნიერული ნაშრომისათვის აქ აუცილებელ დამატებად წარმოვადგენ ახალ მასალას წარწერიანი ლოდის მონოგრაფიის შესახებ. აგრეთვე კრიტიკულად განვიხილავ ე. წ. „გვირაბის წყალზე“ გამოთქმულ ვარაუდს და სათანადოდ დავაფასებ ჩატარებულ და ჩასატარებელ კვლევა-ძიებას უქიმიერიონზე წყალგაყვანილობის საკითხის შესასწავლად.

სერგი ჯიქია ჩამოთვლის რამდენიმე მკვლევარს, რომლებმაც მას მიაწოდეს ფოტოპირები

სხვადასხვა დროს. ჩანს, დაინტერესებულან აღმოჩენით, უცნობი წარწერის ამოხსნით. მაგრამ არავის უკითხავს აღმოჩენი, არ უფიქრია გავეგო, ვინ იპოვა და შეინახა წარწერიანი ლოდი ტაძრის სამრეკლოში.

ბაგრატის ტაძრის ეზოში თავმოყრილი ჩუქურთმოვანი ქვები პეტრე ჭაბუკიანის მზრუნველობას მიეწერება. წარწერიანი ლოდი მანვე აღმოაჩინა და დაიცვა.

არაბული დამწერლობის ნიმუში პეტრემ იცნო. ეს ფაქტი აღინიშნა 1963 წელს გიორგი ლეონიძესთან მის ცნობილ საუბარში (იხ. გაზ. „ქუთაისი“, 1964, 27 დეკემბერი, № 255).

წარწერიანი ლოდი ნაპოვნია ბაგრატის ტაძრის აღმოსავლეთის კედელთან (გარეთ) ნაყარ მიწაში (ეზოს გაწმენდისას.) ალბათ, წარწერიანი ქვა ჩაშენებული იყო ტაძრის კედელში და დამტაცებელს ვერ გაუბედავს მისი წაღება საშენ მასალად.

ეკლარის რბილი კირქვა აქ პირველად გვხვდება მშენებლობაში. ქალაქის ციხე-გალავანი და ბაგრატის ტაძარი აგებულია თეთრამიწის მაგარი კირქვით.

1938 წელს ბაგრატის ტაძრის აგებმაზე ერთი თვე მუშაობდნენ ხელოვნებათმცოდნენი: გიორგი ჩუბინაშვილი, სევეროვი, ლევან რჩეულიშვილი... ლ. რჩეულიშვილმა 1939 წელს წარწერიანი ქვის ფოტოპირი თბილისში წაუღო ივანე ჯავახიშვილს. მას იგი გადაუცია სერგი ჯიქიასათვის.

ქუთაისში, მდინარე რიონის მარჯვენა მხარეს, მაღლობზე „არის მეტად მაგარი ციხე ^{ქუთაისში}“ — წერს მეექვსე საუკუნის ბიზანტიელი ისტორიკოსი პროკოპი კესარიელი. „უქიმერიონი“, ივ. ჯავახიშვილის ამოხსნით, უდრის მეგრულ „ოხვამერს“ (სალოცავს). ამ აღგილს შეეხება აკაკი წერეთლის ნათქვამი: „შენი ციხე-გალავანი, ბევრჯერ სისხლით განაბანი“. მერვე საუკუნეში ძველი ციხე-ქალაქის ნანგრევებზე აშენდა ახალი ქალაქი და მას მეორე ქვითკირის გალავანი შემოავლეს. ჩვენამდე მოღწეული ზღუდეები (კედლები) საშუალებას იძლევა წარმოვიდგინოთ ქალაქის მოსახლეობისა და ნაგებობათა განლაგება.

ამ საკითხს ნათლად აშუქებს ისტორიკოს ნოე ბალანჩივაძის სტატია — აკროპოლისი და „დიდი ქუთაისი“ (გაზ. „ქუთაისი“, 1976, 5 მაისი, № 86).

უქიმერიონის ციხე-სიმაგრეს ჰქონია ბურჯები. ერთ-ერთი ბურჯი ბაგრატის ტაძრის აღმოსავლეთითაა. ამჟამად აქ მოიპოვება სამლოცველო შენობის ნაშთი.

ამ ბურჯს თავდაპირველად ემსახურებოდა საიდუმლო „გვირაბის წყალი“.

უქიმერიონის ციხე-კედლებში მე-18 საუკუნეში ოსმალთა გარნიზონი იდგა.

ს. კაკაბაძე შენიშნავს: ოსმალთა გარნიზონში ბევრნი იყვნენ ახალციხის სალამოდან ჩამოყვანილი მაჰმადიანი მესხები. მათ

შორის თვალსაჩინო როლს ასრულებდნენ რენეგატი იმერლებიც. ერთი ასეთი გვარის „კიკიანის“ დადასტურება ახლა შესაძლებელია დოკუმენტურად (საისტორიო კრებული, III, 1928, გვ. 121).

აკაკი შანიძის ვარაუდით სიმონ კიკიანს გამოუყვანია ქუთაისში „გვირაბის წყალად“ წოდებული წყარო, — გვითხულობთ სერგი ჭიჭიას ნაშრომში (გვ. 384).

ეს მოსაზრება მცდარია: 1) „გვირაბის წყალი“ გამოდის ქვედა ცარცის კლდეში და გამოყვანილი არაა, 2) „გვირაბი“ თავიდანვე აუშენებიათ. ციხე-სიმაგრის ამ საიდუმლო გასასვლელის აგების პერიოდად ივ. ჯავახიშვილი მიიჩნევს ჩვენი წელთაღრიცხვის VI-VII საუკუნეებს (იხ. ჟურნ. „მეცნიერება და ტექნიკა“, 1976, № 4, გვ. 21).

უქიმერიონზე მეორე წყალსადენის არსებობას 1934 წლიდან გულდასმით სწავლობს საქართველოს სსრ დამსახურებული ინჟინერი ნ. სუხიაშვილი. მან დასტავა საინტერესო ნაკვლევით ფოტოილუსტრაციებითურთ — „ქუთაისის ციხე-სიმაგრის წყალმომარაგება“ (ჟურნ. „მეცნიერება და ტექნიკა“, 1976, № 4, აპრილი, გვ. 17-21).

ნ. სუხიაშვილი ფიქრობს, რომ ამ წყალსადენის გაყვანის დროის საკითხს შემდგომი კვლევა-ძიება გადაწყვეტს.

პეტრე ჭაბუკიანის აზრით, თეთრამიწის მთის გულში, უნდა იყოს ბუნებრივი აუზი, საიდანაც მოედინება წყაროები ხელოვნური ლიშვილისეულ მამულში (ახლანდელ წყაროს ქუჩაზე, სადაც იობიძეები სახლობენ), თეთრამიწის კალთაზე „ღარულა“ (აქ ახლა მელქაძეები და იმედაძეები ცხოვრობენ). გვირაბის წყლის სათავეც თეთრამიწაშია.

ქალაქი და ციხე-სიმაგრე ძირითადად მარაგდებოდა გვირაბის წყლით, რაც მოშლილა და შემდეგ, მე-18 საუკუნეში სიმონ კიკიანს თეთრამიწიდან წყალი გამოუყვანია მეციხოვნეთათვის და ციხის მახლობელი მოსახლეობისთვისაც: ხელთუფლიშვილისეულ მამულში არსებული ჭიდან ერთი ტოტი თიხის მილსადენი მიდიოდა ციხემდე (ივანე რუხაძის ეზოზე), მეორე კი — ახლანდელი ცაცხეების ქუჩის მიმართულებით. მოხუცთა გადმოცემით, მეცხრაშვილთა საუკუნის პირველ ნახევარში უქიმერიონზე შედარებით წვრილი თიხის მილებით წყალი გამოუყვანია მღვდელ ჩარკვიანს.

აზნაურ ხელთუფლიშვილს რევოლუციამდე ეკუთვნოდა სათაფლია და თეთრამიწა. ახლანდელი წყაროს ქუჩის ორი მესამედი ხელთუფლიშვილისეული ტერიტორია იყო. ამ ადგილსამყოფელს „წყაროს ქუჩა“ ეწოდა პეტრე ჭაბუკიანის მოთხოვნით.

თურქული წარწერის ფასდაუდებელი ღირებულება ისაა, რომ ეს ეპიგრაფიკული ძეგლი უქიმე-

რიონზე მეორე წყალსადენის მშენებლობის პერიოდს ათარიღებს.

წარწერიანი ლოდი 1939 წელს აღმოჩნდა და მზის სინათლე იხილა, მაგრამ 1976 წლამდე ვერ ამეტყველდა. აღმოჩენის არდავიწყებაც საზრუნავი შეიქმნა. აღმოჩენმა და წამკითხველმა ერთმანეთი იპოვეს. მათი სახელები განუყრელია და სამუდამოდ დაუკავშირდა ისტორიულ დოკუმენტს.

უქიმერიონის საიდუმლო გამჟღავნდა. ისმინეთ ეკლარის ქვის ლაღად!

ეს რეცენზია გასაცნობად გავუგზავნე აკადემიკოს სერგი ჯიქიას, რომელმაც წერილობით მიპასუხა შემდეგი:

ულრმესი მადლობა ყურადღებისათვის და აგრეთვე იმისათვის, რომ თქვენ ასე დროულად გამოეხმაურეთ ჩემს ნაშრომს. თქვენი განხილვა და დამატება-შენიშვნები სასარგებლოა — მისაღები და გასათვალისწინებელი.

მე ძალიან ვწუხვარ, რომ ბატონი პეტრე ჭაბუკიანი ჩემს გამოკვლევაში არ არის მოხსენებული. საკმაოდ დიდი ხანია მე ამ წარწერის გამოქვეყნება მინდოდა. გაჭიანურდა კარგი ფოტოს დამზადება. რამდენჯერმე გამომიგზავნეს, მეც ორჯერ ვიყავი ქუთაისში და ბოლოს ძლივს მოხერხდა რიგიანი სურათის გაკეთება. ამ პერიოდში ამ საკითხზე მე ბევრთან მქონდა საუბარი და არავის ჩემ-

თვის ერთი სიტყვითაც ^{ბატონი} პეტრე არ უხსენებია. არ ვიცნობ, რომ ბატონმა პეტრემ ^{აქამდამდე} ^{განუცხადებია} ეს წარწერიანი ქვა. ყველა იმას ამბობდა, რომ ეს წარწერიანი ლოდი ბაგრატის ტაძრის ეზოში იყო და შემდეგ მის სამრეკლოში აიტანესო. აკადემიკოსმა გიორგი წერეთელმა და მე ამ სამრეკლოში ვნახეთ ეს ქვა 1972 წელს.

როდესაც ამ თურქული წარწერის შესახებ ვესაუბრებოდი აკადემიკოს აკაკი შანიძეს, მან მითხრა, რომ ეს „გვირაბის წყაროდ“ წოდებული წყალი იქნებოდაო. მეც ეს ნათქვამი დავიმოწმე, რადგან ქუთაისის განლაგებულობის დეტალებს არ ვიცნობ (ქუთაისში მე არ მიცხოვრია). თქვენი შენიშვნით ეს ვარაუდი არ გამართლდა. ინჟინერ ნ. სუხიაშვილის სტატიას ქუთაისის ციხესიმაგრის წყალმომარაგების შესახებ, რაც 1976 წელს დაისტამბა, მე ვერ გამოვიყენებდი (ჩემი გამოკვლევა რედაქციას გადავეცი 1975 წლის დასაწყისში). მიუხედავად ამისა, იგივე შენიშვნა თქვენ მაინც შეგეძლოთ გამოგეთქვათ, რადგან უქიმერიონის მიდამოებში წყალსადენის საკითხზე ცნობები ადრეც გექნებოდათ. მომავალში, ალბათ, ამ წყალგაყვანილობაზე ბევრი რამ გაირკვევა. ჩემი უშუალო მიზანი იყო წარწერის ამოკითხვა, თარგმნა და ფილოლოგიური ახსნები. ვფიქრობ, რომ

წარწერის შინაარსი შეძლებისდა-
გვარად გასაგებად წარმოვადგინე.
თქვენ მიერ მოპოვებული ახალი
ცნობები გვარსახელ „კიკიანისა“
და მისი შემცველი „კუთაისო-
ვის“ გავრცელებაზე მეტყველებ-
ენ.

აკადემიკოს სერგი ჯიქიას ეს წი-
რილიც მნიშვნელოვანია უკვე-
რიონის ისტორიისათვის, უკვე-
აღმოჩენილი (ჯერჯერობით ერთ-
ადერთი) თურქული ეპიგრაფიკუ-
ლი ლოდი ამჟამადაც დაცულია-
ბაგრატიის ტაძრის სამრეკლოში.

სიმონ აკველაძე

ნ ა ბ ი ჯ ი წ ი ნ...

ამ ბოლო დროს ერთობ გაგვახარა ჩვენმა ლიტერატურულმა ახალგაზრდობამ. რამდენი ახალი სახელი, ნიჭიერი შემოქმედი გამოჩნდა დიდ სარბიელზე! როგორც იტყვიან, მათ მხატვრულ ნიჭს ერთბაშად „მიეცა გზა ფართო“, მრავალმხრივი გასაქანი, იმის რეალური შესაძლებლობა, რომ მკითხველამდე თავისუფლად მიიტანონ მხატვრულად ზორცშესხმული თავიანთი ჩანაფიქრი, განცდილი და ნააზრვენი...

პოეტთა და პროზაიკოსთა ამ სამერმისო ცვლას შეადგენს ქუთაისში მცხოვრებ ახალგაზრდა მწერალთა მცირე რაზმიც. მათ შორის უნდა ვიგულოთ დოდო ჭუმბურიძე, თეიმურაზ

ლანჩავა, ავთანდილ ნიკოლეიშვილი, ავთანდილ ყურაშვილი, ზაალ ებანოიძე... შედარებით უფრო ახალგაზრდა პროზაიკოსი რევაზ ნაჭყებია.

ყოველი დასაწყისი რომ ძნელია, ეს კარგად არის ცნობილი, ასევე ძნელია პირველი ნაბიჯიც, რამეთუ მწერლობაში კარგი დასაწყისი თავისთავად წინგადადგმული ნაბიჯია. და რაოდენ სასიხარულოა რევაზ ნაჭყებიას მოთხრობების სადებიუტო წიგნის გამოსვლა, რომელიც შემოქმედებითად თამამ, უკვე წინ გადადგმულ ნაბიჯად აღიქმება მკითხველის მიერ.

„ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“ — ასეა სახელდებული წიგნი, რომელიც იხსნება მოთხრობით „ჩემოდნის ბიჭი“. მოთხრობა დინამიკურია და ინტერესით იკითხება. მასში არაფერი არ ჰდება უცნაური, არაჩვეულებრივი: 12 წლის სო-

რევაზ ნაჭყებია — „ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“, გამოქვეყნებულია „საბჭოთა საქართველო“, ქუთაისის ფილიალი, რედაქტორი დ. კვიცარიძე. 1978 წელი.

ფლელი ბიჭი პირველად მიემგზავრება ქალაქში ნათესავთან. თან მიაქვს დედის დარიგება, ფურცელზე დახაზული „მოგზაურობის“ გეგმა, მაგრამ ერიდება დახედოს, ან ვისმეს ჰკითხოს. ეზოებში დადის და ეძებს ადრესატს.. გზადაგზა ხვდება ხალხს, გოგო-ბიჭებს, ესმის მათი უცნაური, სოფლისთვის უჩვეულო, საუბარი; ბოლოს მიაგნებს ნათესავის სახლს, ხელს აჭერს ზარის ღილაკს და.. — „მინძელო! — მოედო ეზოს დაბოხებული ხმა და ბიჭი მხრებში გაიშალა, თავი ასწია...“ ასეთია მისი მოქმედების სქემატური ქარგა. მთავარი აქ ის არის, რომ მწერალი სადად და დამაჯერებლად გადმოგვცემს ბავშვის სულიერ მღელვარებას, შინაგან შებოჭილობას, დაფარულ სიამაყეს, ერთი სიტყვით, იჩენს ბავშვის ფსიქოლოგიის კარგ ცოდნას. ეს ღირსება, როგორც შუქი, თან ახლავს სხვა მოთხრობებსაც: „მარკოზა“, „ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“, „დაქალები“, რომლებშიც ავტორი სწორედ ფსიქოლოგიის ცოდნით ხატავს თანამედროვე ადამიანებს.

„მარკოზას“ ზოგიერთი პერსონაჟი საკმაოდ კოლორიტულია. თავად მარკოზა, როგორც წამყვანი პერსონა, მხიარული და ხალისიანი კაცია. მომადლებული აქვს იუმორის ნიჭი, ეს მსუბუქი იუმორი, როგორც წესი, გასდევს სხვა პერსონაჟთა მოქმე-

დებას, მაგრამ როდია ნაძალადევი, ხელოვნური, გარედან მოგებული. პირიქით, ბუნებრივად ზის ენობრივ ქსოვილში, უწყვეტად გება თხრობის მდინარებას, რაც ესოდენ საგულისხმოა, გაომლინარეობს პერსონაჟთა ურთიერთობის ლოგიკიდან.

შემოთხსენებულ მოთხრობაში (ასევე სხვა მოთხრობებშიც) ავტორი კარგად იმარჯვებს დეტალს. საერთო კონტექსტში ეს მცირედი დეტალიც მრავლისმოქმედია, მიგვანიშნებს პერსონაჟის ხასიათის თავისებურებაზე.

მარკოზა და ვატა მეგობრებია არიან. ვატა მძლოლია და ერთხანს უმუშევარი დადის. იგი ფარულად ატარებს პროტესტის გრძნობას. ორი წელია, რაც არ მუშაობს. არც ძველ მანქანაზე ამუშავებენ, არც ახალს აძლევენ, თითქოს არაფერია ახალი. მხილება იმისა, რაც ჯერ კიდევ ხორცმეტყვით შემორჩენია ცხოვრებას. შეიცვალა ვითარება: ვატა მანქანას ღებულობს და მისთვის ცხოვრება ჩვეულ კალაპოტში დგება. აქ მწერალი დეკლარაციულად, მყვირალა ფრაზებით არ გვაუწყებს ვითარების განახლებას და ესაა ერთი მთავარი ღირსებაც.

როგორც ითქვა, მწერალი ხატავს ხასიათს, რამდენიმე შტრიხით, დეტალით ავლენს ადამიანის შინასამყაროს არსებას, თხრობა შეზავებულია იუმორით.

„რამდენი ხაზია ფარდაზე“ —

ამ მოთხრობით ავტორის სათქმელი არცთუ აქტუალურია. მაგრამ ისევ ყურადსაღებია: მახვილი ფსიქოლოგიური ხედვა, მწერლური თვალი, გმირის ხასიათის ხვეულებში რომ ახედებს მკითხველს. მიქელას მონოლოგი შუქსა ჰდენს ამ ჭეშმარიტებას.

ცხოვრება თავისებური რინგია, ინტერესთა ჭიდილია. ჯიბრი და ქიშპობა დასაბამიდან მოპყვება ადამიანთა მოდემას. ბაჭუა და კიკო („რინგი“) გლეხკაცის ტიპური სახეებია. ახლო მეზობლების ურთიერთობას მსჭვალავს ჯიბრის გრძნობა, რაც მათ ცხოვრებას რინგის არენად აქცევს: ორთა ბრძოლის ამ შეზღუდულ ასპარეზზე რელიეფურად ცნაურდება იმერული ხასიათის, ერთი შეხედვით, თვალში საცემი ნიშანთვისებანი. მხატვრულად მოტივირებულია მათ შორის კონფლიქტური სიტუაციის შემზადება და ლოგიკური აუცილებლობის შედეგი.

იდეური გააზრებით, ასევე მხატვრულადაც გამოირჩევა „გაწყვეტილი თოკი“ და „ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“.

ოჯახურ-ყოფითი გარემო, შინაოჯახური უთანხმოებანი, იდილიური, სოფლური მყუდროებისაგან განრიდება მიმწუხრისას, რაც ბერიკაცს ცხოვრების აზრს აკარგვინებს, — ყოველივე ეს გააზრებულია ცხოვრებისეული რეალობის პოზიციებიდან. მახვილი თვალითაა დანახული ყოველი დეტალი გმირთა სუ-

ლიერი მოქმედებისა, კაცუნისა და კაცუნების ურთიერთდამოკიდებულება, ადამიანური მტკიცე სუსტეც და უძლურებაც. ვრცელი მოთხრობის „ცეცხლის კაცუნების დღესასწაული“ ეპიზოდები ორგანულად ერწყმის ერთიან სიუჟეტურ ქარგას, ზოგიერთი ცალკე ნოველასავით წამოაჩენს სათქმელის არსებით მხარეს. დიდი სითბოთია დახატული მუნჯი ბიჭი, რომლის ფართოდ გახეილი თვალები უფრო მეტს ამბობს, ვიდრე ზოგი კაცუნის გაღესილი ენა. როდესაც ბიჭამ ბიჭის თვალებს შეხედა, დააკვირდა და ამოიკითხა ისეთი წუხილი, მგრძნობიარობა სხვისი წუხილის მიმართ, რომ კაცუნა თანდათან, დროის მცირე მოხაკვეთში გაკაცდა: — „ანგელინა — უხმოდ გაჰყვია სახლისკენ მიმავალ გზას ვალოდიაშ, — ბოვშე! არაფერი გევიგონო, თვარა!“...

ბერიკაცის მარტოსულობის აღსასრული ახლოსაა. იგი ცდილობს გაექცეს განმხოლოებულ არსებობას, გრძნობს, რომ დროა, დაეხსნას ლანდებს და გაწვევოს სიცივე სახლიდან და თავისი არსებიდან, კვლავ ეახლოს მეზობლებს, დაესესხოს მათ სითბოს და ღიმილს. პირველსავე მეზობელს, რომელსაც იგი შინ ეწვევა, ეუბნება: „მომენატრეთ, მეზობლებო, ძაან მომენატრეთ ყველა, თქვენი ჭირიმე... საიდან დაგინახეთ, რომ იცოდეთ“. ეს

ყოფილი მისი აღსარება, სიცოცხლის უკანასკნელი „აკორდი“.

ერთი წაკითხვითაც კი გახსოვდება ზოგიერთი პერსონაჟი, როგორც ხორცშესხმული ადამიანური რეალობა, როგორც კონკრეტული პიროვნული ფენომენი. თვითუფლის პიროვნულ მე-ში, როგორც შუქი ბროლის წახნაგ-ში, გამოკრთის ზოგადადამიანური სევდა და ტკივილი, ძალმოსილებაც და უძლურებაც. ჰუმანური საწყისი როდი გამოირიცხავს ყოველგვარი ანტიპოდურის წინააღმდეგ ბრძოლას. პირიქით, ნამდვილი ჰუმანიზმი ანტიჰუმანიზმის მხილებაა. და ამ მხილების პათოსით გამსჭვალულია თითქმის ყველა მოთხრობა. ავტორი გმობს წარსულის გადმონაშთებს, ხატავს დეკლასიურ ელემენტებსაც („რიკრეკა“), თუმცა ეს არის რეპროდუქციები უფრო ალჟმა ემპირიული ფაქტისა და არა უშუალოდ განცდილი რამ. იქნებ ამიტომაც ვისმეს ასოციაციურად შეიძლება იგი მოველინოს ლიტერატურული

რემინისცენციის შორეულ ანარეკლად.

კრებულის ყველა მოთხრობა როდი გამოირჩევა თანაბარი სტრუქტურული სიძლიერით. გზადაგზა გამოითქვა ორიოდ შენიშვნა შუქ-ჩრდილებზე. მწერლის ენობრივი ქსოვილი მოქნილი და ლაპიდარულია, რამდენადმე კუთხურობის იერიც დაჰკრავს, მაგრამ ეს მცირედი გამონაკლისია. ამასთან დავეძნოთ, როგორც კეთილ სურვილ-მოთხოვნას მწერლისადმი: სათქმელის აქტუალობა და თემატური არეალის გაფართოება კვლავ დგას მის წინაშე, როგორც უპირველესი შემოქმედებითი ამოცანა. ლოგიკურად ამას თან ერთვის უანრული სფეროს განვრცობის აუცილებლობაც, რათა უფრო ფართოდ და ტევად პლანში წარმოაჩინოს ცხოვრებისეული რეალობა. რევაზ ნაჭყებიას ამის უთუო შესაძლებლობა აქვს. იგი დაკვირვებული, მახვილი მწერლური ხედვის მქონე ახალგაზრდა პროზაიკოსია.

გაქან ნამიჭაიშვილი

ჯიხვის ჩაებით ატანილი მოვარე

პოეტურ სახეს, ჩვენი წერილის
სათაური რომ შეიცავს, შეხვდე-
ბით შოთა ნიჟარაძის ლექსების
ახალ კრებულში, რომელმაც შე-

საძლოა, არა თუ ერთგვარი, არა-
მედ მთლიანი წარმოდგენაც უ-
შეუქმნას მკითხველს პოეტის შე-
მოქმედებაზე.

შებინდებისას სპეტაკი შხარა
ყაბალახივით თეთრ ღრუბლებს იხვევს.
ნაშუალამევს ნავახში მთვარე
მწვერვალზე რქებით ამოაქვთ ჯიხვებს.
(„ჯიხვები“)

ეს არის „პოეტური გამოხატ-
ვის ხელოვნება სიტყვის საშუალ-
ებით“ (მ. გორკი); ესაა შოთა ნი-
ჟარაძის მიერ მიღებული სახე და
პოეტურადაც ბრწყინვალედ გა-
აზრებული, მაგრამ მეტაფორა —
„სპეტაკი შხარა ყაბალახივით
თეთრ ღრუბლებს იხვევს“ —
ძველია.

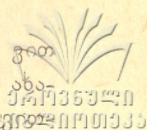
შოთა ნიჟარაძის ამ წიგნში კა-
რგად ჩანს ქუთაისი — „ქართუ-

ლი სიტყვის დედაქალაქი“, ჩანს-
თავისი ქართულდამლიანი ავტო-
მანქანით, თეთრი ქვებითა და ბა-
ვრატის ტაძრით:

მაღალ მთიდან გადმომდგარი
ტაძარი და
რა ტაძარი!
თეთრი ქვები,
თეთრი ქვები,
მზის სხივებით გაფერილი,
თეთრი მტრედი,
თეთრი მტრედი,
ბოლღადისკენ გაფრენილი.
(„ბარათი მეგობარს“)

შოთა ნიჟარაძე — „ლექსები“, გამომ-
ცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, ქუ-
თაისის ფილიალი, რედაქტორი ზ. კუხი-
ანიძე, 1978 წელი.

...ჩანს მწვანეყვავილა, რომე-
ლსაც ქალაქის სხვა უბნებთან შე-

დარებით ყველაზე ადრე შეანათებს თეთრი აპრილი; ქუთაისი ჩანს მისი საყვარელი ოთარ სულაბერიძით: „დღეს შენი ბაგე ისევ თბილია, მზის დღეგრძელობით რომ არ ილღება, და შენი გული გაკვეთილია და წვეთ-წვეთობით სხვებში იღვრება; რომ ხვალ კაცობად ამოიკვირტოს და გაამართლოს შენი მეობა“.

ეს ის ოთარ სულაბერიძეა, რომელიც:

მომმისთვის ჩქეფდა როგორც მაჰარი,
და ამქვეყნიდან ისე წავიდა,
წყვიტოც არ ღარჩა გაუხარჯავი.

როგორც ხედავთ, შოთა ნიჟარაძის ლექსები ტრადიციული ქართული ლექსთაწყობითაა დაწერილი, სილბუჟია, რამდენადაც მათ უმრავლესობას ახასიათებს ტაეპებში მარცვალთა ერთნაირი რაოდენობა, მაგრამ პოეტისათვის ქართული კლასიკური ლექსის ერთგულება ნორმა როდია („მე-არღნის სიკვდილი“). ამასთან, ნახსენები ლექსი ყურადღებას იპყრობს დახვეწილი პოეტური გემოვნებით, თავიდან ბოლომდე იკითხება ერთი ამოსუნთქვით, გააჩნია თავისი ინტონაცია; ამ ლექსის წაკითხვის შემდეგ ვრწმუნდებით, რომ ლექსისათვის სრულებით არ არის აუცილებელი თანაბარზომიერი სამეტყველო ერთეულების მოწესრიგებული გამოვლენა. „მეარღნის სიკვდილი“ სავსეა საყურადღებო პოეტური მეტაფორებით: არღანს „ცრემლებივით მოცვიოდა უზა-

ლთუნები“; „მეზობლებში, ვით ფული ნასესხები, ჩამოარიგა ახალი „პესნები“; „მუხები გაყვითლებულ ფოთლებს ისროდნენ, როგორც ასმანეთიანებს“; „გამთენისას, როგორც ბორბალი, შუკაში მოუხვევდა წყნარი ჩობანი“; „როცა წვალებით ჭიშკარს დაღლიდა, წამოფრინდებოდნენ მტრედები არღნიდან“...

ლექსის მოცულობის გამო, სამწუხაროდ, არ არის საშუალება მთლიანად წავაკითხოთ მკითხველს იგი ამ წერილში, მოვიტანთ მხოლოდ მის ფინალს და, ვფიქრობთ, ამ სტრიქონებშიც ჩანს ყოველივე ის, რაც ზემოთ ვთქვით:

ძმაკაცოვით შეეგება სასაფლაო,
აცახცახებული ერთიანად.
და მუხები გაყვითლებულ ფოთლებს
ესროდნენ,

როგორც ასმანეთიანებს.
იქვე არღანი იღგა უვნებლივ
და ცრემლებივით
მოცვიოდა უზალთუნები.

შოთა ნიჟარაძის ლექსი „სინდისის კაცი“ დაწერილია იმ არასასიამოვნო ამბების გამო, ჩვენს რესპუბლიკაში რომ ხდებოდა ერთ დროს. პოეტი მართლაც პოეტურად, ლაქონურად, ყოველგვარი ბაქიბუქის გარეშე, სულ ერთ, ჩვენს მიერ ხაზგასმულ სტრიქონში („იმ კაცს სინდისი არასოდეს გაუყიდნია, არ ავიწყობოთ უმცამედიველიც“) გვიჩვენებს ადამიანთა უმრავლესობის არაჩანსად დამოკიდებულებას პატიოსნებისადმი

იმ წლებში. ამასთან, ლექსში
ჩანს კაცი, დაკოჲრილ ხელებში
ოფლიანი ნიაღვი რომ გაუბოდა
შაშინაც, ნიადაგ შრომით რომ
იყო გაფერილი მისი სახნისი და
აპეტურები და მიუხედავად პატი-
ოსანი მშრომელი კაცის იმჟამინ-
დელი გულგატეხილობისა, კორ-
ტოზზე შემომდგარ მის ქვევრები-
ან ეზოში მდგარ ოდა-სახლშიც
იწრიტებოდა ულვაშებზე საჯიხვე
ყანწი, ნამუსიანი კაცის სადღეგრ-
ძელოდ და სადიდებლად.

შოთა ნიქარაძის ამ ახალ წიგნ-

ში მრავლადაა ისეთი ლექსები,
მკითხველთა მოწონებას რომ ნდობს
იმსახურებენ და მათი საგულგოძი
ანი გაცნობის შემდეგ მკითხველი
იგრძნობს, რომ იგი შეხვდება კი-
დევ ერთ მაღლიან ქართველ პო-
ეტს, რომლის ბორონიც ჯერ შუა
წყალშია და...

ეხეთქებიან ბორანს ზვირთები,

ლამე გაჟიქდა,

ცაა შვიდფერი...

მე მაინც მჯერა,

გაიამინდებს —

უნდა გავიღე ნაპირზე,

ნაპირზე უნდა გავიღე!..

დავით ბაკვაძე

საინჟაერსო ნოველების ნივნი

თავისი ნოველების ახლადგამოცემულ წიგნს ახალგაზრდა მწერალმა თეიმურაზ ლანჩავამ „დაუძინებლად ნანახი სიზმრები“ უწოდა. თითქოს უცნაური სახელწოდებაა, მაგრამ კარგად თუ დაუკვირდება კაცი, აუცილებლად იგრძნობს სათაურის მარილს, გემოსა და სურნელს. ცხოვრებისეული ამბების გაბედულად დახატვა, სიმართლის ზოგჯერ პირდაპირ, ზოგჯერ შეფარვით თქმა, ყოველდღიური ყოფის წვდომის განსაკუთრებული და გამორჩეული უნარი მწერალს საქმეში ჩახედულ და საინტერესო პიროვნებად წარმოგვიდგენს.

წიგნში შეტანილია 28 ნოველი და 8 ნახევარზღაპარი. ეს ნახევარზღაპარიც საგანგებოდ შერჩეული ტერმინია. ამ ზღაპრებში ნა-

ხევარი მაინც მართალია და ეს სიმართლე ჩვენი ცხოვრების ზოგიერთ მახინჯ მხარეს გმოვს და დასცინის. ნოველებსა და ნახევარზღაპრებში თეიმურაზ ლანჩავა თხრობის თავისუფალ და ლალ მანერასაა დაუფლებული. ამიტომაც, დაიწყებ თუ არა კითხვას, დამთავრებამდე ხელიდან აღარ გაუშვებ წიგნს. ნოველათა უმრავლესობა ადამიანურ სიყვარულს, სიკეთეს, ურთიერთნდობას, პატივისცემასა და მეგობრობას ეხება. ნოველების გმირები ზომაზე მეტად მართალი და ალალი ხალხია. მათ არც სიყვარულის დაფარვა შეუძლიათ, არც შეუფერებელი, საჩოთირო საქმის კეთება. ისინი სიმართლით ცდილობენ ფონს გასვლას და ხშირად გადიან კიდეც. აღწევენ დასახულ მიზანს და მერე მოპოვებული ბედნიერებით ტკბებიან. ნოველებში ავტორი იუმორსაც იყენებს გმირის ხასიათის, მდგომარეობის და ყოფის

თეიმურაზ ლანჩავა — „დაუძინებლად ნანახი სიზმრები“, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, ქუთაისის ფილიალი. რედაქტორი ზ. კუხიანიძე, 1978 წ.

გადმოსაცემად. ამ იუმორში თავისებური სიყვარული და გული-თადობაა წარმოდგენილი. ეს იუმორი არც ერთ შემთხვევაში შეურაცხყოფას არ აყენებს ნოველის გმირს, პირიქით, უფრო საინტერესოდ და მიმზიდველად ხატავს მას და გვეხმარება ღრმად ჩავიხედოთ მისი სულის ხვეულებში, კარგად გავერკვეთ რა ახარებს და რა აწუხებს.

გენადი მესხორაძის ცქრილა, კეკელუცმა გოგონამ მოხიბლა ახალგაზრდა ბიჭი სამსონა კალაძე, საქმე იქამდე მივიდა, რომ ბიჭმა პოეტობაც კი დაიწყო. მერე გერმანულად ლექსის მთქმელ გოგონას ცეკვით გაევიბრა და გენადის ყურადღებაც დაიმსახურა. ბოლოს საქმე ისე დამთავრდა, როგორც უნდა დამთავრებულიყო. გოგონა და ბიჭი შეუღლდნენ. მაგრამ გენადი მესხორაძის რჩევას და თხოვნას „ნუ ჩაიდგამ ჩემი შვილის საცოდაობაში ფეხს, ან ლექსების წერას ან მაგას დაანებე თავი, თუ ღმერთი გწამს, დამიჯერე არ ინანებო“. ყური არ უგდო. მაგრამ მერე და მერე სიტყვასთან ნაბრძოლი, ღამენათევი კაცი ფიქრობდა: „მართალი ბრძანდება გენადი ბატონი, სულ არაა ჩემი ღამეების თევა და ტვინის ჭყლეტა საჭირო, ბედნიერება ახლა ჩემთვის ლოგინში შეგორება და საამო ძილია, მაგრამ ხვალ დილით თავზე წამომდგარი ცოლი დამიჯერებს ვითომ ამას?“

ნოველას შესაფერისი სათაური აქვს „ბედნიერება“, მაგრამ ამ

ბედნიერებას მაინც ჩრდილოეს პოეტად ქცეული კაცის ვალდებულება, რომლის დაძლევისა და უნარი მას მაინცდამაინც არ გააჩნია.

მშობლიური სოფლის მოტივების, მამაპაპისეული სამკვიდრებელი მიწა-წყლის განწირვის გულსატკენი სურათებია დახატული ნოველებში „დაჟანგული თოხები“ და „უცნობი“. ერთ დროს პრილა, აღმასივით გაფერილი თოხი დაიჟანგა უხმარობისაგან. ეს ტრაგედია თედორე ბაბუამაც იგრძნო და მკვდარიც კი ამხედრდა ამ უჩვეულო და მოულოდნელი ამბის საწინააღმდეგოდ.

„უცნობში“ მამის მიერ გაყიდული მამულის და სოფლის სიყვარული არ ასვენებს შვილს, იგი სოფელში ჩადის, მაგრამ თითქოს უცნობია. შეუძლია დაიძახოს, გაეცნოს ხალხს, გაუშინაურდეს, მაგრამ მამისაგან მცდარად გადადგმული ნაბიჯის გამოსწორება არ ხერხდება, უცხოთაგანით დადის სოფელში. მერე კი გულდაწყვეტილი და სევდიანი უკან ბრუნდება.

ავტორი ცდილობს გააღვივოს ადამიანში სოფლისადმი სიყვარული, ფეხი შეუწყოს თანამედროვეობას, დაგმოს მაინცდამაინც ქალაქში უსაქმოდ ხეტიალი, იმ დროს როდესაც მამაპაპისეულ სოფელში უამრავი საქმე ელოდება ახალგაზრდას, რომელსაც იქ შეუძლია თავი გამოიჩინოს და ხალხისათვის საჭირო და აუცილებელი საქმე აკეთოს. მაგრამ ყვე-

ლაფერი ეს ის უბრალოდ, ისე მარტივად, ყოველგვარი პათეტიკის გარეშეა თქმული, როგორც ამას საერთოდ ახერხებს თეიმურაზ ლანჩავა.

ავტორის აზრით, თავის საქმიანობასაც კრიტიკული თვალთ უნდა შეხედოს კაცმა, და თუ რამე სამარცხვინოდ და შეუფერებლად მიაჩნია, ზურგი უნდა აქციოს მას.

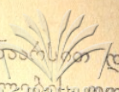
ნოველაში „ცეცხლი“ თავისი საქმიანობის წინააღმდეგ ამხედრებული კაცია გამოყვანილი. პატარაობისას მამა ურჩევდა დაეწყო ეს ხელობა, მუშაობისას შეყოვნებულ შვილს შესძახებდა: „გაუსვი მარდად სალაშინო“ — „ბაბუაშენი ოლიფანტე კუბოს გააქეთებდა. ამაში ჩამაწვინაო, ინატრებდი“, მაგრამ ამროსიმ ვერაფრით ვერ შეიყვარა ეს საქმე, საკუთარ თავს ებრძოდა და ხშირად მწარე საყვედურით ამბობდა: „რატომ მაინცდამაინც მე უნდა ვიყო ის ვიღაცა, პარიკმახერობა მესწავლა. ვინმეს გარღვეული ფეხსაცმელი დამეკერა, რაღა ეს ხელობა ავირჩიო“.

დაჩაგრულად გრძნობდა თავს ამროსი, კიდევ უფრო დადარდინდა, როდესაც ატირებულმა შვილმა ბაჩომ ერთი ამხანაგთაგანის ნათქვამი მოუტანა: „შენ რომ ახალი პიჯაკი გაცვია, მაგი ბებიჩემის კუბოში აღებული ფულთ გიყიდესო, არ მომკვდარიყო ბებიჩემი, ვნახავდით, რასაც ჩაგაცმევდნენო“. ჯავრზე გამოთვრა ამროსი, მერე სასაფლაოზე წავიდა, ბაბუასა და მამის საფლავის

ქვებს დიდხანს ურტყა მუშტებით. შემდეგ ძილი მოერია და ორ საფლავის ქვას შორის ჩაიძინა. ნოველაში, სახლში მოიყვანეს.

„მეესწრები მაგენტთან წასვლა-სო“ კაპასობდა ცოლი. ძალად მეკუბოვის მოთმინების ფიალა აივსო, შუალამისას წამოდგა, სახელოსნოს დახედა, ერთხელ კიდევ შეიძულა იგი. ვერ შეეგუა სიცოცხლის მოყვარული კეთილი კაცი თავის ხელობას, სახლში აირბინა, ნავთი და ასანთი წამოიღო და ცეცხლს მისცა სახელოსნო. მერე კი ცისკენ ხელებაშვერილი მადლობას უთვლიდა არსთაგამრიგეს ამის შთაგონებისათვის.

კარგად გადმოსცემს თ. ლანჩავა ომისდროინდელ გასაჭირს, რომელიც თითქმის ყველას და ყველაფერს შეეხო, მაგრამ ძნელია დავეთანხმოთ ავტორს ფრონტზე მებრძოლი ლეიტენანტის ცოლის ზნეობის შერყევამ. ლეიტენანტის ცოლი თითქოს უკაცობისა და გაჭირვების გამო ერთ დასანახავად ართვალ, მაიმახს დაუახლოვდა... მკითხველს საწინააღმდეგო განწყობილება უჩნდება უდავოდ. ჯერ ერთი, ზურგში მყოფი ლეიტენანტის ცოლი და მისი შვილი ისე მაინც იქნებოდნენ უზრუნველყოფილი, რომ ლუკმაპურისათვის მაიმახს არ დაკავშირებოდნენ. მეორე, მართალია, ვაჟკაცები ფრონტზე იბრძოდნენ, მაგრამ ზურგშიც იყო ხალხი. რაღა ეს საფრთხოვანად გამოძებნა ამ მშვენიერი გარეგნობის მქონე ქალმა. ნოველაში

დახატულ ვითარებას უფრო მეტი მოტივაცია და დამაჯერებლობა ჰქონდა. არ კმარა სათაური ნოველისა „ომი იყო“ — ომი კი იყო, მაგრამ ძლიერი ნებისყოფის ხალხის შერყევა და ზნეობის შელახვა ამ ომმაც ვერ შეძლო.

შესანიშნავადაა გადმოცემული მეზობელთა შორის კეთილი დამოკიდებულება ნოველაში „ზამთარში მარტო კაცის წასაკითხი მოთხრობა“. მეზობლები თითქოს წინასწარი განზრახვის გარეშე ერთად იყრიან თავს, სუფრას შლიან, სუფრაზე ყველაფერია და მარტოხელა კაცს ცოლის შეერთვას ურჩევენ. მეზობელთა შორის სიყვარული და გულთბილობა კარგადაა გადმოცემული. ოღონდ სათაური ასე აჯობებდა: „ზამთარში მარტოხელა კაცის წასაკითხი მოთხრობა“.

ასევე კარგად იკითხება ნოველები: „ორღობეში“, „იყო“, „ერმილე“, „შემობრუნება“, „სიჩუმე“, „დათა“, „სიყვარული“, „ბენო“, „თვალხუჭობანა“, „პრემიერა“, „მოთმინება“, „მებორნე“ და სხვ.

არ შეიძლება არ გუსაყვედუროთ ამ კარგი ნოველების ავტორს: ხშირად ფიქრობს და წერს სიკვდილზე, იმქვეყნიურობაზე, ადამიანის წარმავლობაზე.

თეიმურაზ ლანჩავას ნახევარ-

ზღაპრებიც თავისი შინაარსით და მიმზიდველობით ნოველებს უდრის. ნახევარზღაპრებიც თავისი საგანგებო მნიშვნელობა აქვს. ყოველ მათგანში სიკეთე, სიმართლე და სინდისია შექმნილი. ნახევარზღაპარი „პრაწა“ ასე მთავრდება: „ჭირი იქა, სადაც სიმართლე უსამართლობას ნახავს.“

ლხინი აქა, სადაც სინდისი იმეფებს.

ქატო მუქთახორებს, ფქვილი კი თქვენი ფეშქაში იყოს, ჩემო მეგობრებო!“.

ავტორი მეოცნებე ყმაწვილების ტრფიალია. ამიტომაცაა რომ იგი ასე ამთავრებს თავის ნოველას „მეოცნებე“: „ნუ შეშინდებით ამ რკინისა და ატომის საუკუნეში მეოცნებე ყმაწვილებო, იცქირეთ ცისაქენ, სადაცაა თქვენი ანგელოსებიც გამოჩნდებიან“.

ნახევარზღაპრებში ავტორის მოსაზრებანი უფრო შეფარულადაა გამოთქმული, მაგრამ ამით ეს ნახევარზღაპრები უფრო მიმზიდველი და საინტერესოა არიან.

თეიმურაზ ლანჩავას წიგნზე რამდენიც არ უნდა ვილაპარაკოთ და ჩვენი მოსაზრებები მოგაწოდოთ, მაინც წიგნის წაკითხვა სჯობს, ეს უფრო მეტ სიამოვნებას მიანიჭებს მკითხველს.

საგზო ჭიშვილი

გ ა მ ო ძ ა ხ ი ლ ი

ლიტერატურის სარბიელზე ახალი კრიტიკოსის გამოჩენა მნიშვნელოვანი მოვლენაა, რადგან კრიტიკული ჰერეტის, განსჯისა და დაფასების ნამდვილი ნიჭი და უნარი ისეთივე იშვიათია, როგორც ჰეშმარიტი მწერლური მადლი. სწორედ ამიტომ ლიტერატურული საზოგადოება დიდი ინტერესით შეხვდა ავთანდილ ნიკოლეიშვილის კრიტიკული წერილების კრებულს, რომელსაც ავტორმა „გამოძახილი“ უწოდა.

ა. ნიკოლეიშვილის კრიტიკულმა წერილებმა, არც თუ ისე დიდი ხნის წინათ რომ გამოჩნდა ქართულ პერიოდიკაში, იმთავითვე მიიპყრეს მკითხველის და სპეციალისტების ყურადღება გულწრფელობით, უპრეტენზიო ტო-

ნით, მასალის ღრმა ცოდნითა და ობიექტურობით, და, რაც ყველაზე მთავარია, მწერლობის მგზნებარე სიყვარულითა და პატრიოტული აღტყინებით. ახლა ამ წერილების ერთი ნაწილი კრებულად იქცა და სრული სახით წარმოგვიდგა ორიგინალური და დამოუკიდებელი, თავისთავადი ნიჭის მქონე ახალგაზრდა კრიტიკოსი, რომელიც წერილიდან წერილამდე იზრდება, მწიფდება, ფრთებს შლის, თანამედროვე კრიტიკული აზროვნების შესაშურ სიმადლეებს, მწერლობის უღრმესსა და უშორეს სივრცეებს სწვდება.

წიგნი იხსნება ოთარ ჭილაძის რომანის — „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“, — განხილვით. ავტორი ყოველგვარი „შემზადების“ გარეშე იწყებს: „რომანის დასაწყისიდანვე იქმნება აზრობრივი სიღრმე და თვალისწინ იშლება მრავალმხრივი სათქმელის ვრცე-

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი — „გამოძახილი“, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, ქუთაისის ფილიალი, რედაქტორი თ. ლანჩავა, 1978 წელი.

ლი პანორამა:..“ ეს აზრი შეიძლება უცვლელად მიეუსადაგოთ ა. ნიკოლეიშვილის ამ კარგ წიგნსაც: კრებულის დასაწყისიდანვე იქმნება აზრობრივი სიღრმე და თვალწინ იშლება მრავალმხრივი სათქმელის ვრცელი პანორამა. ეს პანორამა თანამედროვე ქართული მწერლობაა, მიმდინარე ლიტერატურული პროცესებია თავისი მრავალმხრივი პრობლემატიკით, შემოქმედების პრინციპებზე მეცნიერული, ობიექტური მსჯელობაა.

„გამოძახილი“ უტყუარი ექო და გამოძახილია ჩვენი ლიტერატურის დღევანდელი დღისა. მასში საუბარია ოთარ ჭილაძის, მუხრან ლებანიძის, რევაზ ინანიშვილის, შოთა ნიშნიანძის, გურამ დოჩანაშვილის, ტარიელ ჭანტურიას, დავით კვიცარიძის, ვახტანგ ჯავახიძის, დოდო ჭუმბურიძის, ზაალ ებანიძის, თეიმურაზ ლანჩავას და გურამ პეტრიაშვილის წიგნებზე. როგორც ვხედავთ, უკვე სახელმძღვანელო და საქვეყნოდ აღიარებული ოსტატების გვერდით განხილულია ფართო მკითხველისათვის ჯერ კიდევ ნაკლებად ცნობილი ავტორებიც. კრიტიკოსისათვის ამოსავალია საინტერესო ლიტერატურული ფაქტები და არა ის, ტიტულოვანია ამ ფაქტის შემოქმედი თუ უჩინო რეკრუტი. ავტორი ერთი კრიტიკრიუმით, ერთნაირი პასუხისმგებლობითა და სიყვარულით ეკიდება ყოველ მწერალს; მოსწონს — იწონებს, დასაწუნს უწუნებს, არ

ერიდება არც ხოტბას, არც ნაკლის გამომზეურებას, მაგრამ ორივე შემთხვევაში უჩვეულო ტაქტსა და ზომიერებას იჩენს, იგრძნობა, რომ მისი ალერსიც და წკიპურტიც კეთილგანწყობილებითა და სიყვარულითაა ნაკარნახევი.

ყოველი კრიტიკოსის იდეურ-ესთეტიკური პოზიცია გარკვეულად მეღავნდება მასალის შერჩევაში, შესაფასებელი მოვლენის (ფაქტის, მწერლის) არჩევანში, პუბლიცისტურ ტონში. ა. ნიკოლეიშვილის „გამოძახილი“ ამ მხრივაც საყურადღებო წიგნია — მასში აშკარად ჩანს ახალგაზრდა კრიტიკოსის ჰუმანისტური განწყობილებანი, ეროვნული და პატრიოტული მისწრაფებანი, იდეური სიმწიფე, ადამიანისა და სიცოცხლის სიყვარული. ის კრიტიკისა და მკითხველის ყურადღებას აჩერებს სწორედ იმ მწერლებზე, რომლებიც გამოირჩევიან ჰუმანიზმით, სიცოცხლის სიყვარულით, ეროვნულ-პატრიოტული გრძნობების ელვარებით... რომელთა წიგნები ამკვიდრებენ სათნოებასა და კაცთა შორის სიყვარულს, ხსნიან წუთისოფლის რთულ ხლართებს, გვაძხვნივენ, გვაკეთილშობილებენ და გვაძალღებენ. ამაზე მეტყველებენ თვით წერილთა სათაურებიც: „მითი და სიმბოლიკა“ (ო. ჭილაძის „ვზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“), „ლირიკული სინათლის არე“ (მ. ლებანიძის პოეზია), „მზით ავსებული სიცოცხლის ექო“ (რ. ინანიშვილის

პროზა), „მოთვინიერებული ცეცხლი“ (შ. ნიშნაიძის „მწვანე წელიწადი“), „ნათელი შუქი“ (ტ. ჭანტურის „წყნარი მზის წელიწადი“) და ა. შ.

ამ წიგნის აზრობრივი სიღრმე და მეცნიერული ღონე უეჭველია — მისი ავტორი შორს დგას დოგმატურ-მეტაფიზიკური და იმპრესიონისტული კრიტიკის ანტიმარქსისტული პოზიციებიდან. მისთვის უცხოა მაცდუნებელი პრინციპები „მე მომწონს“, „მე არ მესმის“, „მე არ მომწონს“ და მისთანანი, არ იტაცებს ბატონკაცური და ქედმაღლური პოზა უზანავესი მოსამართლისა და შეუმცდარი ერუდიტისა. წერს საღად, გასაგებად, ფუყე თეატრულობის გარეშე. წერს ფართო მკითხველისათვის ნათელი, ხატოვანი და ლაქონური სტილით. ამ წიგნის წაკითხვისას არ დაგჭირდებათ უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, იგი ზემოთაღებულად ქართულად დაწერილი წიგნია.

ა. ნიკოლეიშვილის „გამომაცხილი“ თამამად არკვევს და ამტკიცებს ჩვენი დროის ლიტერატურულ — ესთეტიკურ იდეალებსა და პრინციპებს, ამასთანავე მას მაღალი საგანმანათლებლო ფუნქციაც აქვს. ახალგაზრდა კრიტიკოსი მარტო მხატვრული ტრადიციული ანალიზით როდი კმაყოფილდება. ის მკითხველის წინაშე დიდი ძაბვით ანათებს ამ ფაქტების შინაარსს, სტრუქტურას, მიზანდასახულობას, იმ იდეურ და მხატვრულ სივრცეებს, რომელთა

წვდომა ჰქონს მეცნიერული, განმანათლებლური კრიტიკის დაზოგვარებად. მას მკითხველს უნდა ყავს მწერლის ნააზრევის უღრმეს შრეებში და გამოცდილ ლოცმანოვით მიუძღვის იმ ვიწრო ბილიკებზე, რომლითაც გავდივართ ცნობიერების ფართო ვსაზე. ამ ლაბორინთებში უხიფათოდ გასვლა ბევრ მომწიფებულ მკითხველსაც უჭირს. ფაქტია, რომ თანამედროვე ქართულ მწერლობას საკმაო რაოდენობის მკითხველი ჰყავს, მაგრამ ისიც ცხადია, რომ ეს მასა ერთგვაროვანი არაა. მკითხველთა ერთ, საკმაოდ დიდ, ნაწილს ჯერ კიდევ უჭირს მხარი გაუსწოროს თანამედროვე ქართული მწერლობის ნაბიჯებს, მიუსწვდეს მაღალი ლიტერატურული იდეების ნამდვილ არსს, ახსნას მითი და სიმბოლიკა, ამოიკითხოს რთული ქვეტექსტები. ამის დასტურად თუნდაც ო. ჭილაძის შემოქმედება გამოდგება. დასამალავი როდია, რომ მკითხველი მასა იოლად ვერ მიწვდა ო. ჭილაძის რომანების აზრობრივ სიღრმეებს, განსაცვიფრებელ მაღლსა და მარილს. როგორც ა. ნიკოლეიშვილი შენიშნავს, „ო. ჭილაძის სტილის სპეციფიკა უაღრესად თავისებურია, მოულოდნელ აზრობრივ სიღრმეებზე დაფუძნებული. ამ რომანს გასართობად, დროის მოსაკლავად და თავის შესაქცევად ვერ წაიკითხავ, ამდენად იგი ვერასოდეს ვერ გახდება პოპულარული ყველასათვის“. ამ გარემოებით ძალმიცემული ბევ-

რი ინტელიგენტი გამომწვევად აცხადებს — ვერც მე გავიგე და ვერ წავიკითხე ო. ჭილაძე, მწერალი ჩვენთვის უნდა წერდესო. ამ საჩოთირო აზრის მიმდევრებს უნდა შევახსენოთ, რომ მეცნიერული და ტექნიკური პროგრესის სასწაულებრივი აღმაფრენის საუკუნეში დანაშაულია უარის თქმა პოეტურ ინტეგრალზე, ინტელექტუალურ ფილმებსა და სპექტაკლებზე, გონით განათებულ ებოსზე ქილიკი... დღეს აღარავის ეკადრება მოძველებულ ფორმებსა და იდეებზე გაყინვა — არც მწერალსა და არც მკითხველს. უნდა იზრდებოდეს არა მარტო მწერალი, არამედ მკითხველიც და ეს უპირველესად კრიტიკის საქმეა. როგორც გ. პლехანოვი ამბობდა, ერთია ნაწარმოებში მკითხველის მიერ მარტო, დამოუკიდებლად წაკითხული, და მეორე — იგივე ნაწარმოები — კრიტიკის განხილვის შემდეგ წაკითხული. რაც უნდა დაკვირვებული და გემოვნებაგანვითარებული მკითხველი იყოს, ღრმა და საფუძვლიანი კრიტიკის შემდეგ მრავალ ახალ შტრიხს შეამჩნევს ნაწარმოების იდეურსა და მხატვრულ შინაარსში.

ა. ნიკოლაიშვილის „გამოძახილი“ სწორედ ის წიგნია, რომელიც მკითხველს დაეხმარება ჩაწვდეს თანამედროვე ქართული მწერლობის ბევრ რთულ მოვლეს.

ნას, ეზიაროს მის სიმართლეს ამ წიგნის წაკითხვის შემდეგ მკითხველს დიდად გაუჭირდება დატკბეს ო. ჭილაძის ბრწყინვალე რომანით, გ. დოჩანაშვილის ორიგინალური მოთხრობებით, რევზა ინანიშვილის პოეტური პროზით, შ. ნიშნიანძის, მ. ლებანიძის, ტ. ჭანტურიას და სხვათა შემოქმედებითი წვითა და აღმაფრენით. ეს დიდი და საპატიო მისიაა.

როგორც დიდი ილია გვასწავლის, „კრიტიკა არც ქებაა და არც ძაგება, ვინმეს არც განქიქება და არც განდიდება არ ეხელეწიფების. იგი არის განხილვა, განჩხრეკა, გარკვევა, გარჩევა და დაფასება ერთად“. სწორედ ამ პრინციპულობით ქმნის თავის კრიტიკულ წერილებს ა. ნიკოლაიშვილი, ამიტომ „გამოძახილი“ მრავალმხრივ საყურადღებო წიგნია, მას ბევრი ღირსება აქვს, რომელთა ჩამოთვლა არ კმარა, მცირე მოცულობის წერილში კი დეტალური ანალიზი ვერ ჩაეტევას... სადაო? რა თქმა უნდა გვაქვს, მაგრამ განა ნამდვილი შემოქმედება არსებობს აზრთა სხვადასხვაობის გარეშე? სტერეოტიპულ ფრაზები? გაპარულია წიგნში, მაგრამ ეს არ არის კრიტიკოსის სიღარიბის, არამედ აჩქარების ბრალისა. და საერთოდ ჩემი შენიშვნები იმდენად უმნიშვნელოა წიგნის საერთო დონესთან შეფარდებით, რომ მათი საჯაროდ გამხელა არც ღირს.

საიგო მაღლაშავიძე

მეცხრე სართული

ი უ მ ო რ ა ს კ ა

წელკავმა ისე დამრია ხელი, რამდენიმე დღეს ლოგინს საპყარივით მიმაჯაჭვა. მერედა იცით, რას ნიშნავს მარტოხელა კაცისათვის ავადმყოფობა? წამოწევი ლოგინზე, უყვრიალე თვალები ჭერსა და კედლებს, იტყლიტე ტვინი ათასნაირი ფიქრით. მეზობელსაც მაშინ დაავიწყდები, თორემ ექიმის მოსაყვანად მაინც გაგზავნიდი.

ავდექი და მე თვითონ დავუტრეკე უბნის ექიმს.

— მაგან შეგაშინა?.. წელკავის რა მცოდნია, შე კაცო! ჯერ ზურგი ვინმეს მაგრად დააზელინე, მერე ლოგინში თბილად ჩაღულუნდი, ოფლი მოიდიანე და მორჩები, — უდარდელად მიპასუხა და ყურმილი ისე დადო, ჩემს პასუხს არც კი დაუცადა.

კიდევ დავუტრეკე და თანაც ვუთხარი, რომ არც ლოგინში კოტრიალმა მიშველა, არც დაზელვამ და არც ოფლში დაღობამ...

— რადგან უსაშველოა, გამოგვილი, — ცივად მომიგდო პასუხი.

რამდენიმე დღე გავიდა, მაგრამ სადაა კაცი პატრონი.

ისევ წავებოტინე ტელეფონს და ექიმს თავი შევახსენე.

— კაცო, ხომ ვიყავი შენთან, მეტი რაღა გინდა? — აქეთ შემომედა-

ვა.

— არა, ბატონო, ჩემთან არავინ მოსულა.

— აბა, ვისთან ვიყავი?

— მაგი თვითონ უნდა იცოდე.

- ჰოდა, მე გეუბნები, რომ შენთან ვიყავი.
- არა, არ ყოფილხარ ჩემთან, დამიჯერე.
- ბიჭო, შენ მასწავლი, სად და ვისთან დავდივარ? უყურე, ეჭვი ამას შენ! — ხმას აუწია ექიმმა.
- მე თქვენ გეკითხებით, ბოლოსდაბოლოს მოხვალთ თუ არა? ველარ დავფარე ალელვება.
- შენ ჩემო ძმაო, მთხოვ თუ მემუქრები?
- მუქარას აღარ დაგაჯერებ!..
- მაშინებ თუ რავაა შენი საქმე?
- ამას ასე არ დავტოვებ, ზევით წავალ...
- მიბრძანდი ბატონო, ია და ვარდი გფენია. მარა ეს კი იცოდე სუსტნერვებიანი არ გეგონო.
- მაგასაც ვნახავთ!
- კარგად დაიმახსოვრე, ჯერ კიდევ ბავშვი ვიყავი, ეკლესიაში ხატები რომ ჩამოვყარე და ძაღლებს კულზე გამოვაბი. ვინ გგონივარ მე? მამაზეციერმაც ვერაფერი დამაჯლო...
- მეტს რალას გიზამდა, გადაურევიხარ...
- რაო? რა თქვი?
- კიდევ გიმეორებ, ზევით არ წამიყვანო, თორემ კარგად არ წავივა საქმე. — მუქარის დოზა უფრო გავზარდე.
- აკი სიარული არ შემიძლიაო.
- ტელეფონით დავრეკავ და ყურით მიგათრევენ.
- შე კაი დედამამიშვილო, მე მეგონა, გინახულე, თორემ მოსვლას რავა დავამადლი. — როგორც იქნა მოლბა.
- ამის შემდეგ კიდევ ერთ დღეს ვიცადე და როცა გადავწყვიტე, მუქარა სისრულეში მომეყვანა, კარზე ზარის ხმა გავიგონე.
- საწოლიდან ძლივს ავითრიე წელი და კარებთან მივკანკალდი.
- გავაღე თუ არა კარი, სამოც წელს გადაცილებული ფერწასული ექიმი მხრებზე ჩამომეკიდა და ორივენი კინალამ იატაკზე გავიშლართეთ. როგორც იქნა, დივანამდე მივათრიე. საცოდავი ისე ქშინავდა, საბერველი გეგონებოდათ. კარგა ხანს ხმა ვერ ამოიღო, როცა ცოტა მოსუღიერდა, ძლივს ამოიკნავლა:
- წყალი!
- რის ვაივაგლახით წყალი მივუტანე და მეც მის გვერდით მივესვენე.
- რამდენიმე ყლუპი მოსვა და გაირინდა. შემდეგ თვალები გაახილა, ჩემსკენ მობრუნდა და დაჟინებით მომაშტერდა. კარგა ხანს მიცქირა. თავიდან ფეხებამდე ბარე ხუთჯერ ამათვალ-ჩამათვალიერა.
- ეს რომელი სართულია? — მითხრა მისიკვდილებული ხმით.
- მეცხრე, ექიმო.

— გულზე ხელი დაიდევით და მიიხარო, ყოველდღე ფეხით ამოდიხარ ამ დასაწვავ კიბეებზე?

— აბა, რა ვქნა, ბატონო, ლიფტი არ მუშაობს. ისე, შესახებდავალ...
გააკეთეს.

— ბარაქალა შენს ჯანმრთელობას!

— არა, გულს არ ვუჩივი, ეს დაწყევლილი წელკავი გადამეკიდა, თორემ ფეხით იალბუზზე ავალ.

— სადაც გინდა, იქ ადი ბიძია, მაგრამ მეორედ არ დამიძახო. აქ კიდევ რომ მომიწიოს ამოსვლა, ალბათ ფეხებს გავფშეკ და მერე შენ არჩენ ჩემს ცოლ-შვილს?

— რა ვქნა, ექიმო, ჩემი ბრალი არ არის, რომ შემძლებოდა, თვითონ გეახლებოდით.

— ჰო, კარგი, კარგი! შენ კი გაუძლებდი, ბიჭო, კიბოს, ავზნეს, ჭლექს... რა არის წელკავი, ერთი ახტი-დახტი, შეიკუნტრუშე და გაგივლის.

— მასე იოლი რომ იყოს, ბატონო, რავა შეგაწუხებდით...

— მაგი მაკლია, შენ მასწავლო, რა არი წელკავი. მთავარია, სულით არ დაეცე, რამ წაგახდინა ამხელა ვაჟკაცი? — დამტუქსა და მერე მაგი-დას მიუჯდა, ქალაღზე რაღაც მიჭყაპნ-მოჭყაპნა და წამოდგა.

— ა, ბიძია, დალიე ეს წამლები და გაგივლის, — მიიხარა და კარებს მიაშურა.

— კიდევ გიმეომრებ, მთავარია არ შეშინდე, ავადმყოფობას გაძლება უნდა. — ერთხელ კიდევ მანუგეშა.

— გმადლობთ, ექიმო, აი თქვენი გასამრჯელოც! — ვუთხარი და ათ-მანეთიანი გაუწოდე.

— რატომ წუხდები, ჩვენ ისედაც გვევალება. — თქვა და ფეხი აითრია. მერე ფულს ისე საწყლად დააშტერდა, მისი ცოლით წავწყდებოდი, ჯიბეში ძალით რომ არ ჩამეტენა.

ექიმი უკან შემობრუნდა, მაგიდაზე ბოლჩა დადო, ნელა გახსნა, ფონენდოსკოპი ამოიღო და ყურებზე მოიმარჯვა.

— რადგან მოსული ვარ, მოდი ერთი კარგად გაგსინჯო... შენისთანა ბიჭს წელკავს როგორ დავაჩავგრინებ! — მიიხარა და დივანზე წამომაწვინა.

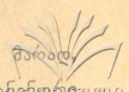
პოეზია

- საქართველოს სსრ ჰიმნი, № 2,
ართლაყვა რევაზ — ლექსები, № 1
ამუღაძე თემურ — ლექსები, № 6
ახოძე დომენტი — ტელეფონების
წაშლილი ნომრები (ლექსი), № 6.
ბერძენი რუთა — ლექსები, № 6.
გელაძე ოთარ — *** ჩემი სამშობლო
უთვალავი ჰიროს მნახელი (ლექსი),
№ 5.
ესენი სერგეი — ლექსები, თარგმან
გ. სალუქვაძემ, № 5.
ებანიძე ზაალ — *** ქვეყნის გაჩე-
ნიდან მარჩენალ... (ლექსი), № 6.
ვარაზშვილი ნონა — ლექსები, № 2.
ვარშანიძე მამია — ლექსები, № 3.
ზოიძე შოთა — ლექსები, № 4.
თედორაძე დავით — ლექსები, № 2.
თევზაძე ბადრი — ლექსები, № 2.
კლდიაშვილი გენო — ლექსები, № 6.
მალაზონია ნესტორ — ლექსები, № 4.
მოქია თემურ — *** ფრთებს გაშ-
ლის ლაღად, აფრინდება ჩემი თოლია
(ლექსი), № 5.
მახარაძე მაია — *** მომენტარები
და ჩემი ფიქრი (ლექსი), № 5.
ნუცუბიძე ლილი — ლექსები, № 6.
ნიჟარაძე შოთა — ილხენს სამშობლო
(ლექსი), № 6.
სამხარაძე გიორგი — ბათუმში (ლექ-
სი), № 6.
ფირცხალაიშვილი ზურაბ — ლექსები,
№ 2.
ქოჭოლაძე ზინა — ლექსები, № 2.
ქათამაძე ჭემალ — ლექსები, № 3.

- ქებურია ბელა — *** ჰაუ, მზე ცერზე
შემდგარა უკვე (ლექსი), № 5.
ღლონტი ვახტანგ — ლექსები, № 2,
ხეები იდგნენ ვით დამცველები (ლექ-
სი), № 5.
ყურაშვილი ავთანდილ — ლექსები,
№ 6.
შალაშვილი ცირა — *** ფრთების
ადგილი ამეჭავა (ლექსი), № 6.
ჩარქსელიანი ტარიელ — ჰორონი
(ლექსი), № 6.
ჩიტიძე გოჩა — სანამ? (ლექსი), № 6.
ჭუმბურიძე დოდო — *** უნდა მე-
ზიდა ქალობა ტვირთად, № 6.
ხაჩიშვილი შუშუნა — ლექსები, № 2,
ლექსები, № 5.
ხაბაზი ამირან — ლექსები, № 2. აჭა-
რული დიალოგი (ლექსი), № 5.
ხუროძე დავით — ლექსები, № 6.
ხასაია ზურაბ — გახსოვს? (ლექსი),
№ 6.
ჭაუელი ჭემალ — ლექსები, № 1.

პროზა

- ახვლედიანი ვახტანგ — ხომ გამოვე-
ლი კაცი (ნახევრად ზღაპარი), № 1.
აბაშიძე მერაბ — იხრჩობოდნენ ჩემი
ვნებები (მოთხრობა), № 2.
გორგილაძე მიხეილ — წარსულის
ფურცლები (მოთხრობა), № 2.
კვასხვაძე შალვა — განძი (მოთხრობა),
№ 5.
კუხიანიძე ზურაბ — სამი მგზავრი
(მოთხრობა), № 6.
ლანჩავა თეიმურაზ — სიყვარული
(მოთხრობა), № 6.

მოდებად ნოდარი — დავარგული კა-
ცი (მოთხრობა), № 3.
სეთედინი ომერ — ეჭვიანობა (მოთ-
ხრობა), თურქულიდან თარგმნა ო. გო-
გუაძემ, № 4.
ხოფერია ჭემალ — ჩვენა ვართ და...
(მოთხრობა), № 5.
მესხი ლეილა — წინათგრძნობა (მო-
თხრობა), № 6.
ცანავა შალვა — ახალი ავტომობილის
საქესთან (მოთხრობა), № 6.

ნარკვევი, რეპორტაჟი

მეფისაშვილი გივი — სხვადა გბაძე-
დეს, ნეტაო! (ნარკვევი), № 6.
ხოფერია ჭემალ — ოსტატი (ნარკვე-
ვი), № 1.
ზამაზიძე ანზორი — ჭუთათური ნა-
სპინძლობა (რეპორტაჟი), № 3.
შონია აკაკი — სერვეთის სანთელი
(ნარკვევი), № 4.

პრინტიკა და პუბლიცისტიკა

აბაშიძე სოსო — „თითო წუთი, ერთ
თითო ყვავილი“, № 2. „აღამიანს გაუ-
მარჯოს, მოდი!“, № 5.
ქურდი შოთა — დოკუმენტური პრო-
ზის ბრწყინვალე ნიმუშები, № 3.
ნიქარაძე შოთა — ილია ქაგუაძე და
აქარა, № 3.
ბიბილეიშვილი იური — ახალგაზრ-
დობის მოძღვარი, № 3.
ზოიძე შოთა — ლექსი მეწყერი, № 5.

მომგონებები, ჩანაწერები

კეცხოველი ნიკო — ბათუმის წარსუ-
ლიდან, № 1.
ოქროპირიძე შოთა — მეგობრობის
ეიზიკით იტალიის ქალაქ ბარიში, № 1.
ხალვაში ფრიდონ — მეგობრობა გზად
და ხიდად, № 3, მეგობრობის გეოგრა-
ფია, № 4.

ძლევამოსილი, № 1, იდილე მარალ,
№ 2, დროთა კავშირი, № 3. ლენინური
კომკავშირი 60 წლისაა, № 5. ზიზღიერება

ალავიძე მიხეილ — ერთი წარწერის
შესახებ, № 6.

ბეკირიშვილი იოსებ — მეხილეობა
აქარაში, № 5.

ელისაშვილი ნაზი — მონუმენტური
ფერწერის ოსტატი, № 2.

ვაჟიძე პეტრე — როტაციონის მან-
ქანა ბრუნავს, № 6.

გუგუშაძე ნანი — განუხრელი აღმა-
ვლობის გზით, № 4.

კვიცარიძე დავით — ჩვენი სალამო
მზიურ აქარას! № 6.

მიქელაძე ნაზი — მწერლის ენის ზო-
გი სტილური ნიშანი, № 1.

მეფისაშვილი გივი — დიდი ცხოვ-
რების სათავე, № 4.

ნაცვლიშვილი პაველ — ერთი მხატვ-
რული სახე წიგნსა და ფილმში, № 4.

რუხაძე ნუგზარ — აღმაშენებელი გზით,
მომავალზე ფიქრით, № 6.

სურმანიძე რამაზ — დიდი რუსი მწე-
რლის მისამართით, № 1.

ფაჩუაშვილი ჭეირან — თანამედრო-
ვე ცხოვრების მხარდამხარ, № 6.

ფარტენაძე მიხეილ — ვაჟის სახე ხა-
ლხურ საგმირო-საქორწინო სიუჟეტებში,
№ 2.

შარაშიძე ვლადიმერ — ბათუმის კო-
მიტეტი მხარს უჭერდა ლენინს, № 4.

ხალვაში ფრიდონ — ყოველთვის ჩვე-
ნთან იქნება, № 2. მეგობრის ხსოვნას,
№ 5.

ესთეტიკური აზრის კლასიკოსები

შილერი ფრიდრიხ — ესთეტიკურ
ზნედა მორალური სარგებლობისათვის,
თარგმნა ა. რუგოშელმა.

სურმანიძე რამაზ — ლევ ტოლსტოის
შუქი ბათუმში, № 5.

შონია აკაკი — თვალშეუდგამი მწვე-
რვალი, № 5.

წიგნების მიმოხილვა

არველაძე სიმონ — ნაბიჯი წინ, № 6.
ბრევაძე დავით — საინტერესო ნოვე-
ლების წიგნი, № 6.

თანდილავა ჯურაბ — ახალი ნაშრომი
ლაზეთზე, № 2.

კახიძე ნოდარ — სამხრეთ-დასავლეთ
საქართველოს ისტორიული წარსული-
დან, № 4.

მხარგრძელი სტეფანე — გზა სივრცე-
ლმა დალია, № 3.

ნამიჭეიშვილი ბეჟან — ზრუნვით
ბით ატასილი ძთვარე, № 4.

ფუტყარაძე ა. — ძამაცთა შრომის ძა-
დიდებელი, № 1.

ჭეიშვილი სერგო — გამოძახილი, № 6.
ხახუტაიშვილი დავით — საყუოდ-
ლებო წიგნი ჩვენი ქვეყნის ქალაქი წაო-
სულზე, № 5.

საბირა და იუმორი

მაღლაფერიძე სერგო — მეცხრე სარ-
თულზე, № 6.

ჯუმა თელია — პეგმანი ცაში, № 2.

რედაქციის მისამართი: ბათუმი, ენგელსის ქ. № 21.

ტელეფონი — 3-33-71.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 29.11.78, საბეჭდი თაბახი 6, საგამომცემლო 5,
შეკვეთის № 4899, ემ 00845, ქალაქის ზომა 60×90¹/₁₆, ტირაჟი 2.040.

* * *

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა
და წიგნის ვაჭრობის საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის აპარის პოლიგრაფიულ
საწარმოო გაერთიანება, ბათუმი, ლექსემბურგის, 20

615871

ფან 40 კვ.

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

„ЧОРОХИ“

ОРГАН СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ
ГРУЗИИ И АДЖАРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ

ИНДЕКС 78118